



UNIUNEA EUROPEANĂ



GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU



Fondul Social European
POSDRU 2007-2013



Instrumente Structurale
2007-2013



GUVERNUL ROMÂNIEI,
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
DIRPOSDRU REGIUNEA CENTRU



Fundația pentru
Dezvoltarea
Societății
Civile

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.
Investește în oameni!

ATLASUL ECONOMIEI SOCIALE

ROMÂNIA 2012

Autor: Ștefan Constantinescu

 **IES**
Institutul de Economie Socială

București 2012

Atlasul Economiei Sociale

România, 2012

Acest material a fost realizat în cadrul proiectului "PROMETEUS – Promovarea economiei sociale în România prin cercetare, educație și formare profesională la standarde europene" (ID 57676) cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 și implementat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile în parteneriat cu Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Universitatea București - Facultatea de Sociologie, European Research Institute on Cooperatives and Social Enterprises, Italia și Centrul Național de Pregătire în Statistică.

Autor: Ștefan Constantinescu

Prelucrare date: Vlad Achimescu

Mulțumirile noastre pentru contribuția adusă la realizarea volumului de față se îndreaptă către:
Ancuța Vameșu, Claudia Petrescu, Mircea Kivu, Mihaela Lambru, Ștefania Andersen, Adrian Secal, Valentina Bogdan, Viorelia Avram, Mariana Brebuleț și Mariana Pietreanu.

Pentru ca economia socială din România să se cunoască și să fie cunoscută!

Atlasul Economiei Sociale a apărut din necesitatea de a avea date corecte și la zi despre principalii actori ai economiei sociale din România. Grație eforturilor de clarificare conceptuală, de identificare, culegere și analiză de date făcute împreună cu partenerii noștri Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Universitatea din București - Facultatea de Sociologie, European Research Institute on Cooperative and Social Enterprises și Centrul Național de Pregătire în Statistică putem prezenta astăzi cea de-a doua ediție.

Atlasul folosește în principal date din Registrul Statistic (REGIS) al Institutului Național de Statistică și anume date din bilanțurile pe anii 2000, 2005, 2007, 2008, 2009, 2010 ale organizațiilor cu formă de proprietate cooperatistă și obștească.

Atlasul include principalele date naționale asupra economiei sociale, venituri, personal, domenii de activitate din România și câteva date regionale. Scopul Atlasului este să contribuie la cunoașterea economiei sociale din România, a ponderii sale în economia națională și a principalelor sale dimensiuni.

Atlasul Economiei Sociale este o publicație periodică a Institutului de Economie Socială (IES) al FDSC.

Toate drepturile asupra acestei lucrări aparțin Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC).

Orice reproducere integrală sau parțială, indiferent de mijloacele tehnice utilizate, fără consimțământul scris al FDSC, este interzisă. Părți din această publicație pot fi reproduse în scopuri necomerciale doar cu precizarea sursei.

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile
Institutul de Economie Socială
București, sector 2, Bld. Nerva Traian, Nr. 21
Tel: +4 021 310-01-77/81/82/83; Fax: +4 021 310-01-80
E-mail: office@fdsc.ro; ies@ies.org.ro
www.fdsc.ro; www.ies.org.ro

Grafică și tipar realizate la unitatea protejată Util Deco,
secție internă din cadrul Fundației "Alături de Voi
România"

ISBN 978-973-0-13758-3

CUPRINS

■	Introducere	4
■	Repere Conceptuale	5
■	Repere Metodologice	8
■	Economia Socială - Sumar	8
■	Asociații și Fundații - Sumar.....	11
■	Asociații și Fundații	13
■	Cooperația - Sumar.....	35
■	Cooperativele meșteșugărești și de consum	37
■	Cooperativele de credit	46
■	Casele de ajutor reciproc - Sumar	47
■	Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor.....	49
■	Casele de ajutor reciproc ale salariaților.....	54
■	Atlasul regional al economiei sociale.....	58
■	Bibliografie	62
■	Index de tabele	63
■	Index grafice.....	66

INTRODUCERE

În ultimii ani, Economia Socială a cunoscut o efervescentă fără precedent, atât din punct de vedere al numărului de organizații și varietății de domenii de activitate ce o compun cât și din punct de vedere al dezbaterii academice și de politici publice.

În Europa anulului 2010, economia socială angaja 14 milioane de persoane, 6,5 % din populația ocupată a uniunii, multe țări cunoscând o creștere sau cel puțin o stagnare a nivelului angajării chiar și în anii cei mai dificili din punct de vedere economic; în România post aderare, peste 3000 de noi organizații de economie socială apar în fiecare an.

Fie că ne referim la cooperativele ce organizează și eficientizează activitățile lucrătorilor independenți, la organizațiile ce își propun integrarea profesională a persoanelor aflate în dificultate sau la furnizorii acreditați de servicii sociale, Asociații și Fundații, economia socială înseamnă pluralitate și diversitate, a formelor instituționale, a domeniilor de activitate sau a scopurilor organizaționale.

Atlasul Economiei Sociale își propune să ofere o dimensiune statistică acestei pluralități și diversități pentru că ne dorim ca aceste activități să fie atent vizualizate și recunoscute de către publicul larg, comunitatea academică și nu în ultimul rând de responsabilii în elaborarea și punerea în practică a cadrului de politici publice.

Care sunt principalii actori de economie socială din România, care este dimensiunea acestora din punct de vedere al activităților derulate, unde sunt localizați, câte persoane sunt angajate, care sunt principalele tendințe din cadrul acestora, sunt tot atâtea întrebări la care încercăm să dăm răspuns prin intermediul acestui raport.

Ca și ediția anterioară, Atlasul Economiei Sociale din România 2012 este realizat în cadrul componentei de cercetare a proiectului Prometeus "Promovarea economiei sociale în România prin cercetare, educație și formare profesională la standarde europene" al Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile. I. dezbaterii academice și de politici publice.

REPERE CONCEPTUALE

Definirea operațională a economiei sociale se realizează fie prin referire la formele organizaționale ce o compun, fie pe baza principiilor de funcționare ale acestora, adesea încorporate în cadrele juridice ale organizațiilor.

Cooperativele, Asociațiile și Fundațiile, Societățile Mutuale și Întreprinderile Sociale sunt principalele forme de organizare ale economiei sociale.

Cooperativele, Asociațiile și Societățile Mutuale sunt forme tradiționale de organizare asociativă a activităților economice inițiate de grupuri de producători și consumatori din nevoia de a apăra și promova interese comune precum acces la piețe de desfacere, la bunuri de consum, servicii de asigurare sau creditare; principiile fondatoare ale mișcării cooperatiste și asociative, sintetizate în Carta Principiilor de Economie Socială (2002, CEP-CMAF) reprezintă și astăzi principalul fundament conceptual și ideologic al economiei sociale.

Din această perspectivă, Economia Socială este un tip de activitate economică aparte ce se desfășoară în conformitate cu principiile cooperatiste/asociative: ale primordialității persoanelor și nu a capitalului, solidarității și responsabilității în atingerea intereselor comune ale membrilor, democrației în procesele de luare a deciziilor sau alocării preponderente a excedentelor către obiectivele de interes general.

Întreprinderea Socială reprezintă o nouă realitate conceptuală a economiei sociale; definiția întreprinderii sociale a fost formulată și operaționalizată de către rețeaua de cercetare europeană EMES¹ (1999) pe baza a 9 criterii, principii, atât de ordin economic cât și social și extinde domeniul de aplicabilitate al economiei sociale.

Conform acestei definiții, întreprinderile sociale sunt inițiative colective al căror scop explicit este de a aduce beneficii comunității prin activități continue de producție bunuri/servicii, se bazează pe un minim de angajați (nu exclusiv pe voluntari), control democratic, un nivel ridicat de risc financiar derivat din faptul că veniturile întreprinderii sunt realizate preponderent prin mecanisme de piață (vânzări directe de servicii sau prin contracte cu autoritățile publice).

Un domeniu major de intervenție al întreprinderilor sociale la nivel european îl reprezintă integrarea profesională și socială a grupurilor vulnerabile (întreprinderi sociale de inserție) ceea ce a condus în unele cazuri la punerea sub semnul egalității a inserției profesionale și sociale cu domeniul (mai larg) al economiei sociale².

Din perspectiva întreprinderii sociale, economia socială este activitatea de furnizare de servicii/ producție bunuri în vederea satisfacerii unor nevoi comune ale persoanelor, gospodăriilor sau a unor grupuri sociale distincte, desfășurate preponderent pe piață, în cadre de organizare democratice, participative unde puterea de luare a deciziilor nu are la baza proprietatea capitalului.

Cele două referințe conceptuale asupra economiei sociale, prezentate mai sus sunt complementare dar nu similare, de aici pot deriva și confuziile ce însoțesc dezbaterile privind instituirea cadrului de reglementare al economiei sociale din România.

¹ Principiile Cartei se regăsesc integral în definiția EMES, aceasta din urmă a fost adoptată ulterior în programele OECD <http://www.emes.net/index.php?id=203>

² În România, datorită preponderenței înființărilor de întreprinderi sociale de inserție prin intermediul programelor de finanțare ale FSE și a confuziilor persistente ale proiectelor de reglementare din domeniu, o serie de discursuri echivalează greșit domeniul larg al economiei sociale cu activitatea întreprinderilor sociale de inserție.

O definiție unitară a economiei sociale care înglobează atât abordarea tradițională a mișcării cooperatiste și asociative cât și perspectiva recentă a întreprinderii sociale și care este de mare ajutor atunci când ne propunem identificarea actorilor de economie socială în sistemul de conturi naționale a fost formulată de CIRIEC.³

“Setul de întreprinderi private organizate formal, dotate cu autonomie decizională și libertate de asociere, create pentru a întâmpina nevoile membrilor prin intermediul pieței, prin producerea de bunuri și furnizarea de servicii, asigurări și finanțare, în care procesul decizional și orice distribuire a profiturilor sau a excedentelor între membri nu este direct legată de aportul de capital sau de cotizațiile plătite de membri, fiecare dintre aceștia dispunând de un vot.

Economia socială include și organizațiile private organizate formal, dotate cu autonomie decizională și libertate de asociere, care prestează servicii necomerciale pentru gospodării și ale căror excedente, dacă există, nu pot fi însușite de agenții economici care le creează, controlează sau finanțează.”

Definiția CIRIEC clasifică economia socială în funcție de modul în care organizațiile sunt încadrate în sectoarele instituționale din cadrul sistemelor de conturi naționale și implicit de modalitatea prin care organizațiile economiei sociale își realizează veniturile, fie preponderent prin vânzări bunuri/servicii pe piață (*subsegmentul comercial al economiei sociale*) fie prin alte surse precum subvenții, donații etc (*subsegmentul necomercial al economiei sociale*).

Din punct de vedere al formelor juridice de organizații, economia socială din România este alcătuită din cooperative, asociații, fundații și case de ajutor reciproc, cele din urmă fiind forme mutualiste de economisire și împrumut, apropiate conceptual societăților mutuale.

Întreprinderile sociale nu dispun deocamdată de o recunoștere legală, dar în fapt acestea există în forma *unităților protejate* din cadrul asociațiilor, fundațiilor sau cooperativelor.

Cooperativele sunt asociații de persoane ce urmăresc îndeplinirea unor scopuri comune ale membrilor, în special de natură economică, în domenii diverse precum cel agricol, comerț, meșteșugăresc, locuințe, utilități și mai recent, servicii sociale. În România, cele mai frecvente forme cooperatiste sunt cooperativele meșteșugărești, de consum și de credit; alte domenii de activitate proprii mișcării cooperatiste europene, precum locuințe, utilități sau servicii sociale, sunt inexistente în România. Cooperativele realizează venituri preponderent prin vânzări de produse și servicii pe piață, prin urmare sunt încadrabile în subsegmentul comercial al economiei sociale.

Asociațiile și Fundațiile sunt organizații private, voluntare și autonome ce furnizează o paletă foarte largă de servicii private, de merit⁴ sau cu caracter public persoanelor, gospodăriilor, unor grupuri sociale distincte sau publicului larg în cele mai diverse domenii de activitate; în măsura în care aceste servicii sunt oferite de cele mai multe ori în mod gratuit sau la prețuri ne semnificative din punct de vedere economic sunt considerate servicii *non-piață (necomerciale)*; atunci când sunt oferite în forma “activităților economice”⁵, prin vânzări directe sau contracte cu autorități publice, serviciile oferite de Asociații și Fundații au caracter comercial, de piață; prin urmare, în România, ca și în alte țări, Asociațiile și Fundațiile sunt încadrabile în ambele sectoare ale economiei sociale, comercial și necomercial, în funcție de ponderea surselor de venituri, comerciale sau necomerciale.

³ Centre international de recherches et d'information sur l'economie publique, sociale et cooperative, The Social Economy in the European Union, EESC, 2012

⁴ Bunurile de merit sunt oferite de către serviciile publice sau organizații neguvernamentale și au la bază anumite norme societale privind nevoile și nu capacitatea indivizilor de a plăti pentru acestea.

⁵ În România, asociațiile și fundațiile sunt organizații al căror scop principal este nepatrimonial, dar pot desfășura activități patrimoniale (economice) direct sau prin înființarea de societăți comerciale.

Societățile mutuale sunt asociații autonome și voluntare al căror scop principal este să raspundă nevoilor membrilor, în principal în domeniul asigurărilor; acestea oferă servicii ce pot acoperi toate tipurile de riscuri: proprietăți, sănătate, scheme de pensii private, în concurență cu alte tipuri de operatori economici comerciali. În România asociațiile mutuale nu sunt implicate în piața de asigurări. *Casele de ajutor reciproc* sunt în prezent singurele forme de economie socială ce pot fi încadrate în categoria societăților mutuale având rolul preponderent de a strânge fonduri și de a oferi împrumuturi cu dobândă avantajoasă membrilor.

Întreprinderile sociale sunt prezente în România în forma *unităților protejate*, organizații de sine stătătoare sau secții cu gestiune proprie din cadrul acestora care au cel puțin 30% din numărul total de angajați persoane cu handicap încadrate cu contract individual de muncă; unitățile protejate pot fi înființate de către persoane fizice sau juridice, de drept public sau privat, indiferent de forma de proprietate și organizare.

Doar unitățile protejate înființate în cadrul formelor de organizare tradiționale ale economiei sociale (asociații, fundații, cooperative) sunt încadrabile în categoria întreprinderilor sociale; cadrul de reglementare al unităților protejate nu prevede obligativitatea întreprinderilor comerciale de a respecta principiile de economie socială⁶, prin urmare, acestea (cu excepția discutabilă a întreprinderilor comerciale controlate de asociații, fundații sau cooperative) nu sunt încadrabile în categoria întreprinderilor sociale și implicit în cea de economie socială.

⁶ În noul proiect de lege privind economia socială (2012), recunoașterea organizațiilor ca întreprinderi sociale sau întreprinderi sociale de inserție este condiționată de respectarea principiilor de economie socială sintetizate de CEP/CMAF.

REPERE METODOLOGICE

Atlasul Economiei Sociale din România include date agregate de ordin general (domenii de activitate, localizare regională) și de natură economică (venituri, imobilizări, salariați, rezultate ale exercițiilor financiare etc) ale organizațiilor de economie socială din România și anume: *Asociații și Fundații, Cooperative și Case de Ajutor Reciproc*.

Principala sursă de date a acestui raport a constituit-o micro-datele din bilanțurile contabile pe anii 2000, 2005, 2007, 2008, 2009 și 2010 ale organizațiilor cu formă de proprietate cooperatistă și obștească incluse în Registrul Statistic (REGIS) al Institutului Național de Statistică, extrase și furnizate de către Centrul Național de Pregătire în Statistică (CNPS), din cadrul INS, partener al FDSC în cadrul proiectului Prometeus.

Oriunde s-a putut, datele agregate au fost completate și validate cu date de cercetare provenite din anchetele sociologice efectuate în cadrul proiectului și finalizate până la data elaborării acestui raport sau cu date secundare furnizate prin amabilitatea unor structuri federative ale organizațiilor de economie socială (UNCARS, CARP-Omenia, CENTROCOOP, UCECOOM).

Față de ediția anterioară, o serie de organizații au fost excluse din analiză (sindicate, patronate și biserici/unități de cult), de aceea avertizăm cititorul asupra faptului că pot apărea discrepanțe între seriile de date publicate anul trecut și cele corespunzătoare prezentei ediții.

Totodată, cele mai importante variabile incluse în Atlasul 2012 au fost verificate în vederea identificării cazurilor extreme și improbabile (de genul organizațiilor ce raportează în bilanț 19 mii, 17 mii sau 16 mii de angajați) datorate unor erori în completarea bilanțurilor sau în introducerea datelor; cea mai afectată variabilă a fost cea a personalului salariat, care prezintă cea mai mare variație față de datele prezentate anul trecut.

Deși avem convingerea că datele cuprinse în această a II a ediție a Atlasului constituie o bună aproximare a realității empirice a economiei sociale din România, supunem atenției cititorului să trateze și interpreteze cu precauție datele (mai ales sumele, datele de total) și să acorde o atenție mărită indicatorilor de tendință centrală (medie, mediana, cuartila 3) care dau seama mai precis de situația actuală, evoluția și tendințele din domeniu.

ECONOMIA SOCIALĂ – SUMAR

La nivelul anului 2010, economia socială din România includea un număr de peste 31 mii organizații⁷, ce dețineau active imobilizate în valoare de aproximativ 10 miliarde lei (echivalentul a 2,5 miliarde euro), realizau venituri anuale de 7,7 miliarde lei (aproximativ 2 miliarde euro) și angajau un număr de peste 100 mii persoane, echivalentul a 1,7 % din populația salariată și 1,1% din populația ocupată⁸.

⁷ Acest raport include date ale organizațiilor "vizibile statistic", organizații ce au depus bilanț contabil la sfârșitul fiecărui an fiscal, numărul organizațiilor de economie socială fiind semnificativ mai mare dacă luăm în considerare entitățile ce nu depun bilanț fiscal; astfel, la sfârșitul anului 2010, în România existau 66.804 asociații și fundații înregistrate în Registrul ONG, Ministerul Justiției, din care doar 26.322 depuneau bilanț contabil la sfârșitul anului fiscal 2010.

⁸ Conform comunicatului de presă nr. 130 din 14 iunie 2011 al INS cu privire la Ocuparea și somajul în 2010, populația activă a României era de 9965 mii persoane, din care 9240 mii persoane ocupate și 6062 mii persoane salarizate.

Principalii actori ai economiei sociale din România sunt sintetizați în tabelul de mai jos:

Tabel 1. Indicatori ai organizațiilor de economiei socială din România: 2010

2010	Numar organizații	Active Imobilizate (mii lei)	Venituri (mii lei)	Angajați	Membri (mii)
Asociații și Fundații	26,322	5.800.096	5,674,974	60,947	-
Cooperative, din care:	2,017	975,050	1,620,129	34,843	-
Cooperative meșteșugărești	857	592,123	749,972	25,109	30
Cooperative de consum	958	199,204	565,039	7,485	20
Cooperative de credit	75	115,723	185.118	2,003	-
Cooperative agricole	127	68,000	120,000	246	-
CAR, din care	2,983	3,142,642	426,263	4,801	3,237
CAR Pensionari	203	674,163	81,574	2,510	2,000
CAR Salariați	2,780	2,468,479	344,689	2,291	1,237
Total	-	9,917,788	7,721,366	100,591	-

Sursa: INS, 2010, alte surse de date secundare

Asociațiile sunt cele mai populare forme de economie socială din România, reprezentând mai bine de două treimi din total; constituirea acestora este relativ ușoară, necesită un număr mic de membri, permit desfășurarea de activități lucrative direct sau prin înființarea de societăți comerciale. Ratele de creștere ale economiei sociale, din punct de vedere al numărului de organizații, se datorează exclusiv noilor intrări de asociații, celelalte forme de organizare fiind pe un trend descendent (fundațiile, casele de ajutor) sau de stagnare (cooperativele); doar o mică parte din asociații sunt vizibile statistic, aproape două treimi nedepunând bilanț contabil la sfârșit de an fiscal.

Asociațiile și Fundațiile înregistrează o tendință constant ascendentă pe toți indicatorii economici și pe toți anii analizați, având o contribuție preponderentă în cadrul veniturilor (74% din total), activelor (58%) sau angajaților (61%) economiei sociale din România în 2010. Comparativ cu 2009, în 2010, veniturile și activele AF au crescut cu 51%, respectiv 48% în vreme ce personalul salariat a înregistrat o creștere de 25%.

În cadrul Asociațiilor și Fundațiilor se distinge segmentul organizațiilor ce desfășoară activități economice care deși reprezintă doar 10,4 % din total organizații, veniturile și activele acestora reprezintă 40%, respectiv 44% din totalul veniturilor și activelor sectorului Asociațiilor și Fundațiilor; în cadrul subsegmentului comercial al Asociațiilor și Fundațiilor se regăsesc principalii furnizori de servicii către publicul larg, familii, gospodării sau către proprii membri precum furnizorii de servicii sociale, formare profesională sau educație formală.

Cooperația includea la sfârșitul anului 2010 un număr de peste două mii organizații, în ușoară creștere față de 2009, ce dețineau active imobilizate în valoare de aproximativ 1 miliard lei (echivalentul a 250 milioane euro), în creștere cu + 9 % față de 2009, realizau venituri anuale de 1,6 miliarde lei (400 milioane euro), în creștere cu +4% față de 2009 și angajau un număr de 35 mii persoane, în scădere cu -20% față de 2009, reprezentând puțin peste o treime din populația salariată în economia socială.

Majoritatea activelor, veniturilor și angajaților cooperației provin din cooperația meșteșugărească și de consum (forme cu tradiție care și-au păstrat existența în timpul regimului comunist), ambele forme organizaționale înregistrând un declin semnificativ al membrilor și salariaților în perioada 1990-2010. În schimb, Cooperația de credit înregistrează un reviriment după 2007, proces datorat lipsei oportunităților de creditare la costuri reduse în mediul rural.

Numărul de membri ai asociațiilor este în prezent greu de estimat, dar este improbabil că poate depăși numărul impresionant de membri ai caselor de ajutor reciproc, forme asimilabile societăților mutuale de economisire și împrumut; cumulată acestea raportează un număr de 3,2 milioane de membri, unul din trei pensionari fiind membru al unei case de ajutor.

Casele de ajutor ale pensionarilor au de asemenea cei mai mulți membri pe organizație, aproximativ 10 mii membri pe casă, caracteristică esențială pentru o societate de economisire și care explică de altfel robustețea financiară a acestor organizații; la polul opus, cooperativele înregistrează o scădere dramatică a numărului de membri, mai ales în cazul cooperației de consum.

Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor și salariaților însumau un număr de aproximativ 3000 organizații la sfârșitul anului 2010, în ușoară scădere, -6% față de 2009, dețineau active imobilizate (majoritar financiare) în valoare de 3,15 miliarde lei (echivalentul a peste 750 milioane euro), în creștere cu +15% față de 2009, realizau venituri de 426 milioane lei, -3% față de 2009 și angajau un număr de aproximativ 4800 persoane, în scădere cu -5% față de 2009.

Organizațiile de economie socială din România au o localizare geografică bine definită; casele de ajutor operează preponderent în ariile urbane (93% din total), rolul acestora fiind preluat de cooperativa de credit în rural; tot în rural își desfășoară activitatea și cooperativele de consum (peste 75% localizate în rural). În schimb cooperativa meșteșugărească, fundațiile și asociațiile sunt preponderent urbane (99% din total cooperative meșteșugărești și 80% din asociații și fundații) cu mențiunea că cele din urmă (asociațiile), deși localizate în urban desfășoară adesea activități în ambele medii de rezidență; asociațiile și fundațiile au o pondere relativ mai ridicată în regiunile care tradițional prezintă nivele de dezvoltare mai ridicate (Centru, Nord-Vest și București-Ilfov) spre deosebire de celelalte forme de economie socială, mai frecvente în regiunile slab dezvoltate.

Evoluția indicatorilor economici arată că, în general, organizațiile de economie socială au răspuns bine primilor ani dificili din punct de vedere economic, 2009 și 2010 atât veniturile cât și activele imobilizate, continuându-și trendul de creștere sau de stabilizare. Doar casele pensionarilor raportează venituri în scădere în 2010 față de 2009, probabil datorită scăderii dobânzilor practicate și a randamentelor mai mici ale plasamentelor efectuate de către acestea.

În medie, cele mai mari venituri sunt realizate de formele cooperatiste și casele de ajutor iar în cadrul Asociațiilor și Fundațiilor, de către universitățile private, înființate ca Fundații.

Activele imobilizate au un grad foarte ridicat de concentrare, peste trei pătrimi din activele economiei sociale fiind raportate în cadrul unui segment minoritar de case de ajutor, obști, cooperative meșteșugărești, Asociații (cu profil religios) și Fundații, universități private.

Economia Socială angaja un număr de peste 100 mii persoane la sfârșitul anului 2010, ceea ce reprezintă 1,1% din populația ocupată și în jur de 1,7% din populația salariată; considerând numărul mediu de angajați pe organizație, cooperativele și casele pensionarilor se încadrează preponderent în categoria întreprinderilor mici și mijlocii în vreme ce majoritatea Asociațiilor și Fundațiilor au caracter de micro-întreprindere, situația tipică fiind de 2-4 angajați; de remarcat că mai bine de două treimi din Asociații și Fundații nu raportează angajați la sfârșitul anului 2010, aceeași pondere regăsindu-se de altfel și în ceilalți ani; cel mai mic nivel de angajare se regăsește în cadrul caselor de ajutor ale salariaților.

ASOCIAȚII ȘI FUNDAȚII – SUMAR

Asociațiile și Fundațiile (AF) sunt organizații private, formale, voluntare și autonome și care nu distribuie eventualele excedente sau profituri membrilor, administratorilor sau oricăror altor categorii de “proprietari”; spre deosebire de alte organizații de economie socială, aceste entități aplică constrângerea nedistributivității *totale* a excedentelor.

Fundațiile reprezintă patrimoniul afectat realizării unor scopuri de interes general, constituite de către unul sau mai mulți fondatori; fundațiile nu au membri sau structuri democratice dar sunt acceptate ca parte a economiei sociale datorită misiunii sociale și a constrângerii nedistributivității *totale* a excedentelor financiare.

În sistemul de conturi naționale, elaborat pe baza principiilor metodologice ale Sistemului European de Conturi 1995 (SEC 1995), Asociațiile și Fundațiile sunt încadrate într-un *sector instituțional specific și anume Sectorul instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației ce grupează organizații care produc, în principal, servicii de non-piață (necomerciale¹⁰)* pentru gospodării și familii, servicii furnizate gratuit sau la prețuri ne semnificative din punct de vedere economic.

În România, asociațiile și fundațiile sunt organizații al căror scop principal este nepatrimonial, dar pot desfășura activități patrimoniale, economice¹¹ direct sau prin înființarea de societăți comerciale ca furnizori de servicii destinate familiilor sau unor grupuri sociale distincte ale căror prețuri sunt sau nu semnificative din punct de vedere economic și posibil în sistem concurențial alături de societăți comerciale sau instituții publice.

În prezent, are loc o dezbatere în rândul comunității de practicieni și a cercetătorilor din domeniu în privința încadrării diverselor forme funcționale de Asociații și Fundații în cadrul economiei sociale (întreprinderilor sociale), dezbatere potențată de procesul de elaborare a unui cadru legislativ în domeniul economiei sociale în România; sunt toate Asociațiile, Fundațiile parte integrantă a economiei sociale sau doar Asociațiile și Fundațiile care dezvoltă explicit și în mod continuu, activități economice de producție bunuri/vânzări, servicii destinate familiilor sau unor grupuri sociale specifice?

După cum am menționat în secțiunea de repere conceptuale dezbaterea este oarecum îngreunată datorită faptului că adesea și în mod greșit se pune semnul egalității între economia socială și întreprinderea socială; aceasta din urmă fiind doar o formă de calificare la care poate aplica orice forma juridică de organizare, un subgrup al economiei sociale.

Din perspectiva CIRIEC, la care ne raportăm și pe care o adoptăm în cadrul acestui Atlas, *toate Asociațiile și Fundațiile sunt parte integrantă a economiei sociale* cu mențiunea că segmentul (minoritar de altfel) ce realizează preponderent venituri din activități economice prin mecanisme de piață este încadrabil în subsegmentul comercial al economiei sociale, majoritatea AF regăsindu-se în segmentul necomercial.

⁹ Cunoscută în România mai ales sub denumirea umbrelă de organizații neguvernamentale (ONG); în cadrul acestui raport ne referim strict la asociații și fundații și nu la celelalte forme de organizații neguvernamentale precum sindicate, partide politice, culte care deși sunt incluse în același sector instituțional, în sistemul de conturi naționale sunt în general neîncadrate în cadrul conceptual al economiei sociale, de aceea vom folosi în continuare termenul de asociații și fundații, adesea prescurtat ca AF.

¹⁰ În 2008, valoarea adăugată brută a sectorului instituții fără scop lucrativ a fost 3,8 miliarde lei (0,8% din valoarea adăugată brută totală a economiei naționale).

¹¹ Din punct de vedere contabil, veniturile asociațiilor și fundațiilor provin din activități nepatrimoniale, activități patrimoniale (economice) și din activități cu destinație specială; în cadrul Atlasului de Economie Socială, considerăm organizații care desfășoară activități economice, organizațiile care au inclus date de bilanț în categoria “venituri din activități economice”; prevederea legală cum că activitățile economice trebuie să aibă caracter accesoriu și să fie în strânsă legătură cu activitatea principală nepatrimonială lasă loc unor interpretări ambigue; de regulă, activitățile economice ale asociațiilor și fundațiilor se referă la vânzările directe de bunuri sau servicii și la contractele de furnizare servicii prin achiziții publice.

Pe de altă parte, doar unele Asociații și Fundații sunt încadrabile în categoria de întreprinderi sociale în măsura în care își dovedesc capacitatea de a furniza servicii persoanelor sau gospodăriilor în mod continuu prin vânzări către acestea sau prin contractări publice iar această capacitate nu poate fi dovedită doar prin simpla atragere de fonduri prin activități economice care pot fi ocazionale, din plasamente, dobânzi etc.

În acest context de dezbatere, Atlasul Economiei Sociale evidențiază atât situația actuală și evoluția recentă a întregului sector al AF cât și cea a AF cu activități economice tocmai pentru a marca cât mai clar orientarea economică a sectorului asociativ și pentru a contribui la documentarea elaborării unui cadru de politici publice relevant.

Sectorul Asociațiilor și Fundațiilor a cunoscut o evoluție remarcabilă încă de la începutul anilor 1990. La sfârșitul anului 2010, existau 66.804 organizații înregistrate (din care trei pătrimi, Asociații), cele mai mari rate (în valoare absolută) se înregistrează după aderarea României în UE (2007), cu peste 3000 de noi organizații înregistrate în fiecare an.

Dintre Asociațiile înregistrate, doar aproape 40% depun bilanț contabil la sfârșit de an fiscal ceea ce indică un grad de informalitate ridicat al sectorului Asociațiilor și Fundațiilor, depunerea bilanțului contabil dând seama de gradul în care organizația desfășoară activități formale ce presupun derularea unor fluxuri sau tranzacții financiare diverse, pe piață sau în afara acesteia.

La sfârșitul anului 2010, patrimoniul AF se ridica la valoarea de aproximativ 12 miliarde lei, echivalentul a 3 miliarde euro în creștere cu +83% față de 2007 și cu +48% față de 2009. Activele imobilizate au un grad ridicat de concentrare, primele 50 organizații (0,1% din total) din punct de vedere al activelor, încorporând mai bine de 55% din totalul imobilizărilor AF.

Tendința de concentrare a activelor pe un segment relativ mic de organizații este mai puțin evidentă în cazul veniturilor care ating valoarea de 5,67 miliarde lei (echivalentul a 1,4 miliarde euro) în 2010, în creștere cu +176% față de anul 2005 și cu +51% față de 2009.

Asociațiile și Fundațiile angajează un număr de aproximativ 61 mii salariați (în creștere cu +27% față de 2005), reprezentând 1,3 % din populația salariată din sectorul privat și 0,66% din totalul populației ocupate. Organizația tipică prezintă un număr de până la 5 salariați în condițiile în care, deși în scădere ca pondere, organizațiile fără personal salariat reprezintă 70% din totalul Asociațiilor și Fundațiilor.

Domeniile de activitate cu incidență mare de organizații sunt social/caritabil și sportive, urmate în ponderi aproximativ egale, de către domeniul educațional și organizațiile culturale. Organizațiile din domeniul social/caritabil și cele din educație sunt cei mai mari angajatori iar cele mai mari venituri au fost realizate, de asemenea, de organizațiile din domeniul social/ caritabil, organizațiile de sport și cele cu profil religios; organizațiile care dețin cele mai importante active aparțin domeniului social/caritabil, obștilor, educație și religie.

Asociațiile și Fundațiile din România sunt localizate preponderent în ariile urbane și au o pondere relativ mai ridicată în regiunile care tradițional prezintă nivele de dezvoltare mai ridicate (Centru, Nord-Vest și București-Ilfov), spre deosebire de celelalte forme de economie socială, mai frecvente în regiunile slab dezvoltate.

Asociațiile și Fundațiile (AF) ce desfășoară activități economice, lucrative aparțin segmentului comercial al economiei sociale; în cadrul acestuia se regăsesc principalii furnizori de servicii către publicul larg, familii, gospodării sau către proprii membri precum furnizorii de servicii sociale, medicale, formare profesională sau educație formală. Evoluția AF cu activități economice indică o creștere constantă până în 2007 (anul aderării României La UE), urmată de un regres abrupt în 2008 datorat probabil orientării AF economice către accesarea instrumentelor UE de finanțări nerambursabile; perioada 2008-2010 cunoaște un reviriment al activităților economice fără însă a atinge maximumul anului 2007.

Organizațiile cu activități economice se regăsesc în toate domeniile de activitate, ponderi mai mici regăsindu-se în domeniul civic și mediu. Deși reprezintă doar 10% din totalul AF, veniturile și activele asociațiilor și fundațiilor ce desfășoară activități economice totalizează 40%, respectiv 44% din totalul veniturilor și activelor sectorului AF. Veniturile generate exclusiv prin activități economice au cunoscut o tendință de creștere constantă, ajungând la valoarea de 760 milioane ceea ce înseamnă o contribuție de 34% în veniturile totale ale

ASOCIAȚII ȘI FUNDAȚII

Asociațiile și Fundațiile au renăscut odată cu revenirea României la un regim politic democratic în 1990.

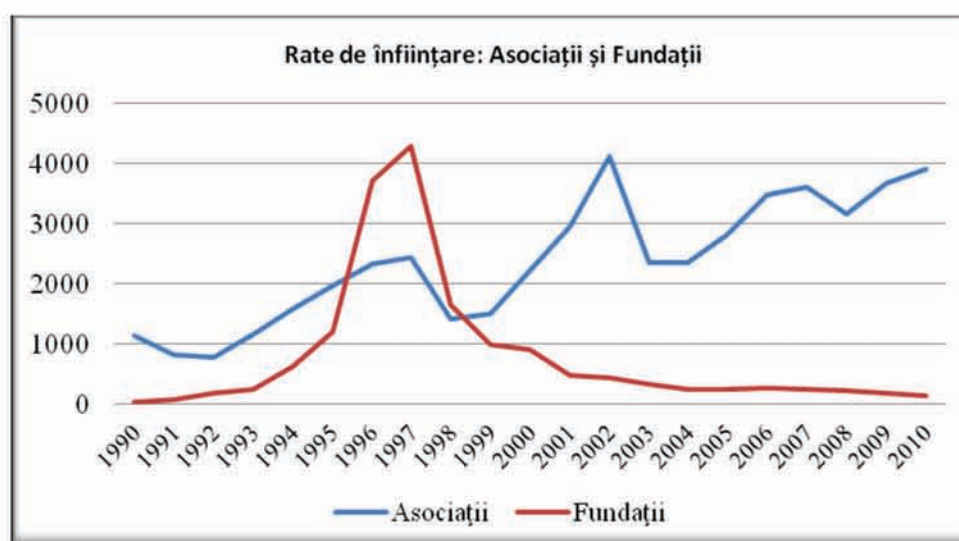
Evoluția numărului de Asociații și Fundații înregistrate în registrul ONG din cadrul Ministerului de Justiție în perioada 1990-2010, prezentată în tabelul de mai jos, indică o tendință constantă de creștere a numărului de organizații, datorată în principal ratelor de înregistrare ale asociațiilor, constant pozitive de-a lungul întregii perioade de raportare, vârfurile de creștere putând fi observate în perioada 1993-1996 și 2000-2002. Este de remarcat că cele mai mari rate (în valoare absolută) se înregistrează după aderarea României la UE (2007), cu peste 3000 de noi organizații înregistrate în fiecare an.

Tabel 2: Rate anuale de înregistrare ale Asociațiilor și Fundațiilor: 1990-2010

An	Înregistrări anuale Asociații	Rate anuale (Asociații)/ % față de anul anterior	Înregistrări Cumulate Asociații	Înregistrări anuale Fundații	Rate anuale (Fundații) % față de anul anterior	Înregistrări Cumulate Fundații	% Asociații din Total
1990	1,145			32			
1991	832	-27.3%	1,977	76	137.5%	108	94.8%
1992	788	-5.3%	2,765	191	151.3%	299	90.2%
1993	1,170	48.5%	3,935	249	30.4%	548	87.8%
1994	1,602	36.9%	5,537	628	152.2%	1,176	82.5%
1995	1,976	23.3%	7,513	1,217	93.8%	2,393	75.8%
1996	2,336	18.2%	9,849	3,713	205.1%	6,106	61.7%
1997	2,445	4.7%	12,294	4,283	15.4%	10,389	54.2%
1998	1,416	-42.1%	13,710	1,667	-61.1%	12,056	53.2%
1999	1,501	6.0%	15,211	997	-40.2%	13,053	53.8%
2000	2,237	49.0%	17,448	919	-7.8%	13,972	55.5%
2001	2,951	31.9%	20,399	486	-47.1%	14,458	58.5%
2002	4,131	40.0%	24,530	447	-8.0%	14,905	62.2%
2003	2,362	-42.8%	26,892	341	-23.7%	15,246	63.8%
2004	2,350	-0.5%	29,242	261	-23.5%	15,507	65.3%
2005	2,817	19.9%	32,059	260	-0.4%	15,767	67.0%
2006	3,475	23.4%	35,534	283	8.8%	16,050	68.9%
2007	3,607	3.8%	39,141	263	-7.1%	16,313	70.6%
2008	3,168	-12.2%	42,309	230	-12.5%	16,543	71.9%
2009	3,686	16.4%	45,995	196	-14.8%	16,739	73.3%
2010	3,919	6.3%	49,914	151	-23.0%	16,890	74.7%

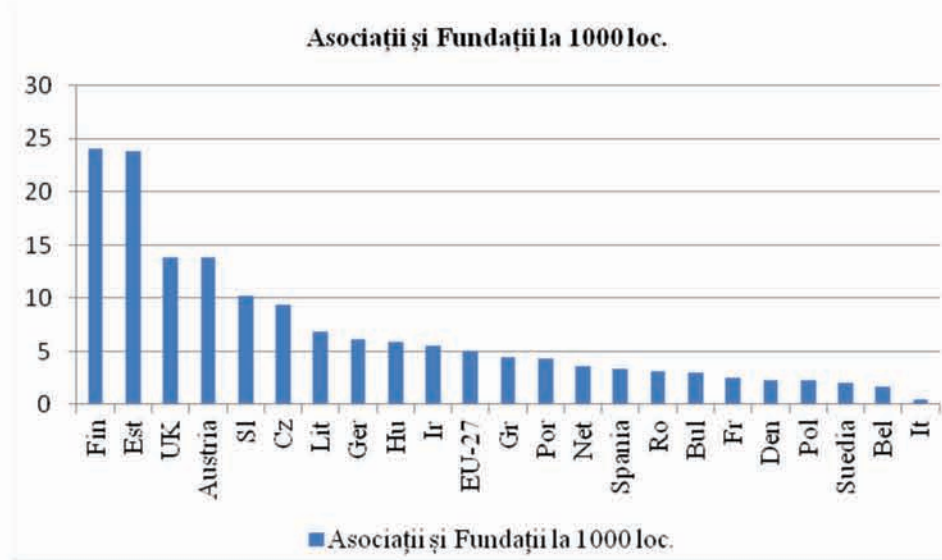
Sursa: Registrul ONG, Ministerul de Justiție

Grafic1: AF Evoluția ratelor de înregistrare: 1990-2010



Sursa: Registrul ONG, 1990-2010

Grafic2: AF la 1000 locuitori (UE-27)



Sursa: CIRIEC, 2012

Evoluția numărului de Fundații, care reprezintă aproximativ 25% din total organizații la nivelul anului 2010 evidențiază o tendință descrescătoare începând cu anul 1997. Deși seria de date prezentate mai sus indică o evoluție remarcabilă a numărului de organizații, anul 2010 consemnând un număr cumulat de 66.804 înregistrări, România se situează sub media europeană de 5 Asociații și Fundații la mia de locuitori, după cum se poate observa în tabelul de mai jos:

Tabel 3: Asociații și Fundații în UE-27

	Asociații și Fundații	Asociații și Fundații la 1000 loc.	
1	Finlanda	130,000	24.07
2	Estonia	32,000	23.89
3	Marea Britanie	870,000	13.81
4	Austria	116,556	13.81
5	Slovenia	21,000	10.22
6	Republica Cehă	98,693	9.40
7	Lituania	22,000	6.88
8	Germania	505,984	6.18
9	Ungaria	58,242	5.85
10	Irlanda	25,000	5.56
	EU-27	2,635,142	5
11	Slovacia	26,210	4.85
12	Grecia	50,600	4.48
13	Portugalia	45,543	4.32
14	Cipru	3,516	4.08
15	Olanda	60,000	3.59
16	Spania	156,007	3.38
17	România	66,804	3.13
18	Bulgaria	22,315	3.05
19	Franța	160,884	2.46
20	Danemarca	12,877	2.31
21	Polonia	86,100	2.25
22	Suedia	18,872	1.99
23	Belgia	18,461	1.67
26	Italia	26,121	0.43

Sursa: CIRIEC, Eurostat, 2012

Poziția României din perspectiva indicelui de asociere, calculat ca număr de organizații la mia de locuitori, poate fi diminuată dacă luăm în considerare numărul organizațiilor ce depun bilanț contabil, organizații pe care în cadrul acestui raport le denumim "Asociații și Fundații active", luând în considerare că depunerea bilanțului contabil dă seama de gradul în care organizația desfășoară activități formale ce presupun derularea unor fluxuri sau tranzacții financiare diverse, pe piață sau în afara acesteia.

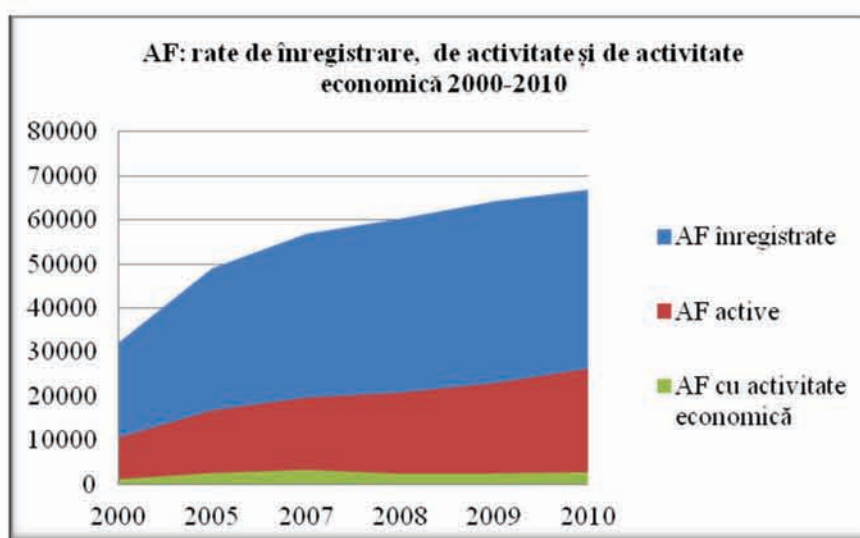
Tabelul de mai jos evidențiază evoluția ratelor de activitate organizaționale, calculate ca raport între numărul organizațiilor active (ce au depus bilanț contabil în respectivul an de raportare) și cele înregistrate și a ratelor de activitate economică (raport între organizații ce desfășoară activități economice și cele active).

Tabel 4. Evoluția ratelor de activitate a AF: 2000-2010

	2000	2005	2007	2008	2009	2010
Asociații și Fundații Înregistrate (Registrul ONG)	31.420	47.826	55.454	58.852	62.734	66.804
Asociații și Fundații Active	10.494	16.532	19.354	20.478	22.589	26.322
Rate de activitate	33,4%	34,6%	34,9%	34,8%	36%	39,4%
Asociații și Fundații cu act. economică	1.219	2.466	3.116	2.353	2.404	2.730
Rate de activitate economică	11,6%	14,9%	16,1%	11,5%	10,6%	10,4%

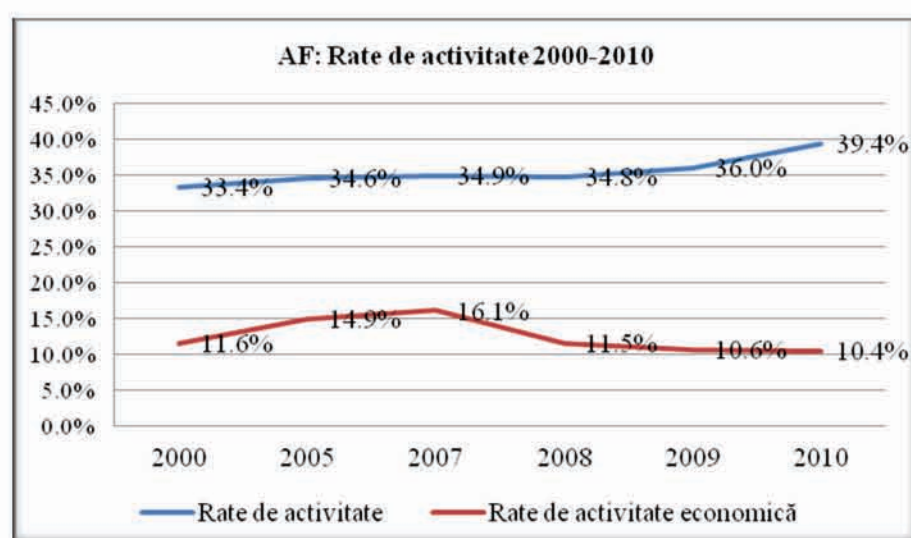
Sursa: Registrul ONG, INS, 2000-2010

Grafic 3: AF Evoluția ratelor de înregistrare, activitate și economice



Sursa: Registrul ONG, INS, 2000-2010

Grafic 4: Evoluția ponderilor AF cu bilanț contabil depus



Sursa: Registrul ONG, 1990-2010; INS 2000-2010

La sfârșitul anului 2010, existau 66.804 organizații înregistrate în Registrul ONG, Ministerul de Justiție, iar dintre acestea doar 39% au depus bilanț contabil la începutul anului următor ceea ce indică un grad de informalitate ridicat al sectorului Asociațiilor și Fundațiilor; cu toate acestea, evoluția ratelor de activitate evidențiază o tendință de creștere constantă a numărului de organizații ce completează bilanțul contabil la sfârșitul fiecărui an fiscal (+59% 2010 față de 2005 și +16,5% 2010 față de 2009).

În ceea ce privește ratele de extincție, calculate ca procent al AF cu bilanț depus într-un an și care nu se regăsesc cu bilanț depus în ani succesori, acestea pot fi observate mai jos:

Tabel 5: Rate de extincție AF: 2000-2010

	AF Bilanț 2000	AF Bilanț 2005	AF Bilanț 2007	AF Bilanț 2008	AF Bilanț 2009	AF Bilanț 2010
AF Bilanț 2000	10,494					
AF Bilanț 2005	62.7%	16,532				
AF Bilanț 2007	56.7%	82.7%	19,354			
AF Bilanț 2008	52.8%	75.8%	85.6%	20,478		
AF Bilanț 2009	51.8%	72.7%	81.4%	86.1%	22,589	
AF Bilanț 2010	48.5%	69.2%	77.9%	82.3%	87.6%	26,322

Sursa: INS, 2000-2010

Astfel, din cele 10,494 AF care au depus bilanț în 2000, 62,7 % au depus bilanț și în 2005 (sau 37,3% nu au depus bilanț în 2005), 52,8% și în 2008, 48,5% și în 2010; seria de date de mai sus evidențiază că una din două Asociații și Fundații dispar într-o perioadă de 10 ani, una din trei într-o perioadă de 5 ani și aproximativ 1 din 10 într-o perioadă de 1 an.

În ceea ce privește organizațiile ce desfășoară activități economice, ponderea acestora din total organizații cunoaște o tendință descrescătoare raportat la maximul ratei de activitate economică atins în 2007 (16%); cu toate acestea, în valoare absolută, numărul de organizații cu activități economice și veniturile corespunzătoare acestor activități înregistrează creșteri începând cu 2008 (+16% 2010 față de 2008), ceea ce denotă o consolidare a nucleului semnificativ economic din cadrul sectorului Asociațiilor și Fundațiilor.

Active, Venituri, Rezultate ale exercițiului financiar

Activele și veniturile Asociațiilor și Fundațiilor indică gradul de sustenabilitate financiară pe termen mediu și scurt; evoluția acestor indicatori pentru perioada 2000-2010 poate fi observată în tabelele și graficele de mai jos:

Tabel 6: Evoluția activelor AF

	2000	2005	2007	2009	2010
Medie Active Imobilizate (Lei)	20.110	94.685	163.732	173.460	220.452
Cuartila 3 (75%) Active imobilizate (Lei)	3.703	5.003	5.000	4.360	4.725
Mediana (50%) Active Imobilizate (Lei)	650	0	0	0	0
Total Active Imobilizate (mii Lei), din care:	211.030	1.564.864	3.168.223	3.917.762	5.800.096
% Imobilizări necorporale	3,1%	0,6%	0,8%	1,7%	1,5%
% Imobilizări corporale	79,6%	81,6%	83,2%	87,3%	85,1%
% Imobilizări financiare	17,2%	17,9%	16,0%	11,1%	13,4%

Sursa: INS, 2000-2010

Tabel 7: Evoluția AF pe intervale de active imobilizate

% AF pe intervale de imobilizări					
	2000	2005	2007	2009	2010
0 lei	28,7%	52,0%	55,1%	58,7%	59,0%
1 - 10 000 lei	57,6%	27,3%	24,1%	21,0%	20,1%
10 001 - 40 000 lei	8,5%	8,0%	7,8%	7,5%	7,1%
40 001 - 200 000 lei	3,6%	7,6%	7,3%	6,8%	7,1%
Peste 200 000 lei	1,5%	5,1%	5,7%	6,0%	6,7%

Sursa: INS, 2000-2010

Parte a patrimoniului, alături de activele circulante și de trezorerie, activele imobilizate au cunoscut o evoluție ascendentă, ajungând la valoarea de 5,8 miliarde lei, echivalentul a 1,4 miliarde de euro la sfârșitul anului 2010, în creștere cu +83% față de 2007 și cu +48% față de 2009.

Mai bine de trei pătrimi din totalul imobilizărilor sunt de tip corporal (terenuri și construcții, utilaje, mijloace de transport), 85% din totalul activelor imobilizate la nivelul anului 2010, tendință evidențiată în toți anii de raportare.

Indicatorii de tendință centrală (medie, mediana) și distribuția organizațiilor pe intervale de active imobilizate evidențiază o concentrare semnificativă a activelor în cadrul unui segment mic de Asociații și Fundații (6,7% dispun de mijloace fixe rezonabile, mai mari de 200 mii lei, echivalentul a 50 mii euro, 2010), mai bine de jumătate din organizații neraportând active imobilizate.

Asociațiile și Fundațiile care dispun de active mari sunt organizațiile ce activează în domeniul educației (Universități private), organizațiile cu profil religios și obștile/composesoratele, primele 50 (0,1% din total) din total organizații, din punct de vedere al activelor, încorporând mai bine de 55% din totalul activelor imobilizate ale sectorului Asociațiilor și Fundațiilor.

La sfârșitul anului 2010, Patrimoniul AF se ridică la valoarea de aproximativ 12 miliarde lei, echivalentul a 3 miliarde euro din care active imobilizate (5,8 miliarde lei) și active circulante de 6,1 miliarde. Nivelul datoriilor pe termen scurt (ce trebuie plătite într-o perioadă de până la 1 an) sunt de aproximativ 2 miliarde lei iar cel al datoriilor pe termen lung (ce trebuie plătite într-o perioadă mai mare de 1 an) la valoarea de 817 milioane lei.¹²

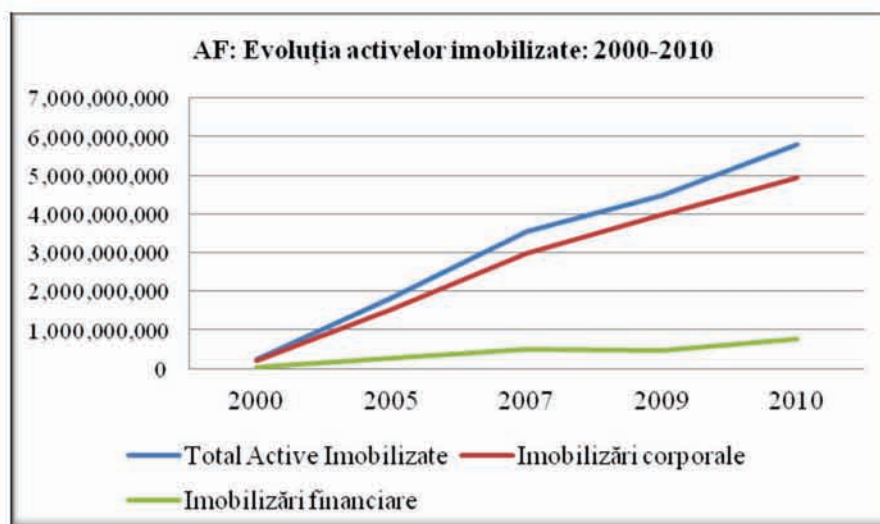
Tabel 8: Patrimoniul AF în 2010

2010	Total	Media	Mediana	Cuartila 3 (75%)
Active Imobilizate	5.800.096.411	220.452	0	4.725
Active Circulante	6.113.620.267	232.926	5.703	35.838
Datorii – până într-un an	1.993.046.663	75.934	400	9.264
Datorii – pe o perioadă mai mare de 1 an	817.085.794	31.131	0	0

Sursa: INS, 2010

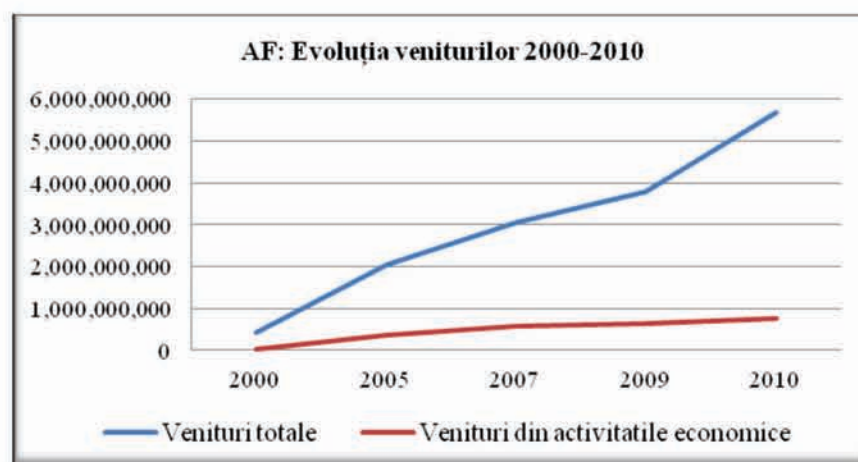
¹² Date disponibile doar pentru 2010.

Grafic 5: AF Evoluția activelor imobilizate: 2000-2010



Sursa: INS 2000-2010

Grafic 6: AF Evoluția veniturilor: 2000-2010



Sursa: INS 2000-2010

Asemănător activelor imobilizate, veniturile cumulate ale Asociațiilor și Fundațiilor înregistrează o tendință de creștere constantă, atingând valoarea de 5,67 miliarde lei (echivalentul a 1,4 miliarde euro) în 2010, în creștere cu +176% față de anul 2005 și cu +51% față de 2009. Tendința de concentrare a activelor pe un segment relativ mic de organizații este mai puțin evidentă în cazul veniturilor, aproximativ 15% din total organizații încadrându-se în intervalul de venituri de peste 200 mii lei; cu toate acestea, datele de bilanț indică faptul că jumătate din organizații derulează activități ocazionale ce presupun bugete sau fluxuri financiare mici, de până la 12 mii lei anual (echivalentul a 3 mii euro).

Asociațiile și Fundațiile cu venituri relativ mari activează în domeniul educației (Universități private înființate ca Fundații) sau sunt organizații cu profil religios sau cluburi sportive, primele 50 (0,1% din total) organizații din punct de vedere al veniturilor realizând mai bine de 20 % din totalul veniturilor sectorului Asociațiilor și Fundațiilor.

Tabel 9: Evoluția veniturilor totale și din activități economice ale AF: 2000-2010

Asociații și Fundații	2000	2005	2007	2009	2010
Medie Venituri totale (Lei)	40.629	124.284	158.453	167.563	215.729
Mediana Venituri Totale (lei)	550	3.802	6.999	8.797	12.660
Cuartila 3 (75%) Venituri Totale	7.423	44.332	60.375	67.870	80.116
Venituri totale (mii Lei), din care:	426.322	2.053.796	3.065.281	3.784.076	5.674.974
% Venituri din act. economice	6,0%	18,0%	19,1%	17,0%	13,4%
Medie venituri economice (Lei)	2.461	22.434	30.265	28.448	28.977
Mediana venituri economice (Lei)	0	0	0	0	0
Cheltuieli totale (mii Lei), din care:	390.333	1.864.467	2.745.000	3.472.843	5.200.882
% Cheltuieli din act. economice	6,3%	19,4%	19,2%	17,4%	13,9%

Sursa: INS 2000-2010

Tabel 10: Distribuția AF pe intervale de venituri

% AF pe intervale de venituri					
	2000	2005	2007	2009	2010
0 lei	25,6%	29,9%	27,3%	25,4%	20,7%
1 - 10 000 lei	52,1%	28,7%	26,3%	26,1%	26,1%
10 001 - 40 000 lei	10,8%	15,2%	16,5%	16,8%	18,9%
40 001 - 200 000 lei	8,0%	15,8%	17,4%	18,3%	19,5%
Peste 200 000 lei	3,5%	10,3%	12,5%	13,4%	14,7%

Sursa: INS 2000-2010

Valorile cumulate ale excedentelor și pierderilor cresc constant în perioada de raportare, excedentele nete ale Asociațiilor și Fundațiilor atingând valoarea cumulată de 841 milioane lei la nivelul anului fiscal 2010, în creștere cu +145% față de 2005 și de +44 față de 2009; aceste excedente au fost generate de 46% din total organizații, în vreme ce un segment de 37% din total raportau deficite în valoare cumulată de 367 milioane lei, în creștere cu 35% față de 2009.

Tabelele și graficele de mai jos evidențiază evoluția rezultatelor exercițiului financiar în perioada 2000-2010:

Tabel 11: AF Rezultate ale exercițiului financiar: 2000-2010

	2000	2005	2007	2009	2010
% AF cu rezultatul net al exercițiului – excedent	40,7%	37,8%	41,6%	43,0%	45,7%
Total excedent (mii Lei)	58.928	343.116	532.539	583.311	840.950
Medie excedent (Lei)	13.813	54.934	66.170	60.055	69.846
% AF cu rezultatul net al exercițiului – deficit	32,0%	35,9%	34,3%	35,7%	37,4%
Total deficit (mii Lei)	23.126	153.691	211.479	272.023	367.395
Medie deficit (Lei)	6.895	25.896	31.873	33.691	37.337
% AF cu rezultatul net al exercițiului – Zero	27,4%	26,3%	24,1%	21,3%	16,9%
Excedent Net/ Cheltuieli totale (%)	15,1%	18,4%	19,4%	16,8%	16,2%

Sursa: INS 2000-2010

Tabel 12: Distribuția AF pe intervale de excedent/deficit: 2000-2010

Intervale de excedent (% din total Asociații și Fundații cu excedent)					
	2000	2005	2007	2009	2010
1 - 10 000 Lei	86%	64%	61%	60%	61%
10 001 - 40 000 Lei	9%	19%	21%	21%	21%
40 001 - 200 000 Lei	4%	12%	13%	14%	13%
peste 200 000 Lei	1%	5%	5%	5%	5%
Intervale de pierdere (% din total Asociații și Fundații cu pierdere)					
1 - 10 000 Lei	93%	76%	70%	68%	68%
10 001 - 40 000 Lei	5%	16%	19%	19%	19%
40 001 - 200 000 Lei	2%	7%	10%	10%	10%
peste 200 000 Lei	1%	2%	2%	3%	3%

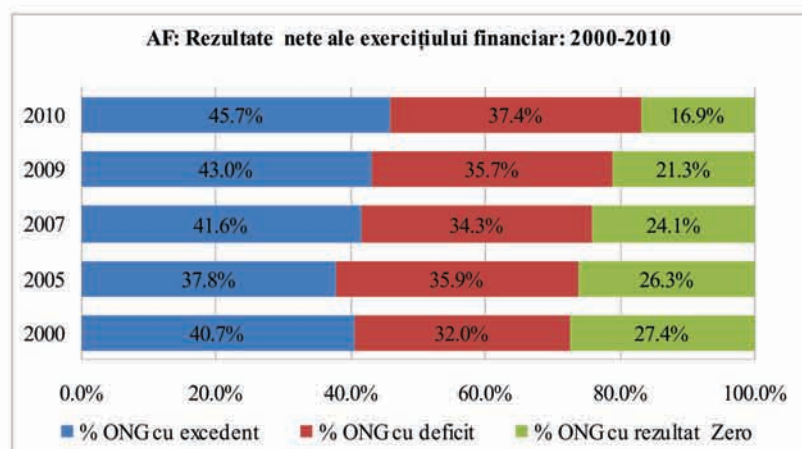
Sursa: INS 2000-2010

Ponderea organizațiilor cu excedent/ deficit prezintă o tendință de creștere ușoară; astfel dacă în 2005, 37,8% și 35,9% din total organizații raporta excedente, respectiv pierderi, în 2010 organizațiile cu excedent/deficit reprezentau 45,7%, respectiv 37,4% din total.

Majoritatea organizațiilor a înregistrat excedente sau pierderi până în suma de 40 000 lei la nivelul anului 2010, un segment relativ mic de 5% respectiv 3% raporta excedente, respectiv pierderi semnificative, mai mari de 200 000 lei.

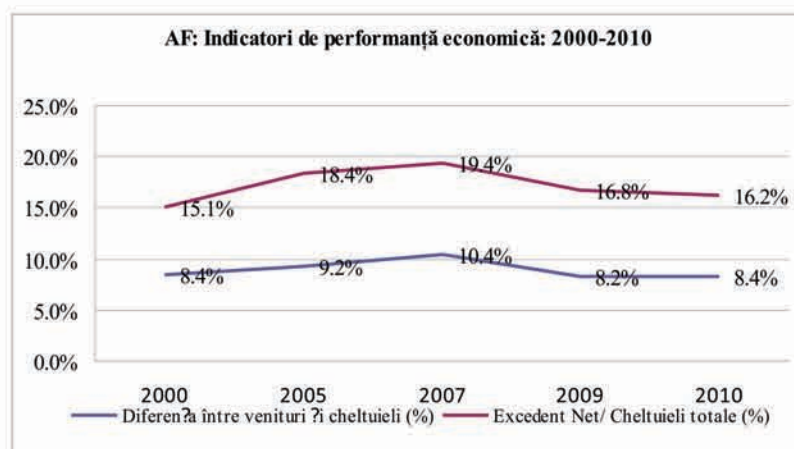
Rata rentabilității activității economice (calculată ca raport între excedent total și cheltuieli totale) reprezintă un indicator util în compararea performanțelor economice ale entităților de economie socială chiar dacă este folosită în mod forțat pentru Asociații și Fundații (deoarece dispun de un mix de venituri nepatrimoniale și patrimoniale); astfel, rata rentabilității era de 16,2% la nivelul anului 2010, în scădere ușoară față de 2009 (16,8%) și 2005(18,4%).

Grafic 7: AF Evoluția excedentelor și pierderilor: 2000-2010



Sursa: INS 2000-2010

Grafic 8: AF: Evoluția excedent net/ cheltuieli totale 2000-2010



Sursa: INS 2000-2010

Angajarea în Asociații și Fundații

Datele de personal prezintă un grad de dispersie foarte ridicat datorat unor cazuri extreme și improbabile (organizații cu mii sau chiar zeci de mii de salariați sau cazuri cu sute de angajați, dar cu venituri modice ce nu ar putea susține un astfel de efort de angajare); prin urmare datele au fost "curățate" prin eliminarea a 321 de cazuri extreme și improbabile¹³.

Prin urmare, tabelul de mai jos evidențiază evoluția efectivului de personal¹⁴ în perioada 2000-2010 după ce datele au fost supuse unei operații de curățare; considerăm că această serie de date se apropie cel mai mult de realitatea angajării în Asociații și Fundații, dar reiterăm că datele, mai ales cele referitoare la totaluri, trebuie tratate și interpretate cu precauție, evoluția indicatorilor de tendință centrală fiind mult mai precisă în descifrarea tendințelor din cadrul sectorului AF.

Tabel 13: Evoluția personalului salariat din Asociații și Fundații

	2000	2005	2007	2009	2010
Total Personal, din care	19.173	48.238	51.912	48.633	60.947
Efectivul de personal pentru activități economice	1.942	12.548	14.103	10.549	12.561
% personal pentru activități economice	10%	26%	27%	22%	21%

Sursa: INS 2000-2010

Tabel 14: Angajarea în AF: Indicatori de tendință centrală

	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. mediu salariați/organizație	1,8	2,9	2,7	2,2	2,3
Mediana salariați/organizație	0	0	0	0	0
Cuartila 3 (75%) salariați/organizație	0	1	1	1	1
niciun angajat	82%	69%	69%	71%	70%
1-5 angajați	12%	19%	20%	19%	20%
6-10 angajați	2%	5%	5%	5%	5%
11-20 angajați	2%	3%	3%	3%	3%
peste 20 de angajați	2%	3%	3%	2%	2%

Sursa: INS 2000-2010

	2000	2005	2007	2009	2010
Venituri Economice/ Total Personal pentru act. economice (Lei)	13.260	28.487	41.454	60.835	60.519
Venituri Totale/ Total Personal (Lei)	22.218	42.178	59.021	77.760	93.049

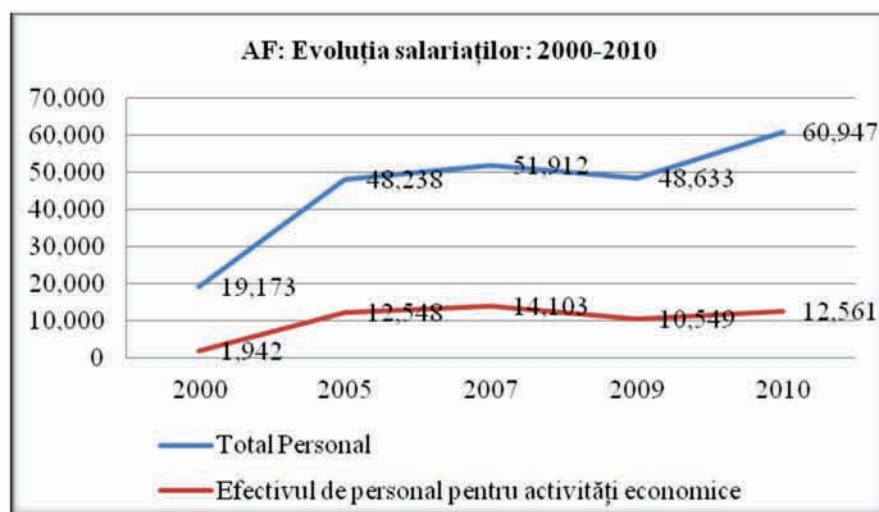
Sursa: INS 2000-2010

Personalul salariat al Asociațiilor și Fundațiilor a înregistrat creșteri constante de-a lungul întregii perioade de raportare, astfel că la sfârșitul anului 2010 totaliza un număr de aproximativ 61 mii salariați (în creștere cu +27% față de 2005), personalul salariat din Asociații și Fundații reprezentând 1,3 % din populația salariată din sectorul privat și 0,66% din totalul populației ocupate; tendința de creștere este mai pronunțată în ceea ce privește efectivul de personal alocat activităților economice, acesta fiind de 5 ori mai mare în 2010 (21% din total personal) față de 2000.

¹³ Verificarea și curățarea datelor a presupus eliminarea a 321 cazuri extreme din toți anii de raportare aflate mult peste 3 abateri standard față de medie dar și a acelor "improbabile" (cu sute sau zeci de angajați dar cu venituri modice ce nu ar putea susține un astfel de efort de angajare) ca și în cazul altor entități de economie socială (CAR, prezentate mai jos) o posibilă sursă de erori e dată de confuzia între membri și angajați, multe organizații raportând numărul de membri în coloana aferentă efectivului de personal din formularul de bilanț.

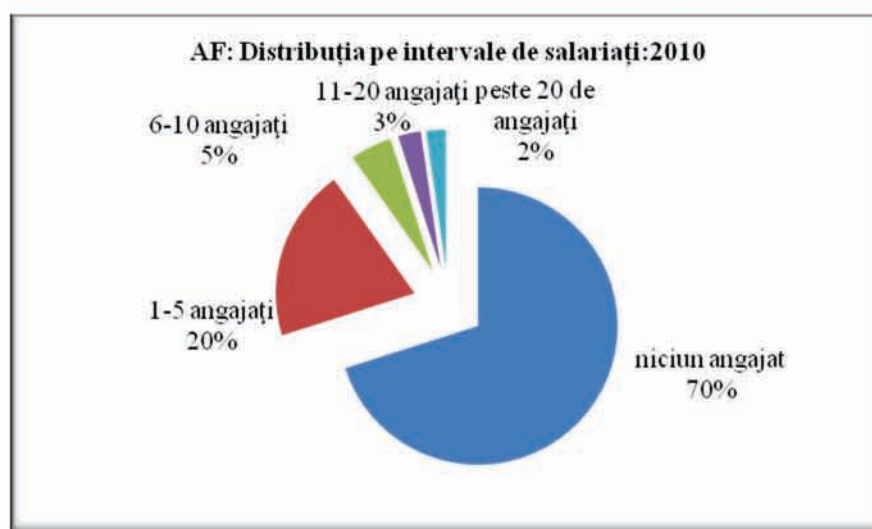
¹⁴ Efectivul de personal calculat în echivalent normă întreagă, reprezintă numărul de persoane existent în ultima zi a anului, care au statut profesional de salariați și colaboratori.

Grafic 9: AF Evoluția angajaților: 2000-2010



Sursa: INS 2000-2010

Grafic 10: AF: Intervale de salariați 2010



Sursa: INS 2000-2010

Organizația tipică prezintă un număr de până la 5 salariați în condițiile în care, deși în scădere ca pondere, organizațiile fără personal salariat reprezintă 70% din totalul Asociațiilor și Fundațiilor. Astfel, în 2010, 90% din total organizații aveau până la 5 angajați sau niciun angajat în vreme ce doar 1300 organizații (5% din total) angajau mai mult de 11 salariați; dintre angajatorii mari, ponderea cea mai mare o au universitățile private înființate ca Fundații.

Numărul relativ redus de angajați în condițiile unor venituri medii din ce în ce mai mari, conduc la valori relativ ridicate ai unor indicatori de performanță a muncii; astfel, veniturile medii pe salariat au crescut constant atât în ceea ce privește activitățile nepatrimoniale cât și în cazul celor economice.

DOMENII DE ACTIVITATE

Diversitatea domeniilor de activitate și pluralitatea scopurilor organizaționale reprezintă o caracteristică fundamentală a Asociațiilor și Fundațiilor. Principalele domenii de activitate ale Asociațiilor și Fundațiilor din România sunt evidențiate în tabelul de mai jos; încadrarea organizațiilor într-un anumit domeniu de activitate s-a realizat pe baza codului CAEN din bilanțul contabil și prin reclasificarea acelor organizații care nu au completat codul CAEN în formularul de bilanț sau a celor încadrate în domeniul "alte activități asociative"¹⁵.

Tabel 15: AF Domenii de activitate: 2000-2010

	An2000	An 2000 %	An2005	An 2005 %	2005/ 2000	An2010	An 2010 %	2010/ 2005	2010/ 2009
1 Social/Caritabil	4393	41.9%	5008	30.3%	+14%	5961	22.6%	+19%	+3%
2 Sportive	1531	14.6%	2866	17.3%	+87%	5046	19.2%	+76%	+16%
3 Educație	614	5.8%	1427	8.6%	+132%	2927	11.1%	+105%	+23%
4 Culturale	875	8.3%	1602	9.7%	+83%	2738	10.4%	+71%	+15%
5 Profesionale	443	4.2%	1326	8.0%	+199%	2570	9.8%	+94%	+43%
6 Religioase	860	8.2%	1302	7.9%	+51%	1715	6.5%	+32%	+5%
7 Agricol	148	1.4%	576	3.5%	+289%	1620	6.2%	+181%	+25%
8 Sănătate	533	5.1%	1074	6.5%	+102%	1601	6.1%	+49%	+12%
9 Dezvoltare/ Turism	316	3.0%	675	4.1%	+114%	1387	5.3%	+105%	+15%
10 Obști/Silvice	40	0.4%	597	3.6%	+1393%	1106	4.2%	+85%	+14%
11 Civice	251	2.4%	621	3.8%	+147%	970	3.7%	+56%	+21%
12 Mediu	224	2.1%	410	2.5%	+83%	743	2.8%	+81%	+21%

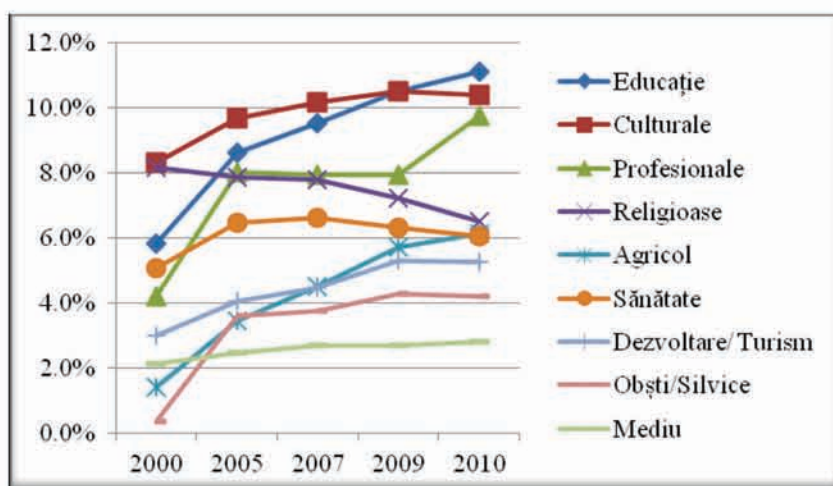
Sursa: INS 2000-2010

Domeniile de activitate cu incidență mare de organizații sunt social/caritabil (5961 organizații, 23% din total) și sportiv, recreativ (5046 organizații, 19% din total), urmate în ponderi aproximativ egale, de către domeniul educațional (11%), organizații culturale (10%) și asociațiile profesionale (10%). Casele de ajutor reciproc care au statut juridic de Asociații se regăsesc în domeniul intermediarilor financiare (aproximativ 2900 organizații) nu sunt incluse în secțiunea AF, acestea vor fi analizate într-o secțiune aparte.

Evoluția numărului de organizații după domenii de activitate indică o scădere a ponderii domeniului social/caritabil (predominant în anul 2000, 42% din total organizații) datorită ratelor de creștere mai mari din domeniile sportiv, educație, asociații profesionale și agricol (toate prezintă rate de creștere 2010/2005 de peste +100%).

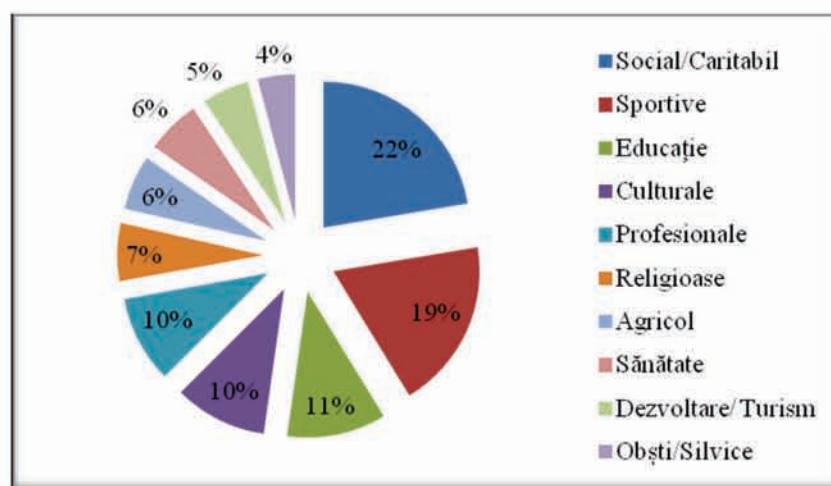
¹⁵ Datorită numărului relativ mare de organizații neguvernamentale ce nu au completat codul CAEN din bilanț sau prezentau codul CAEN "alte activități asociative" (28% din total organizații) am întreprins o operație de clasificare a acestor organizații pe baza aplicării unor cuvinte-cheie specifice fiecărui sub-sector atât pe denumirile organizațiilor "nealocate" sau pe descrierea misiunii acestora, disponibilă în cadrul Registrului ONG de la Ministerul de Justiție. De asemenea, s-au reorganizat secțiunile CAEN astfel încât să corespundă cât mai adecvat domeniilor de activitate a ONG; de exemplu, din cadrul activităților de spectacole, culturale și recreative s-au extras și s-au raportat separat organizațiile sportive, organizațiile culturale și cele sportive. Această activitate a fost realizată cu ajutorul unei grupe de studenți din Cadrul Facultății de Sociologie și Asistență Socială din cadrul Universității București, partener al FDSC în cadrul proiectului Prometeus.

Grafic 11: Evoluția nr. de organizații după domenii de activitate



Sursa: INS 2000-2010

Grafic 12: Domenii de activitate AF în 2010



Sursa: INS 2010

Distribuția personalului salariat după domenii de activitate evidențiază faptul că în anul 2010 organizațiile social/caritabil și cele din domeniul educației sunt cei mai mari angajatori din cadrul sectorului Asociațiilor și Fundațiilor din România, cu 16.480 salariați și respectiv 12.613 salariați, urmate la o distanță relativ mică de către organizațiile sportive (9.577 salariați).

Cel mai redus număr de angajați se regăsește în organizațiile de mediu, civice și obști. Trebuie remarcat că mai bine de două treimi din organizații nu au angajați, ponderi mai mari decât media sectorială a organizațiilor fără angajați regăsindu-se în domeniul sportiv, cultură și mediu. Domeniile cu ponderi peste media sectorială în intervalele superioare de salariați (peste 11 angajați) sunt educație (9%) și religie (8%).

Tabelele și graficele de mai jos evidențiază evoluția numărului de salariați pe domenii de activitate AF și situația angajării în AF pentru 2010¹⁶.

¹⁶ Tabelele cuprinse în secțiunea domenii de activitate nu dau suma 100% pe coloană datorită posibilelor alocări multiple (de exemplu, anumite asociații cu profil religios pot fi alocate atât în domeniul social cât și evident, în domeniul religie).

Tabel 16: AF Evoluția personalului salariat pe domenii de activitate: 2000-2010

	An 2000	An 2000 (%)	An 2005	An 2005 (%)	An 2007	An 2009	An 2009 (%)	An 2010	An 2010 (%)
Social/Caritabil	7362	38%	18550	38%	18593	17239	35%	16480	27%
Educație	3484	18%	7078	15%	7880	7813	16%	12613	21%
Sportive	3396	18%	7894	16%	8119	7224	15%	9577	16%
Profesionale	1307	7%	3326	7%	3680	2634	5%	6870	11%
Religioase	2202	11%	5857	12%	5800	5430	11%	6142	10%
Agricol	481	3%	1557	3%	4032	3740	8%	3614	6%
Sănătate	1132	6%	3583	7%	3234	3266	7%	3477	6%
Culturale	1190	6%	2502	5%	3177	2593	5%	3281	5%
Dezvoltare/ Turism	466	2%	1410	3%	1791	2056	4%	3045	5%
Obști/Silvice	27	0%	2255	5%	2603	3354	7%	2752	5%
Civice	478	2%	1883	4%	1235	1119	2%	1579	3%
Mediu	275	1%	968	2%	1138	1329	3%	1198	2%
AF	19173		48239		51912	48636		60983	

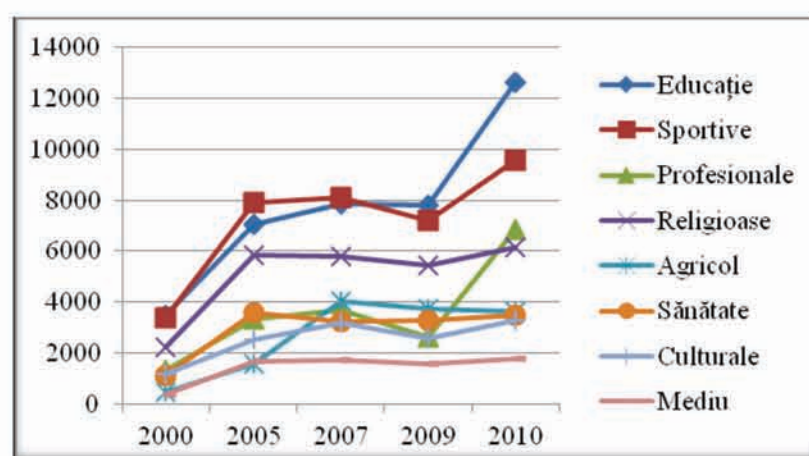
Sursa: INS 2000-2010

Tabel 17: AF Distribuția salariilor pe domenii de activitate: Indicatori de tendință centrală: 2010

2010	Nr. org	Total Angajați	Medie	Mediana	Cuartila 3	Niciun Angajat	1-5 angajați	6-10 angajați	11-20 angajați	peste 20 de angajați
Social/Caritabil	5961	16480	3	0	2	69%	18%	6%	4%	3%
Educație	2927	12613	4	0	2	64%	19%	7%	4%	5%
Sportive	5046	9577	2	0	0	75%	18%	3%	2%	2%
Profesionale	2570	6870	3	0	2	66%	25%	5%	2%	2%
Religioase	1715	6142	4	0	2	63%	23%	6%	4%	4%
Agricol	1620	3614	2	0	2	58%	29%	7%	3%	3%
Sănătate	1601	3477	2	0	2	67%	22%	5%	3%	2%
Culturale	2738	3281	1	0	0	79%	15%	3%	2%	1%
Dezvoltare/ Turism	1387	3045	2	0	2	68%	22%	6%	3%	2%
Obști/Silvice	1106	2752	3	0	2	58%	28%	7%	3%	4%
Civice	970	1579	2	0	1	70%	21%	5%	2%	2%
Mediu	743	1198	2	0	0	77%	16%	3%	2%	2%
AF	26322	60983	2	0	1	71%	19%	5%	3%	3%

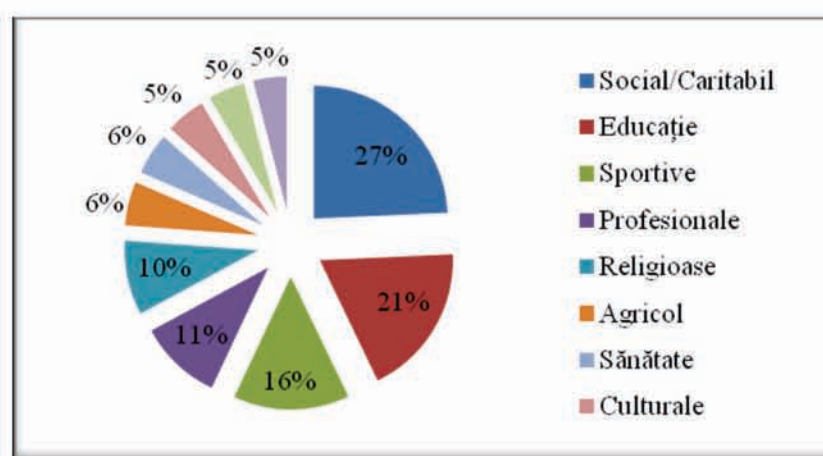
Sursa: INS 2010

Grafic 13: Evoluția nr. de salariați după domenii de activitate



Sursa: INS 2000-2010

Grafic 14: Salariați pe domenii de activitate în 2010



Sursa: INS 2000-2010

În 2010, cele mai mari venituri au fost realizate de organizațiile din domeniul social/caritabil (1, 2 miliarde lei), organizațiile de sport (891 milioane lei) și cele cu profil religios (888 milioane lei); seria de date indică o descreștere constantă a ponderilor de venituri realizate în domeniul social (21% în 2010 față de 40% în 2000) și în cel cu profil religios (7% în 2010 față de 18% în 2000). Trebuie remarcat că la nivelul AF, 21% din total organizații au avut venituri zero în 2010 iar 15% au realizat venituri semnificative (peste 200 mii lei); ambele ponderi se regăsesc în toate domeniile de activitate, variațiile de la un domeniu la altul nefiind semnificative.

Tabelele și graficele de mai jos evidențiază evoluția veniturilor pe domenii de activitate AF și indicatorii de tendință centrală a veniturilor pentru 2010:

Tabel 18: AF Evoluția veniturilor pe domenii de activitate: 2000-2010

Total venituri	An 2000 (mii lei)	An 2000 (%)	An 2005 (mii lei)	An 2005 (%)	An 2007 (mii lei)	An 2009 (mii lei)	An 2010 (mii lei)	An 2010 (%)
Agricol	42,586	10%	49,521	2%	179,238	362,487	380,403	7%
Obști/Silvice	574	0%	113,994	6%	145,850	214,972	228,711	4%
Educație	68,270	16%	302,640	15%	402,377	525,545	887,912	16%
Culturale	23,368	5%	101,200	5%	181,578	212,834	383,420	7%
Sportive	58,015	14%	273,544	13%	499,522	602,654	890,931	16%
Ecologie	6,454	2%	30,968	2%	55,322	106,388	112,148	2%
Civice	12,857	3%	67,234	3%	92,630	124,515	235,015	4%
Etnice	9,610	2%	52,692	3%	94,189	109,866	153,844	3%
Religioase	75,311	18%	281,434	14%	434,764	427,936	378,453	7%
Dezvoltare/ turism	12,514	3%	77,877	4%	122,997	228,552	372,219	7%
Profesionale	18,918	4%	201,997	10%	284,743	273,760	754,011	13%
Social/Caritabil	171,485	40%	719,174	35%	988,960	1,131,729	1,197,894	21%
Sănătate	17,808	4%	146,656	7%	159,085	214,631	263,039	5%
AF	425,985		2,034,585		3,064,143	3,782,184	5,671,357	

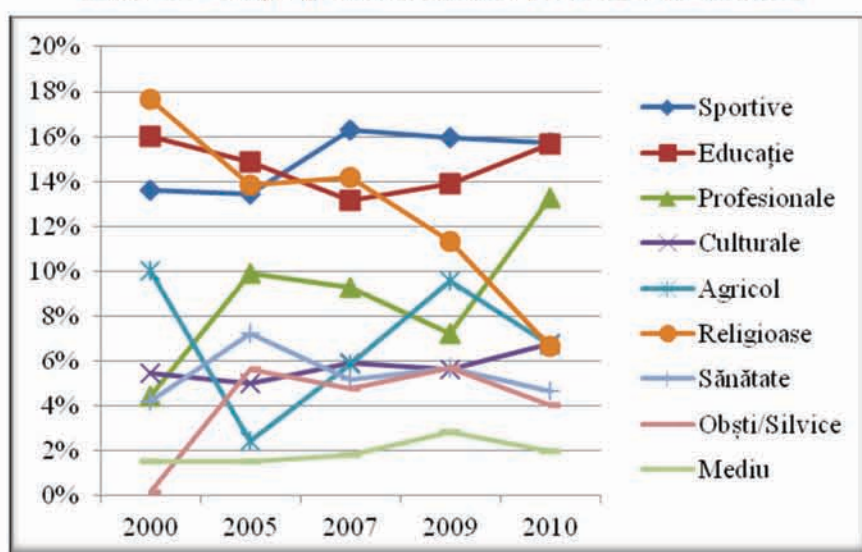
Sursa: INS, 2000-2010

Tabel 19: AF Distribuția veniturilor pe domenii de activitate: Indicatori de tendință centrală: 2010

2010	Nr. org	Total Venituri (mii lei)	Medie (Lei)	Mediana (Lei)	Cuarta3 (Lei)	0	1 - 10 000	10 001 - 40 000	40 001 - 200 000	peste 200 000
Social/Caritabil	5961	1,197,894	201,700	11,247	77,413	22%	27%	18%	19%	15%
Sportive	5046	890,931	177,264	10,791	65,498	22%	27%	20%	18%	13%
Educație	2927	887,912	306,705	11,743	81,773	22%	26%	18%	19%	15%
Profesionale	2570	754,011	297,323	13,873	90,348	20%	26%	18%	19%	17%
Culturale	2738	383,419	140,860	12,005	72,672	21%	27%	20%	20%	13%
Agricole	1620	380,403	235,982	18,238	96,606	18%	24%	19%	22%	16%
Religioase	1715	378,453	222,097	12,535	92,741	21%	26%	17%	21%	15%
Dezvoltare/ Turism	1387	372,219	268,750	11,505	88,693	22%	27%	17%	19%	16%
Sănătate	1601	263,039	164,605	11,567	73,159	20%	27%	19%	20%	13%
Civice	970	235,015	242,784	14,046	79,196	21%	25%	20%	19%	16%
Obști/Silvice	1106	228,710	207,919	43,541	177,378	12%	20%	16%	29%	23%
Mediu	743	112,148	151,143	13,406	93,153	22%	25%	16%	23%	15%
AF	26322	5,671,357	216605	12699	80439	21%	26%	19%	20%	15%

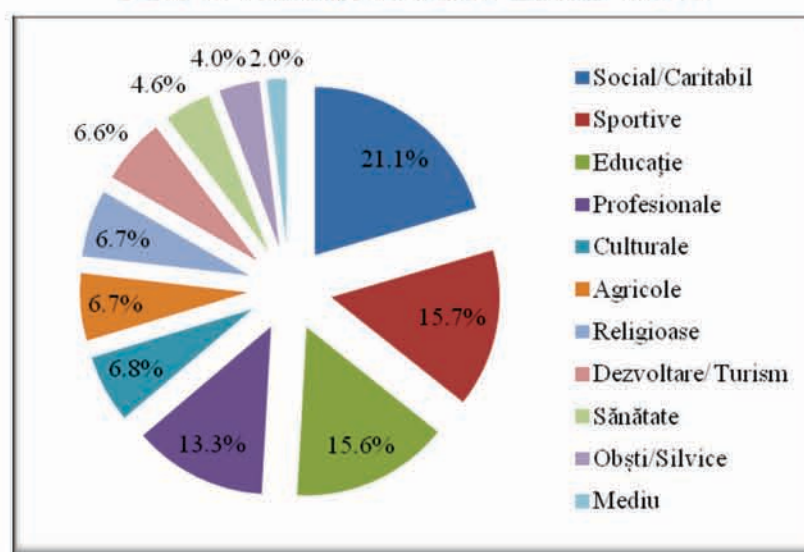
Sursa: INS 2010

Grafic 15: Evoluția ponderii veniturilor pe domenii de activitate



Sursa: INS, 2000-2010

Grafic 16: Venituri pe domenii de activitate în 2010



Sursa: INS, 2000-2010

Organizațiile care dețin active importante aparțin cel mai probabil domeniului social/caritabil (1,33 miliarde lei active imobilizate totale, 24% din total), obștilor (1,18 miliarde lei, 21% din total active), educație, Asociații profesionale și religie; cele mai mici imobilizări se regăsesc în sănătate, Asociații civice și protecția mediului. Mai bine de jumătate din AF nu dețin active iar dintre cele cu active mari (peste 200 mii lei) se distanțează organizațiile cu profil religios.

Evoluția activelor pe domenii de activitate și indicatorii de tendință centrală pentru 2010 sunt prezentate în tabelele de mai jos:

Tabel 20: AF Evoluția activelor pe domenii de activitate: 2000-2010

Total active imobilizate	An 2000 (mii lei)	An 2000 (%)	An 2005 (mii lei)	An 2005 (%)	An 2007 (mii lei)	An 2009 (mii lei)	An 2010 (mii lei)	An 2010 (%)
Social/Caritabil	70,716	34%	570,040	37%	881,782	1,188,566	1,337,890	24%
Obști/Silvice	147	0%	79,594	5%	790,058	1,130,213	1,178,471	21%
Educație	41,242	20%	311,824	20%	413,217	497,828	966,596	17%
Profesionale	7,285	3%	96,525	6%	267,898	169,837	790,843	14%
Religioase	41,927	20%	349,690	22%	467,980	565,677	690,319	12%
Sportive	13,893	7%	114,884	7%	263,833	234,941	354,507	6%
Culturale	13,918	7%	118,324	8%	125,817	182,402	218,219	4%
Agricol	20,122	10%	47,957	3%	63,969	110,156	196,774	4%
Dezvoltare/Turism	8,303	4%	48,558	3%	58,836	109,886	173,503	3%
Sănătate	9,780	5%	64,963	4%	81,168	109,814	121,003	2%
Civice	4,131	2%	30,541	2%	49,473	46,968	75,224	1%
Mediu	3,839	2%	19,812	1%	25,126	45,190	52,191	1%
AF	210,984		1,560,688		3,167,762	3,917,570	5,591,887	

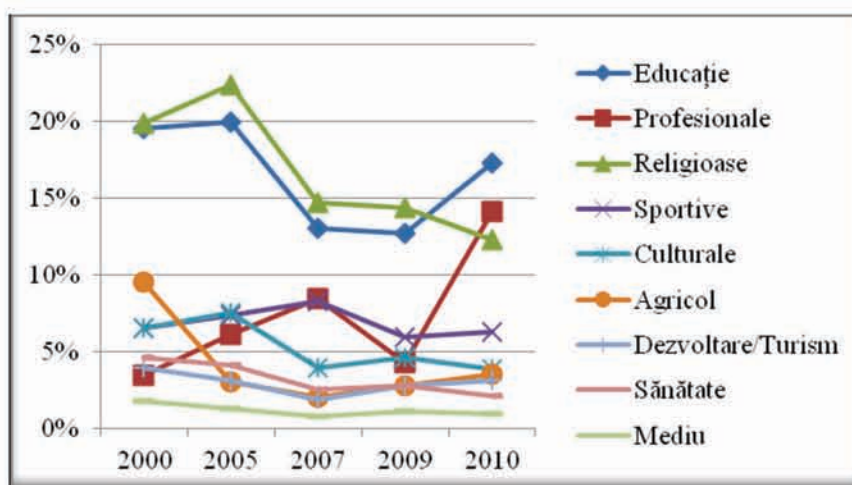
Sursa: INS 2000-2010

Tabel 21: AF Distribuția activelor imobilizate pe domenii de activitate: Indicatori de tendință centrală: 2010

Nr. org	Total Active (mii Lei)	Medie (Lei)	Mediana (Lei)	Cuartila 3 (Lei)	0	1 - 10 000	10 001 - 40 000	40 001 - 200 000	peste 200 000
5961	1,337,890	225,424	0	16,319	45%	29%	8%	9%	9%
1106	1,178,471	1,071,337	0	31,604	54%	15%	10%	12%	9%
2927	966,596	333,654	0	6,448	51%	25%	9%	8%	7%
2570	790,843	311,478	0	4,797	59%	24%	7%	5%	5%
1715	690,319	405,355	491	67,462	41%	23%	10%	11%	15%
5046	354,507	70,507	0	500	65%	23%	5%	4%	2%
2738	218,219	80,110	0	1,986	59%	26%	7%	5%	3%
1620	196,774	121,917	0	25,642	53%	19%	10%	12%	7%
1387	173,504	125,273	0	5,000	56%	23%	8%	8%	5%
1601	121,003	75,912	0	9,021	50%	25%	10%	9%	6%
970	75,224	77,791	0	2,139	56%	24%	8%	6%	4%
743	52,191	70,338	0	2,975	54%	28%	8%	6%	4%
26322	5,591,887	213,537	0	4,629	54%	26%	8%	7%	6%

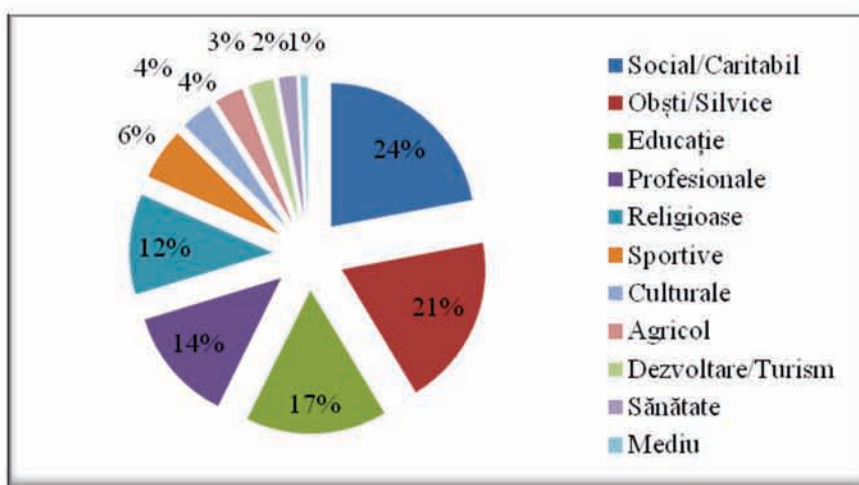
Sursa: INS 2010

Grafic 17: Evoluția activelor pe domenii de activitate



Sursa: INS 2000-2010

Grafic 18: Active imobilizate pe domenii de activitate în 2010



Sursa: INS 2000-2010

REPARTIȚIA REGIONALĂ

Asociațiile și Fundațiile din România sunt localizate preponderent în ariile urbane¹⁷ (82% din total) și au o pondere relativ mai ridicată în regiunile care tradițional prezintă nivele de dezvoltare mai ridicate (Centru, Nord-Vest și București-Ilfov) spre deosebire de celelalte forme legale de economie socială, mai frecvente în regiunile slab dezvoltate. Tabelele de mai jos evidențiază incidența domeniilor de activitate ale AF și evoluția principalilor indicatori economici pe regiuni de dezvoltare:

¹⁷ Localizarea AF preponderent în urban nu înseamnă că acestea își desfășoară activitatea, proiectele exclusiv în urban; multe dintre organizații desfășurând activități și în mediul rural.

Tabel 22: Distribuția AF și AF cu activități economice pe regiuni de dezvoltare 2010

Regiune de dezvoltare	Asociații și Fundații		Asociații și Fundații cu activitate economică	
	Total	%	Total	%
Nord-Est	2,961	11.3%	239	8.8%
Vest	2,643	10.1%	306	11.2%
Sud-Est	2,038	7.8%	313	11.5%
Centru	4,853	18.5%	534	19.6%
Nord-Vest	4,966	19.0%	574	21.1%
Sud-Vest	2,015	7.7%	191	7.0%
Sud	2,387	9.1%	187	6.9%
București-Ilfov	4,336	16.6%	381	14.0%

Sursa: INS, 2010

Tabel 23: Distribuția AF pe domenii de activitate și regiuni de dezvoltare 2010

2010	Nord-Est	Vest	Sud-Est	Centru	Nord-Vest	Sud-Vest	Sud	București-Ilfov
Agricol	14%	6%	20%	20%	13%	9%	14%	3%
Obști/Silvice	3%	20%	4%	37%	22%	11%	4%	0%
Educație	13%	10%	8%	15%	18%	7%	7%	22%
Culturale	11%	9%	6%	22%	21%	5%	7%	20%
Sportive	10%	11%	9%	19%	18%	8%	10%	15%
Mediu	12%	6%	9%	18%	17%	7%	8%	22%
Civice	9%	11%	9%	10%	13%	6%	9%	33%
Religioase	13%	13%	6%	16%	23%	6%	9%	14%
Dezvoltare/Turism	15%	8%	8%	21%	18%	8%	11%	11%
Profesionale	11%	10%	10%	11%	13%	7%	8%	30%
Social/Caritabil	14%	11%	6%	16%	21%	9%	11%	13%
Sănătate	12%	9%	6%	15%	19%	7%	8%	25%
Total AF	11%	10%	8%	19%	19%	8%	9%	17%

Sursa: INS, 2010

Tabel 24:AF Evoluția principalilor indicatori economici pe regiuni de dezvoltare 2000-2010

Nord-Est	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. Asociații și Fundații	1.476	1.430	1.975	2.422	2.977
Venituri	46.913.778	152.227.017	301.970.410	361.472.430	490.386.171
Imobilizări	22.424.545	118.541.529	173.467.600	209.593.869	441.967.431
Salariați	1.127	4.186	5.517	5.485	6.972

Vest	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. Asociații și Fundații	922	1.521	1.816	2.309	2.663
Venituri	46.733.404	193.082.781	216.516.655	275.842.998	559.323.901
Imobilizări	19.048.696	147.940.018	860.115.925	907.758.583	1.067.187.094
Salariați	2.869	5.479	5.419	5.123	6.680

Sud-Est	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. Asociații și Fundații	531	994	1.322	1.717	2.046
Venituri	32.753.436	103.246.568	234.154.965	374.175.799	422.736.710
Imobilizări	7.658.541	58.169.554	85.902.597	140.820.151	241.368.513
Salariați	1.741	3.671	4.412	4.524	5.920

Centru	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. Asociații și Fundații	2.013	3.288	3.640	4.637	4.875
Venituri	78.786.708	301.955.957	387.779.948	556.717.633	835.937.657
Imobilizări	45.084.084	200.457.034	246.922.118	384.669.518	491.025.619
Salariați	3.046	8.308	8.402	8.447	9.165

Nord-Vest	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. Asociații și Fundații	3.167	3.487	3.780	4.324	4.980
Venituri	86.686.245	328.867.560	455.897.392	555.840.271	927.545.591
Imobilizări	37.283.903	238.448.742	329.288.604	758.626.771	906.880.728
Salariați	3.771	6.557	8.253	7.794	8.992

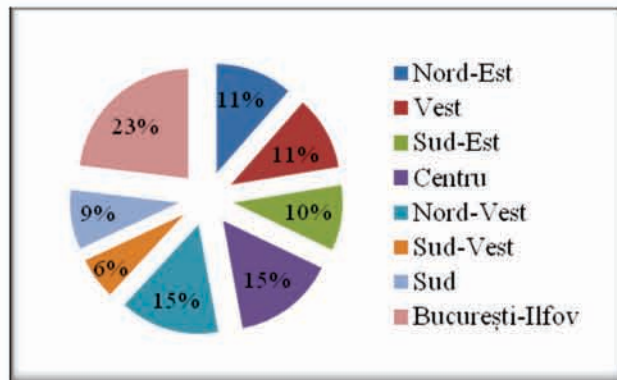
Sud-Vest	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. Asociații și Fundații	839	1.314	1.484	1.757	2.023
Venituri	13.538.767	85.106.820	139.315.135	199.006.765	344.985.767
Imobilizări	19.116.242	92.786.648	110.173.097	156.242.101	200.818.059
Salariați	766	3.347	2.910	3.675	3.789

Sud	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. Asociații și Fundații	1.024	1.323	1.644	2.039	2.396
Venituri	48.573.230	89.605.254	156.760.476	257.881.797	579.451.008
Imobilizări	17.323.637	54.457.432	91.663.140	106.984.488	201.561.842
Salariați	1.816	2.939	3.883	3.803	5.376

București-Ilfov	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. Asociații și Fundații	524	3.177	3.692	3.387	4.362
Venituri	72.336.968	799.679.056	1.173.083.836	1.203.633.743	1.514.761.149
Imobilizări	43.090.838	653.741.533	1.270.701.862	1.253.073.830	2.249.290.892
Salariați	4.037	13.752	13.116	9.785	14.088

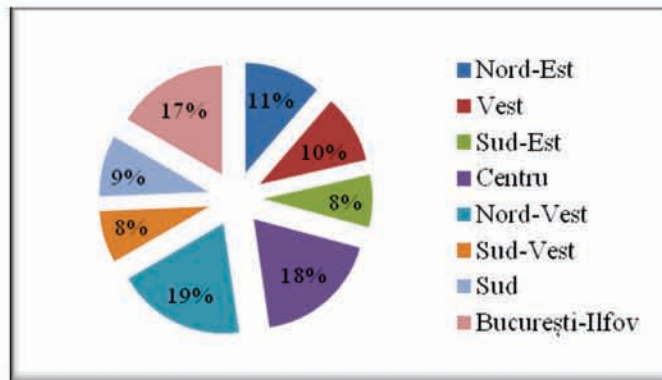
Sursa: INS 2000-2010

Grafic 19: Repartiția AF pe regiuni 2010



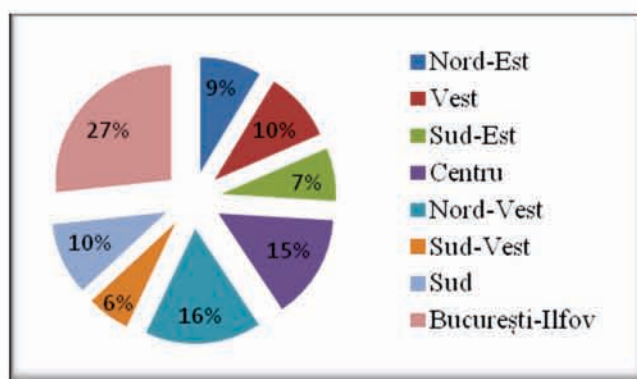
Sursa: INS 2010

Grafic 20: Repartiția salariaților AF pe regiuni



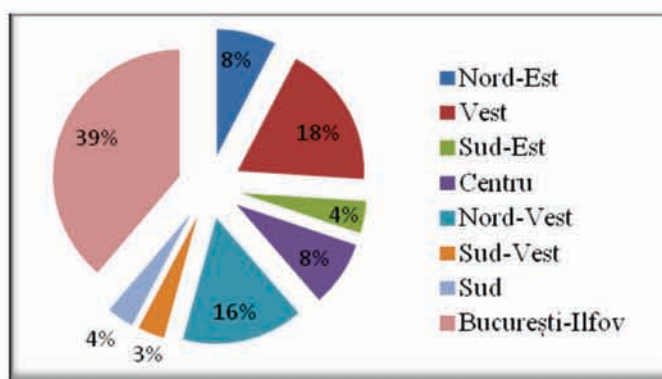
Sursa: INS 2010

Grafic 21: Repartiția veniturilor AF pe regiuni 2010



Sursa: INS 2010

Grafic 22: Repartiția imobilizărilor AF pe regiuni



Sursa: INS 2010



ASOCIAȚII ȘI FUNDAȚII CARE DESFĂȘOARĂ ACTIVITĂȚI ECONOMICE

Asociațiile și Fundațiile (AF) ce desfășoară activități economice¹⁸, lucrative alcătuiesc ceea ce s-ar putea numi sectorul comercial al AF, orientarea către mecanismele pieței fiind mai pregnantă în comparație cu organizațiile ce îndeplinesc cu precădere funcții de reprezentare și promovare (Asociații profesionale, civice) sau de redistribuție de fluxuri financiare sau ajutoare materiale (Fundații finanțatoare, organizații caritabile); în cadrul subsegmentului comercial al AF se regăsesc principalii furnizori de servicii către publicul larg, familii, gospodării sau către proprii membri precum furnizorii de servicii sociale, formare profesională sau educație formală.

Evoluția AF cu activități economice indică o creștere constantă până în 2007 (anul aderării României la UE), +155% față de 2000, urmată de un regres abrupt în 2008 (-24% față de 2007) datorat probabil orientării AF economice către accesarea instrumentelor UE de finanțări nerambursabile; perioada 2008-2010 cunoaște un reviriment al activităților economice (+16% 2010 față de 2008) fără însă a se atinge maximumul anului 2007.

Tabel 25: Evoluția AF cu activități economice 2000-2010

	2000	2005	2007	2008	2009	2010
Asociații și Fundații(AF) Active (INS)	10.494	16.532	19.354	20.478	22.589	26.322
AF cu act. economică (INS)	1.219	2.466	3.116	2.353	2.404	2.730
Rate de act. economică	11,6%	14,9%	16,1%	11,5%	10,6%	10,4%

Sursa: INS 2000-2010

Organizațiile cu activități economice se regăsesc în toate domeniile de activitate, domeniile cu ponderi mai mari de activități economice fiind obștile (45% din total obști raportează activități economice în 2010), agricol, Asociații profesionale și educație. În valoare absolută, cele mai multe organizații cu activități economice se regăsesc în domeniul obști, 494 organizații (16,6% din total AF cu activități economice), social/caritabil 471 (15,8%), sport (12,7%), Asociații profesionale și educație iar cele mai puține în domeniul civic și mediu.

¹⁸ Considerăm organizații care desfășoară activități economice, organizațiile care au inclus date de bilanț în categoria "venituri din activități economice"; de regula, activitățile economice ale asociațiilor și fundațiilor se referă la vânzările directe de bunuri sau servicii și la contractele de furnizare servicii prin achiziții publice.

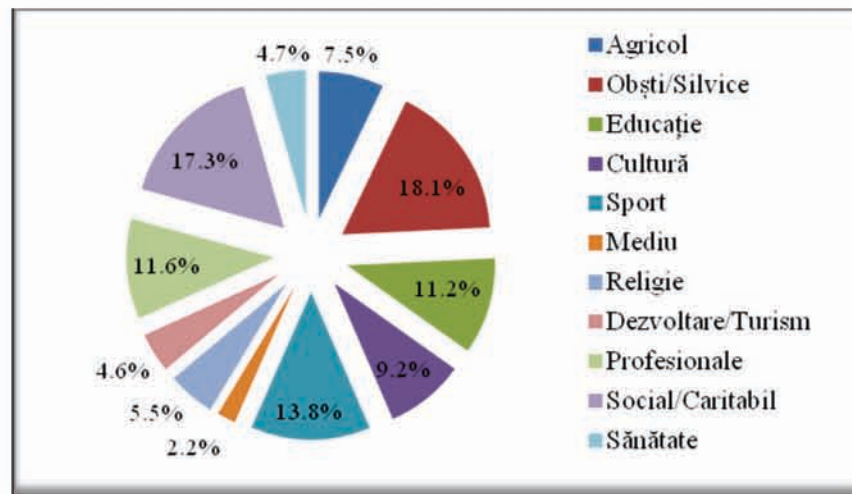


Tabel 26: Incidența activităților economice în cadrul domeniilor de activitate AF (% AF cu activitate economică din domeniul respectiv)

	2000	2005	2007	2009	2010
Obști/Silvice	32%	76%	72%	61%	45%
Agricol	19%	20%	29%	17%	13%
Profesionale	22%	18%	18%	10%	13%
Educație	19%	20%	18%	12%	11%
Culturale	14%	14%	15%	9%	9%
Dezvoltare/Turism	19%	17%	19%	9%	9%
Religioase	12%	12%	12%	8%	9%
Civice	18%	18%	17%	10%	9%
Sănătate	13%	14%	15%	8%	8%
Mediu	9%	12%	14%	7%	8%
Social/Caritabil	9%	10%	11%	7%	8%
Sport	13%	11%	12%	6%	8%

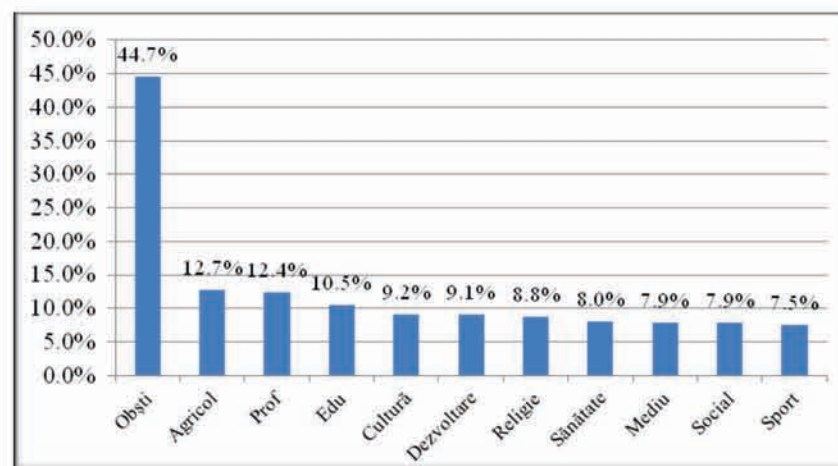
Sursa: INS 2000-2010

Grafic 23: Distribuția AF economice pe domenii de activitate



Sursa: INS, 2010

Grafic 24: Incidența activităților economice pe domenii de activitate (% AF cu activități economice în domeniul respectiv)



Sursa: INS, 2010



Deși reprezintă doar 10,4 % din totalul AF, veniturile și activele asociațiilor și fundațiilor ce desfășoară activități economice totalizează 40%, respectiv 44% din totalul veniturilor și activelor sectorului AF. În ciuda scăderii numărului de AF cu activități economice datorat orientării generale către accesarea fondurilor nerambursabile UE, atât veniturile cât și activele AF economice cunosc o tendință constantă de creștere, ambele cunoscând rate de creștere de +143% pentru venituri și respectiv + 270% pentru imobilizări în perioada 2005-2010; de asemenea, media veniturilor și imobilizărilor sau ponderea organizațiilor cu excedent cât și alți indicatori economici ai AF cu activități economice prezintă valori superioare celor corespunzătoare AF în general.

Principalii indicatori economico-financiar ai organizațiilor ce desfășoară activități lucrative și evoluția acestora în perioada 2000-2010 pot fi observați în tabelele de mai jos (primul tabel se referă la exercițiul total al AF cu activități economice, cel de-al doilea exclusiv la exercițiul activităților economice).

Tabel 27: AF cu activitate economică: Rezultatul net al exercițiului 2000-2010

	2000	2005	2007	2009	2010
Total Imobilizări (mii lei)	66.788	690.396	1.236.307	1.684.984	2.558.770
Medie Imobilizări (mii lei)	55	280	397	701	938
Mediana Imobilizări (mii lei)	2	5	4	9	6
Cuartila 3 Imobilizări (mii lei)	11	60	64	115	130
Venituri totale (mii lei)	123.679	913.399	1.392.367	1.556.552	2.222.993
Medie venituri totale (mii lei)	101	370	447	647	814
Mediana venituri totale (mii lei)	10	69	84	139	142
Cuartila 3 venituri totale (mii lei)	54	258	317	488	510
Cheltuieli totale (mii lei)	112.377	861.532	1.247.391	1.460.576	2.069.328
Total excedent net (mii lei)	19.424	125.365	230.367	190.437	262.749
% ONG cu excedent net	58,4%	57,0%	59,3%	59,3%	60,2%
Excedent Net/ Cheltuieli totale (%)	17,3%	14,6%	18,5%	13,0%	12,7%
Total Personal	7.333	18.904	21.438	17.892	22.860
Venituri Totale/ Total Personal (mii lei)	17	48	65	87	97

Sursa: INS 2000-2010

Tabel 28: AF cu activitate economică: Rezultatul net al activităților economice 2000-2010

	2000	2005	2007	2009	2010
Venituri totale din activități economice (a.e.) (mii lei)	25.767	370.346	584.935	641.977	760.403
Medie venituri totale a.e. (mii lei)	21	150	188	267	279
Mediana venituri totale a.e. (mii lei)	1	16	22	50	49
Cuartila 3 venituri totale a.e. (mii lei)	9	85	117	185	180
Cheltuieli totale a.e. (mii lei)	24.521	360.647	524.792	603.585	720.125
Total excedent net a.e. (mii lei)	3.543	46.547	100.028	92.117	99.506
% AF cu profit net a.e.	61,6%	60,7%	61,6%	56,5%	58,2%
Excedent Net/ Cheltuieli totale (%)	14,5%	12,9%	19,1%	15,3%	13,8%
Total Personal a.e.	1.709	7.437	8.939	7.159	7.615
Venituri Totale/ Total Personal (mii lei)	15	48	65	90	100

Sursa: INS 2000-2010

Veniturile generate exclusiv prin activități economice au cunoscut o tendință de creștere constantă, ajungând la valoarea de 760 milioane lei la sfârșitul anului 2010 (în creștere cu +105% față de 2005 și + 18,4% față de 2009), ceea ce înseamnă o contribuție de 34% în veniturile totale ale AF economice și de 13,4 % în veniturile totale ale AF. Media veniturilor din activități economice este de aproximativ 280 mii lei, echivalentul a 70 mii euro. 58% din AF cu activități economice au raportat profit pentru anul fiscal 2010, profitul net cumulat al activităților economice atingând valoarea de aproximativ 100 milioane lei, echivalentul a 25 milioane euro. Renatabilitatea activităților economice calculată ca raport între profit net și cheltuieli totale este de 13,8% iar numărul salariaților alocați activităților economice este de 7615 persoane, 12,5% din total salariați AF în 2010.

COOPERAȚIA - SUMAR

Cooperativele sunt asociații de persoane, autonome și voluntare, ce urmăresc îndeplinirea scopurilor comune ale membrilor, în special de natură economică în domenii foarte diverse precum: agricol, comerț, meșteșugăresc, locuințe, utilități și mai recent, servicii sociale.

Scopul acestora este de a asigura îndeosebi membrilor servicii colective precum accesul la piețe de desfacere sau la servicii de consum de bunuri generale sau servicii de creditare la costuri reduse; adeseori membrii cooperatori pot fi în același timp salariați sau beneficiari direcți ai activităților cooperatiste menționate mai sus.

În România, societățile cooperatiste sunt asimilate întreprinderilor comerciale în cadrul sistemului de conturi naționale.

Spre deosebire de Asociații, cooperativele pot distribui parțial sau total eventualele profituri, proporțional cu aportul de capital al membrilor cooperatori, ceea ce constituie și o posibilă atracție pentru practicienii de economie socială atunci când optează pentru o anumită formă juridică sau alta.

Veniturile sunt realizate preponderent prin vânzări de produse și servicii pe piață. Deși prezintă mecanisme de operare specifice întreprinderilor comerciale, mecanismele de guvernare (democratice) și misiunea acestora (servesc interesul economic comun al membrilor), le apropie fundamental de sectorul economiei sociale, principiile de funcționare ale economiei sociale fiind de altfel originare în tradiția istorică a mișcării cooperatiste.

În România, cele mai cunoscute forme la nivelul publicului larg sunt cooperativele meșteșugărești, de consum, de credit și agricole, acestea reprezentând mai bine de 95% din total, pe care le vom prezenta în mod detaliat în continuarea acestei secțiuni; alte domenii de activitate ale cooperației, precum locuințe, utilități sau servicii sociale sunt aproape inexistente în România.

Principalele date de ordin economic ale cooperației sunt sintetizate în tabelul de mai jos:

Tabel 29: Principalii indicatori ai cooperativelor, 2010

2010	Număr organizații	Active (mii lei)	Venituri (mii lei)	Angajați	Membri (mii)
Cooperative, din care:	2,017	975,050	1,620,129	34,843	-
Cooperative meșteșugărești	857	592,123	749,972	25,109	30
Cooperative de consum	958	199,204	565,039	7,485	20
Cooperative de credit	75	115,723	185.118	2,003	-
Cooperative agricole	127	68,000	120,000	246	-

Sursa: INS 2010

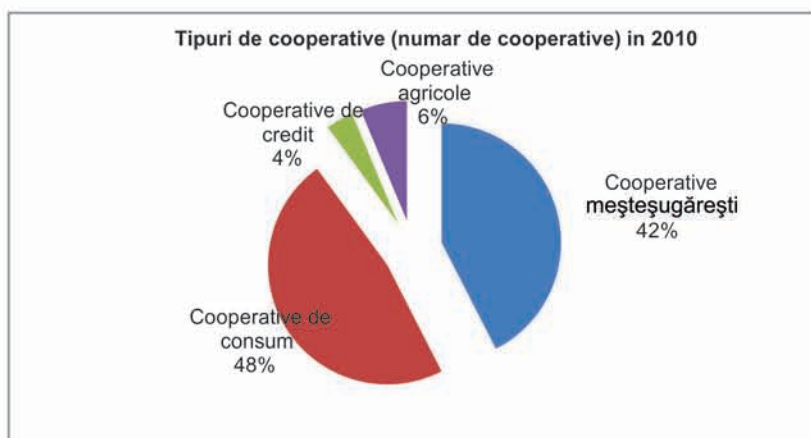
După 1990, cooperația din România a cunoscut o involuție constantă, mai pregnantă în anii 1990-2000, în ceea ce privește numărul de organizații, membri și salariați. În același timp, atât activele imobilizate cât și veniturile s-au apreciat/au crescut și stabilizat, ajungând în 2010 la valori de 790 milioane lei (echivalentul a aproximativ 200 milioane euro) pentru active și la 1,3 miliarde lei venituri totale (325 milioane euro); de asemenea datele comparative 2010/2009 indică un posibil reviriment al cooperației cel puțin din perspectiva numărului de organizații.

Activele imobilizate (majoritar, corporale, mijloace fixe: clădiri, ternuri, utilaje) și veniturile cele mai importante aparțin cooperației meșteșugărești.

Ponderea scăzută a veniturilor provenite din vânzarea produselor evidențiază faptul că o bună parte din venituri este realizată din exploatarea mijloacelor fixe. Declinul numărului de membri și al salariaților poate fi datorat unui proces natural de exit (a membrilor și salariaților aflați în căutarea unor oportunități economice mai bune), dar și a unui proces strategic de eficientizare a activității din partea managementului cooperatist; la finele 2010, cooperația avea un număr aproximativ de 50 mii membri, doi din trei membri fiind salariați și realiza venituri de 6,5 mii euro pe membru și aproape 10 mii euro pe salariat.

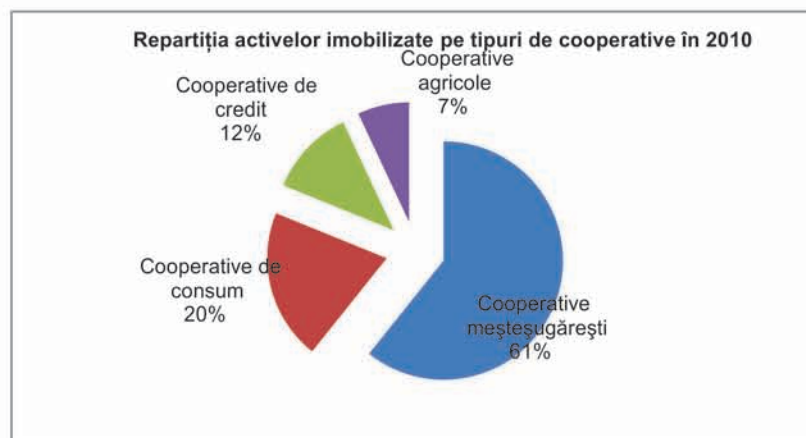
Cooperația meșteșugărească este localizată exclusiv în urban (99% din total) în vreme ce cooperativele de consum și de credit își desfășoară activitatea cu predilecție în rural (75% din total); repartiția regională a acestor forme cooperatiste este relativ uniformă, ponderi mai mari înregistrându-se în regiuni cu indici de dezvoltare economică și asociativă scazuți.

Grafic 25: 2010, Tipuri de coop (număr de cooperative)



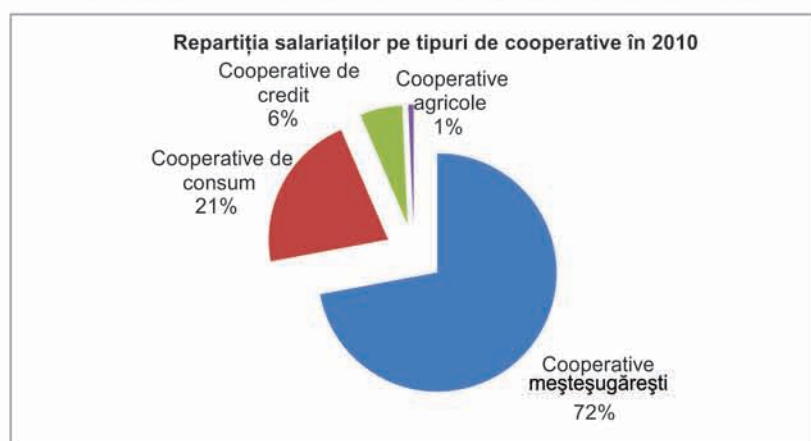
Sursa: INS 2010

Grafic 27: 2010, Repartiție active pe tipuri de cooperative



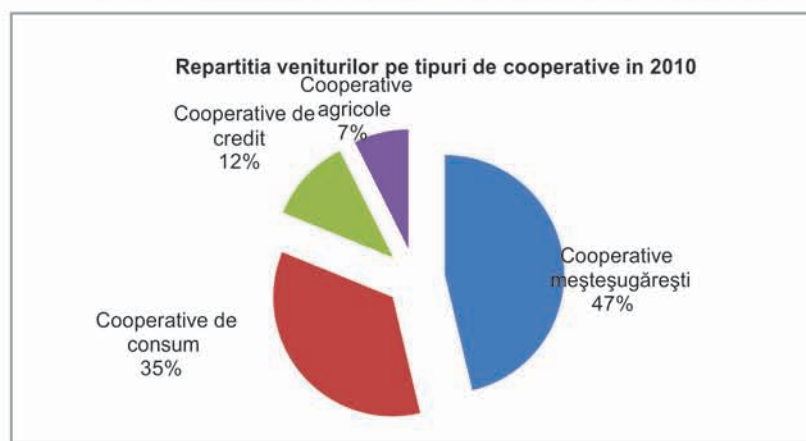
Sursa: INS 2010

Grafic 26: 2010. Repartiția salariilor pe tipuri de cooperative



Sursa: INS 2010

Grafic 28: 2010. Repartiție venituri pe tipuri de cooperative



Sursa: INS 2010

COOPERATIVELE MEȘTEȘUGĂREȘTI ȘI DE CONSUM

Cooperația din România a înregistrat o involuție pronunțată mai ales în perioada 1990-2000¹⁹; după 2000, datele INS evidențiază o tendință de stabilizare, numărul cooperativelor, atât cele meșteșugărești cât și cele de consum, rămânând relativ constant; astfel în 2010, existau 857 cooperative meșteșugărești și 958 cooperative de consum, în creștere ușoară de +8% și respectiv +7% față de 2009 și de +11% și respectiv +2% față de 2005.

Tabelele de mai jos prezintă evoluția numărului de cooperative meșteșugărești și de consum și distribuția regională a acestora:

Tabel 30 : Evoluția numărului de cooperative meșteșugărești și de consum 2000-2010

Număr de organizații	2000	2005	2007	2009	2010
Coop Meșteșugărești	800	771	799	788	857
Coop. Consum	874	941	927	894	958

Sursa: INS, 2000-2010

Tabel 31: Distribuția regională a cooperatelor meșteșugărești și de consum 2010

Regiune de dezvoltare	Cooperative Meșteșugărești	%	Cooperative Consum	%
Nord – Est	243	28%	176	18%
Sud – Est	76	9%	113	12%
Sud – Muntenia	145	17%	113	12%
Sud – Vest Oltenia	94	11%	169	18%
Vest	110	13%	159	17%
Nord – Vest	66	8%	77	8%
Centru	77	9%	120	13%
București – Ilfov	46	5%	31	3%
Rural		0,8%		74,2%

Sursa: INS 2010

Cooperativa meșteșugărească reprezintă o formă organizațională exclusiv urbană care asigură și coordonează activități independente de muncă în domenii diverse precum frizerie, îngrijire personală (igienă), croitorie, mobilă, tapițerie, reparații electrocasnice și electronice (Radio Progres) etc; majoritatea acestor organizații au fost înființate în regimul comunist, doar 9% din total înființându-se înainte de 1950.²⁰

Cooperativele de consum sunt preponderent rurale, 74% din total activând în mediul rural, și asigură accesul membrilor la produse cu prețuri scăzute (fără marja intermediarilor); ambele forme cooperatiste prezintă o distribuție regională relativ uniformă, ponderi mai ridicate regăsindu-se în regiunile cu nivel de dezvoltare scăzut (Nord-Est, Sud-Muntenia, Sud-Vest Oltenia); București are cele mai puține cooperative meșteșugărești din toate regiunile țării.

IMOBILIZĂRI, VENITURI, REZULTATE ALE EXERCITIULUI FINANCIAR

Imobilizările cooperatelor au cunoscut o tendință ascendentă între anii 2000 și 2010, mai pregnantă în cazul cooperatelor de consum (+111% 2010 față de 2005 și +32%, 2010 față de 2009); pe de altă parte, cooperativele meșteșugărești dețineau în medie imobilizări de aproximativ trei ori mai mari comparativ cu cele aferente cooperatelor de consum la sfârșitul anului 2010. Cumulat, cele două forme cooperatiste dețin active imobilizate în valoare de aproximativ 790 milioane lei, echivalentul a aproximativ 200 milioane euro. Tabelele și graficele de mai jos evidențiază evoluția imobilizărilor cooperatelor meșteșugărești și de consum în perioada 2000-2010:

Tabel 32: Evoluția imobilizărilor cooperăției meșteșugărești și de consum: 2000-2010

Imobilizări (Lei)	2000	2005	2007	2009	2010
Total Active COOP Meșteșugărești	232,484,413	464,833,695	569,125,933	597,105,137	592,123,510
Medie	290,606	602,897	712,298	758,710	691,733
Mediana	135,950	301,062	321,768	342,548	280,846
Total Active COOP Consum	44,755,054	94,081,857	130,743,114	151,027,781	199,203,823
Medie	51,207	99,981	141,039	168,935	207,937
Mediana	25,886	46,999	62,319	73,576	77,569

Sursa: INS, 2000-2010

Tabel 33 : Distribuția cooperativelor meșteșugărești și de consum pe intervale de imobilizări: 2005-2010

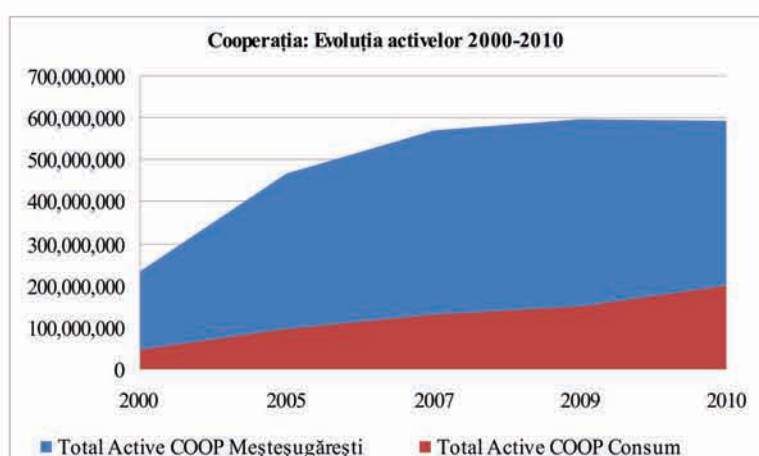
Intervale de imobilizări	Total Imobilizări (% Coop. Meșteșugărești)				Total Imobilizări (% Coop. Consum)			
	2005	2007	2009	2010	2005	2007	2009	2010
0 lei	6,7%	7,1%	5,8%	6,2%	1,5%	1,4%	1,3%	1,6%
1 - 40 000 lei	14,9%	14,0%	15,4%	17,2%	43,9%	37,9%	33,3%	33,2%
40 001 - 200 000 lei	19,7%	19,1%	19,1%	19,0%	42,0%	42,7%	42,7%	41,9%
200 001 - 500 000 lei	23,9%	20,9%	19,9%	20,4%	9,7%	12,3%	15,2%	15,1%
peste 500 001 – 1 000 000 lei	16,7%	18,8%	17,7%	16,8%	2,4%	4,1%	5,0%	5,5%
peste 1 000 000 lei	18,0%	20,0%	22,1%	20,3%	,5%	1,6%	2,3%	2,7%

Sursa: INS, 2005-2010

Imobilizările cooperatiste sunt aproape exclusiv de tip corporal (mijloace fixe), imobilizările financiare având o valoare nesemnificativă, (mai puțin de 1% din total active imobilizate) ceea ce denotă un acces redus la resurse financiare lichide.

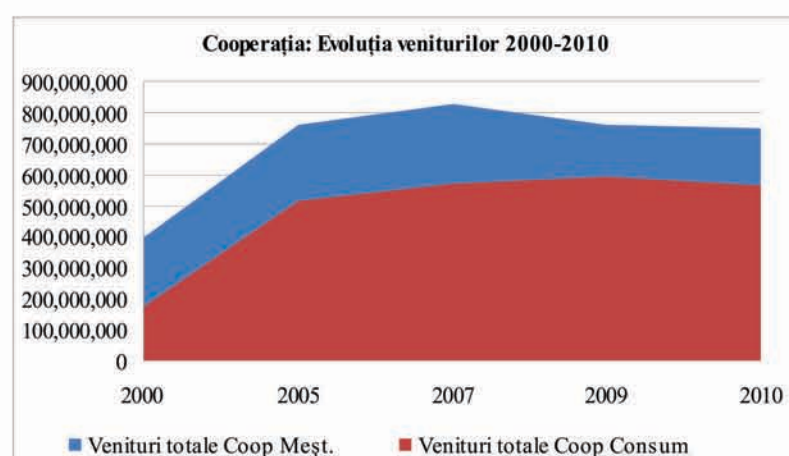
După cum se poate observa din evoluția indicatorilor de tendință centrală și a ponderii organizațiilor pe intervale de imobilizări, procentul organizațiilor cu valori ale imobilizărilor relativ mari se regăsesc în cadrul cooperăției meșteșugărești, 37,1% din totalul cooperativelor meșteșugărești dispunând de active mai mari de 500 mii lei (echivalentul a mai bine de 100 mii euro la nivelul anului 2010) lei față de numai 8,2 % în cazul cooperativelor de consum.

Grafic 29: Cooperăția, Evoluția activelor: 2000-2010



Sursa: INS 2000-2010

Grafic 30: Cooperăția, Evoluția veniturilor: 2000-2010



Sursa: INS 2000-2010

Veniturile cooperăției înregistrează o tendință de stabilizare de-a lungul perioadei 2005-2010, variația acestora fiind de -1,5% pentru cooperativele meșteșugărești și respectiv +10% pentru cooperativele de consum, în 2010 față de 2005. Cumulate, veniturile cooperăției meșteșugărești și de consum depășeau 1,3 miliarde lei la sfârșitul anului 2010, echivalentul a 325 milioane euro. Tabelele și graficele de mai jos evidențiază evoluția veniturilor și cheltuielilor cooperativelor meșteșugărești și de consum în perioada 2000-2010:

Tabel 34: Evoluția veniturilor cooperăției meșteșugărești și de consum: 2000-2010

COOP Meșteșugărești	2000	2005	2007	2009	2010
Venituri totale	398.125.486	762.162.481	829.397.005	760.469.633	749.972.013
Medie Venituri totale	498.279	989.821	1.038.044	965.063	875.113
Mediana	208.127	522.362	531.643	449.189	373.242
Cheltuieli totale, din care:	378.753.812	741.606.468	779.662.964	748.148.223	734.890.262
% Cheltuieli cu personalul	51.9%	50.4%	49.8%	52.2%	52%

COOP Consum	2000	2005	2007	2009	2010
Venituri totale	171.412.934	512.836.460	572.372.047	591.473.959	565.039.221
Medie Venituri totale	196.124	544.991	617.446	661.604	589.811
Mediana	132.428	336.764	376.895	382.048	321.520
Cheltuieli totale, din care:	169.377.340	504.156.748	562.583.700	584.871.350	561.856.807
% Cheltuieli cu personalul	16.1%	17.0%	18.0%	20.1%	20,6%

Sursa: INS, 2000-2010

În cazul cooperăției meșteșugărești, merită remarcată ponderea scăzută a veniturilor provenite din vânzarea produselor (10% din total venituri, în 2009), alături de procentul ridicat al cheltuielilor cu personalul (52%); cooperăția de consum prezintă o structură mai eficientă a cheltuielilor, ponderea cheltuielilor de personal nedepășind valoarea de 20% din total cheltuieli pentru fiecare an de raportare.

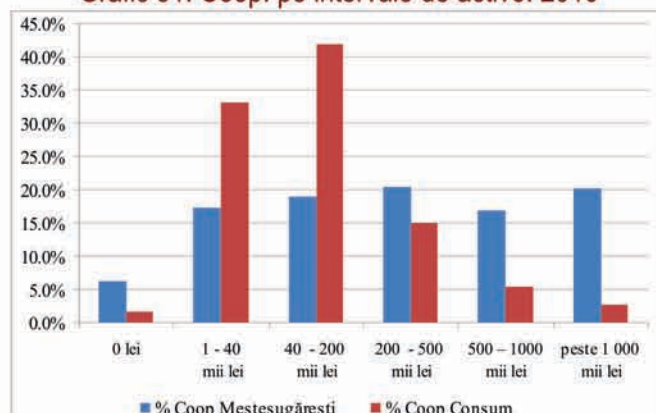
Ca și în cazul imobilizărilor, evoluția medianelor și a ponderii organizațiilor pe intervale de venituri evidențiază o concentrare relativ ridicată a cooperăției meșteșugărești în intervalul de venituri de peste 1 milion lei (26% din total organizații) în vreme ce, în cazul cooperăției de consum, segmentul cel mai numeros este reprezentat de intervalul 200-500 mii lei (27% din total).

Tabel 35: Distribuția cooperativelor meșteșugărești și de consum pe intervale de venituri: 2000-2010

Intervale de venituri	Total Venituri (% Coop Meșteșugărești)				Total Venituri (% Coop Consum)			
	2005	2007	2009	2010	2005	2007	2009	2010
0 lei	2,1%	3,9%	3,6%	4,4%	1,3%	1,2%	1,5%	1,8%
1 - 40 000 lei	7,7%	8,5%	8,8%	11,2%	6,3%	7,2%	8,8%	11,6%
40 001 - 200 000 lei	19,4%	17,8%	20,8%	21,9%	22,5%	21,4%	20,9%	24,2%
200 001 - 500 000 lei	19,2%	17,9%	20,1%	19,3%	35,6%	31,4%	28,4%	26,5%
peste 500 001 – 1 000 000 lei	22,2%	21,7%	18,7%	17,5%	20,5%	21,6%	21,9%	19,0%
peste 1 000 000 lei	29,5%	30,3%	28,2%	25,7%	13,8%	17,3%	18,5%	16,9%

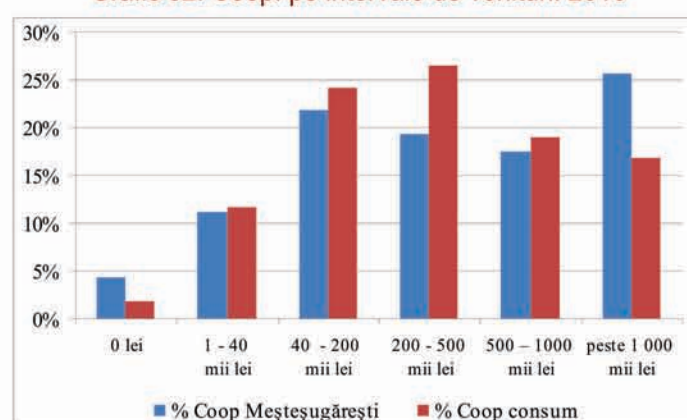
Sursa: INS 2000-2010

Grafic 31: Coop. pe intervale de active: 2010



Sursa: INS 2010

Grafic 32: Coop. pe intervale de venituri: 2010



Sursa: INS 2010

Tabelele de mai jos evidențiază evoluția rezultatelor exercițiului financiar (profit și pierderi) în perioada 2000-2010:

Tabel 36: Cooperația Meșteșugărească și de Consum Rezultatul net al exercițiului financiar: 2000-2010

COOP Meșteșugărești	2000	2005	2007	2009	2010
Rezultatul net al exercițiului – profit (total)	18.736.802	29.213.988	52.135.845	30.569.879	29.492.460
% COOP Meșteșugărești cu profit	85%	73%	70%	57%	57%
Medie profit net	32.635	37.891	65.251	38.794	34.414
Mediana profit net	1.841	3.221	4.694	871	810
Profit brut/ Cheltuieli totale (%)	5,9%	4,6%	8,0%	5,1%	5,1%

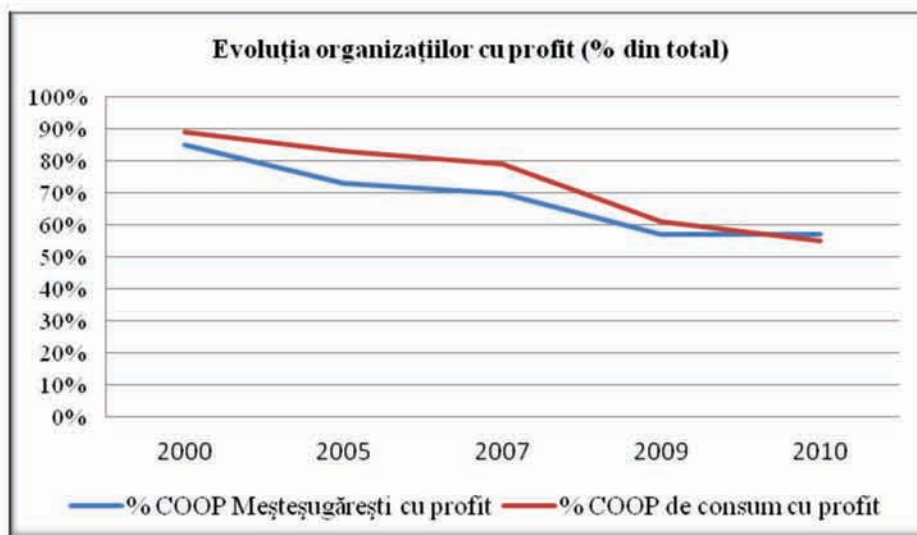
COOP Consum	2000	2005	2007	2009	2010
Rezultatul net al exercițiului – profit (total)	2.374.119	8.450.101	10.258.380	8.333.023	6.059.255
% COOP de consum cu profit	89%	83%	79%	61%	55%
Medie profit net	20.495	8.980	11.066	9.321	6.325
Mediana profit net	3.906	1.217	1.205	533	165
Profit brut/ Cheltuieli totale (%)	1,4%	2,0%	2,2%	2,1%	1,7%

Sursa: INS, 2000-2010

Doar puțin peste jumătate din total cooperative (57% din cooperativele meșteșugărești și 55 % din cooperativele de consum) încheiau anul fiscal 2010 cu profit, atât ponderea organizațiilor cu profit cât și valoarea cumulată a profiturilor înregistrând o tendință descrescătoare pentru ambele tipuri de cooperative, cu predilecție după 2007.

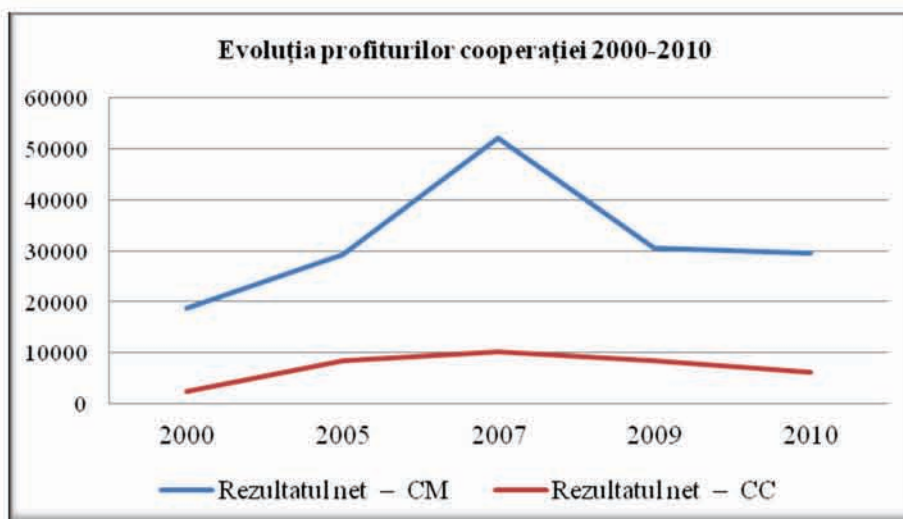
Majoritatea organizațiilor realizează profituri de până la echivalentul a 10 mii euro, cooperativele meșteșugărești prezentând ponderi semnificative și în intervalele de valori mai mari ale profiturilor. Ratele de rentabilitate economică calculate ca raport între valoarea cumulată a profitului și cea a cheltuielilor totale nu au depășit valoarea de 8%, fiind sensibil mai mici în cadrul cooperației de consum.

Grafic 33: Evoluția Coop cu profit (%) 2000-2010



Sursa: INS 2000-2010

Grafic 34: Evoluția profiturilor totale ale cooperației: 2000-2010



Sursa: INS 2000-2010

Tabel 37: Distribuția cooperativelor meșteșugărești și de consum pe intervale de profituri: 2000-2010

Intervale de profituri	Total Profituri (% Coop Meșteșugărești)					Total Profituri (% Coop Consum)				
	2000	2005	2007	2009	2010	2000	2005	2007	2009	2010
0 lei	15,0%	27,0%	30,2%	43,4%	43,2%	11,0%	16,8%	21,5%	38,7%	44,7%
1 - 40 000 lei	45,5%	52,1%	45,7%	37,8%	38,6%	79,4%	78,9%	71,7%	55,7%	51,9%
40 001 - 200 000 lei	19,4%	16,2%	16,5%	13,1%	14,2%	8,6%	3,7%	6,3%	5,0%	3,3%
200 001 - 500 000 lei	8,3%	3,4%	4,8%	4,2%	2,8%	0,5%	0,5%	0,4%	0,4%	0,0%
peste 500 000 lei	11,9%	1,3%	2,9%	1,5%	1,2%	,6%	,1%	,1%	,1%	,1%

Sursa: INS 2000-2010

SALARIAȚI ȘI MEMBRI COOPERATORI

Evoluția personalului salariat indică o involuție constantă de-a lungul perioadei 2000-2010, atât pentru cooperarea meșteșugărească -68%, 2010 față de 2000, cât și pentru cea de consum -44% 2010 față de 2000.

Cumulat, cooperarea meșteșugărească și cea de consum angaja în 2010, 32,6 mii persoane (în scădere cu 24,5% față de anul 2007), mai bine de trei pătrimi din total activând în cadrul cooperării meșteșugărești și este alcătuită mai ales din femei (72% din total). Populația angajată în cooperarea meșteșugărească și de consum reprezintă 0,3% din populația ocupată și 1,2% din totalul populației salariate din sectorul privat, ceea ce situează România mult sub țările nordice, Italia sau Spania cu ponderi ale angajării în cooperative de (2,6% - 4,9%) din total populație ocupată²¹ (CIRIEC, 2012).

Tabel 38: Evoluția personalului salariat în cooperarea meșteșugărească și de consum: 2000-2010

COOP Meșteșugărești	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. salariați total	78,117	47,457	34,087	25,553	25,109
Nr. mediu salariați	98	62	43	32	29
Mediana	51	33	22	15	12
COOP Consum	2000	2005	2007	2009	2010
Nr. salariați total	13,402	11,287	9,124	16,389	7485
Nr. mediu salariați	15	12	10	8	8
Mediana	11	9	7	6	5

Sursa: INS, 2000-2010

În ceea ce privește distribuția cooperativelor pe intervale de salariați, în cazul cooperării meșteșugărești, organizația tipică angajează mai mult de 20 salariați (39% din total organizații) în vreme ce, în cazul cooperării de consum, segmentul cel mai numeros este reprezentat de organizațiile cu până la 5 angajați.

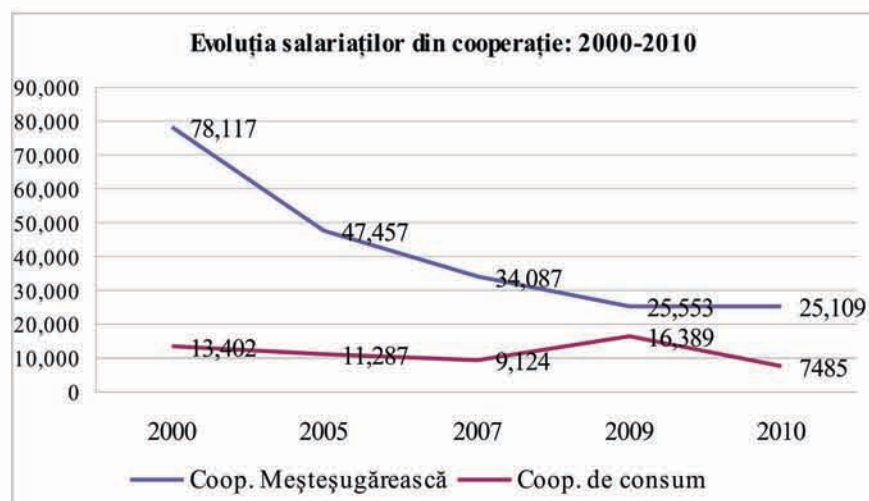
Tabel 39: Distribuția cooperativelor meșteșugărești și de consum pe intervale de salariați: 2000-2010

	COOP Meșteșugărești (%)					COOP Consum (%)				
	2000	2005	2007	2009	2010	2000	2005	2007	2009	2010
niciun angajat	1,6%	2,9%	6,0%	9,5%	7,9%	1,1%	2,7%	2,8%	6,3%	4,9%
1-5 angajați	12,8%	14,0%	18,0%	19,4%	23,3%	15,1%	27,0%	37,1%	42,5%	50,2%
6-10 angajați	9,1%	10,6%	9,6%	12,8%	14,9%	31,8%	31,2%	30,0%	27,4%	23,7%
11-20 angajați	5,5%	10,0%	14,5%	16,5%	14,9%	31,8%	26,0%	20,6%	16,7%	14,7%
peste 20 de angajați	71,0%	62,5%	51,8%	41,8%	38,9%	20,1%	13,1%	9,5%	7,2%	6,5%

Sursa: INS, 2000-2010

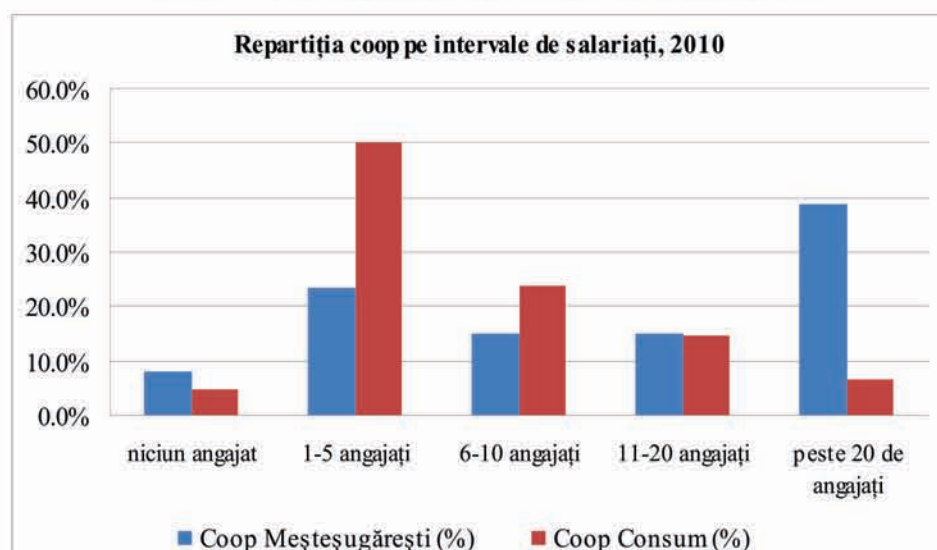
²¹ Datele de cercetare confirmă trendul descrescător al angajării în cooperare; acestea conduc la un estimat al numărului de angajați de până în 39 mii persoane.

Grafic 35: Evoluția salariaților din cooperatie: 2000-2010



Sursa: INS 2000-2010

Grafic 36: Repartiția coop. pe intervale de salariați, 2010



Sursa: INS 2000-2010

În ceea ce privește numărul de membri, datele furnizate de principala structură federativă a cooperatiei meșteșugărești (UCECOM) indică o scădere a membrilor de -35% în intervalul 2000-2004 de la 89,7 mii în 2000 la 58,5 mii în 2004, în concordanță cu datele de cercetare, -31%, 2010 față de 2006, ceea ce ne conduce la un estimat de maxim 30 mii membri ai cooperatiei meșteșugărești în 2010²².

Datele CENTROCOOP (uniunea cooperativelor de consum) indică o scădere dramatică a membrilor cooperatori, de la 1,3 milioane în 2000 la 27,8 mii în 2009; datele de cercetare indicau un număr de 18,4 mii membri cooperatori în 2010, ceea ce ne conduce la un estimat de maxim 20 de mii membri cooperatori la nivelul anului 2010.

Luând în considerare datele de mai sus, estimăm că în 2010, cooperația meșteșugărească și de consum aduna laolaltă un număr de 50 de mii membri (din care 32,6 mii salariați, 65% din total membri).

Tabel 40: Evoluția numărului de membri ai cooperației meșteșugărești și de consum: 2000-2010

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2007	2009	2010 ²³
Nr. membri Coop. Meșteșugărească	89,705	78,537	71,500	66,338	58,497	-	-	-	30,000
Nr. membri Coop. Consum	1,354269	-	-	-	-	35,029	30,883	27,823	20,000

Sursa: UCECOM și CENTROCOOP, 2011

DISTRIBUȚIA REGIONALĂ A COOPERAȚIEI MEȘTEȘUGĂREȘTI ȘI DE CONSUM

Tabel 41: Distribuția regională a indicatorilor cooperației meșteșugărești 2010

	Nord - Est	Vest	Sud-Est	Centru	Nord-Vest	Sud-Vest	Sud	București-Ilfov
Nr. organizații	243	76	145	94	110	66	77	46
Venituri totale (mii Lei)	92,735	88,224	103,739	87,427	117,206	49,879	80,448	130,310
Active Imobilizate (mii Lei)	69,336	69,342	64,150	89,173	86,742	52,077	66,428	94,873
Total Personal	3,093	292	3,327	2,822	4,234	206	3,132	3,521

Tabel 42: Distribuția regională a indicatorilor cooperației consum 2010

	Nord - Est	Vest	Sud-Est	Centru	Nord-Vest	Sud-Vest	Sud	București-Ilfov
Nr. organizații	176	113	113	169	159	77	120	31
Venituri totale (mii Lei)	92,072	60,546	49,958	91,527	144,798	50,319	66,002	9,813
Active Imobilizate (mii Lei)	47,930	23,311	20,386	31,233	35,228	13,837	20,694	6,581
Total Personal	1,313	788	660	1,083	183	701	951	159

Sursa: INS 2010

COOPERATIVE DE CREDIT/ BĂNCI COOPERATISTE

Cooperativele de credit sunt constituite ca asociații autonome de persoane fizice a căror activitate se desfășoară cu precădere pe principiul întraajutorării membrilor cooperatori. Produsele de creditare oferite de organizațiile cooperatiste de credit prezintă de regulă un nivel redus de complexitate, majoritatea creditelor acordate adresându-se persoanelor fizice din mediul rural.

În tabelul următor sunt evidențiați principalii indicatori economici ai cooperativelelor de credit active (cu bilanț depus, aflate în evidență INS):

Tabel 43: Cooperative de credit: Evoluția indicatorilor financiari 2005-2010

Cooperative de credit/ Bănci Cooperatiste	2005	2007	2009	2010
Nr. de organizații	132	93	65	75
Total Imobilizări	72.621.878	55.716.316	81.707.645	115.723.218
Medie Imobilizări	550.166	599.100	1.257.041	1.542.976
Mediana Imobilizări	320.669	241.734	276.649	1.065.105
Venituri totale	140.494.458	112.838.505	132.701.737	185.118.693
Medie Venituri	1.064.352	1.213.317	2.041.565	2.468.249
Mediana Venituri	523.417	701.896	372.455	1.711.308
Cheltuieli totale	127.729.727	105.096.674	131.992.909	179.087.786
Medie Cheltuieli	967.649	1.130.072	2.095.126	2.420.105
Mediana Cheltuieli	372.409	661.084	778.799	1.908.972
Total Personal	1.456	1.315	1.419	2.003
Medie Personal	11	14	22	27
Mediana Personal	7	8	3	21
Rezultatul net al exercițiului – profit	12.766.114	7.865.693	2.979.916	5.674.643
Medie excedent	96.713	84.577	45.845	75.662
Mediana excedent	35.117	23.547	0	14.147
% Cooperative cu profit net	73%	66%	49%	59%
Profit Net/ Cheltuieli totale (%)	10,0%	7,5%	2,3%	3,2%

Sursa: INS, 2005-2010

Datele de mai sus indică o tendință de involuție în ceea ce privește numărul acestor instituții de creditare (-43% 2010 față de 2005) alături de o evoluție alternativă de scăderi și creșteri a principalilor indicatori economico-financiari (imobilizări, venituri, personal salariat). În pofida acestei tendințe descendente, anul 2007 marchează începutul unei perioade în care se înregistrează creșteri ale imobilizărilor și veniturilor și parțial a profiturilor cumulate.

Astfel, valoarea totală a veniturilor corespunzătoare anului 2010 atinge valoarea de 185 milioane lei, în creștere cu +65% față de 2007 și +40% față de 2009 iar cea a imobilizărilor, valoarea de 116 milioane lei (+107% față de 2007 și +42% față de 2009); cu toate acestea rata de rentabilitate economică în 2010 (3,2%, în creștere aproape cu 1 procent față de 2009) situează cooperativele de credit printre cele mai puțin performante organizații de economie socială din România. Nivelul de angajare în cooperația de credit cuprindea în 2010 un număr de 2000 salariați, în creștere cu 38% față de 2005 și cu +41% față de 2009.

Tabel 44: Distribuția regională a principalilor indicatori ai cooperativelor de credit, 2010

	Nord - Est	Vest	Sud-Est	Centru	Nord-Vest	Sud-Vest	Sud	București-Ilfov
Nr. organizații	13	9	9	8	16	7	10	3
Venituri totale (mii lei)	27,591	15,605	25,948	24,332	34,112	14,227	20,925	22,376
Active Imobilizate (mii)	16,415	9,596	13,857	16,026	22,985	9,502	9,196	18,142
Total Personal	268	197	256	277	322	209	274	200

Sursa: INS 2010

CASELE DE AJUTOR RECIPROC - SUMAR

Casele de ajutor reciproc (CAR), care din punct de vedere legal sunt înființate ca Asociații fără scop patrimonial sunt forme de economie socială asemănătoare *societăților mutuale de economisire* sau *uniunilor de credit* având rolul de a strânge fonduri și de a oferi împrumuturi cu dobânda avantajoasă membrilor îndeosebi pentru nevoi de consum dar și pentru susținerea sau acoperirea de situații deosebite (ex. cheltuieli înmormântare, casătorie); în România, Casele de ajutor ale pensionarilor (CARP) asigură și acces la anumite tipuri de servicii sociale, unele fiind acreditate în acest sens.

Acest tip de întreprindere operează cu fonduri proprii, care, spre deosebire de cooperative, sunt colective și indivizibile, neexistând un capital împărțit în părți distincte între membri (capitalul nu este divizat în părți sociale). Sursa împrumuturilor acordate de către CAR o constituie depunerile membrilor într-un cont personal, denumit "fond social", purtător de dobânda dar care nu are caracter de depozit. CAR sunt asimilate *instituțiilor financiare nebancale dar nu au statut de instituții ce desfășoară activitate de creditare cu titlu profesional*; CAR sunt instituții financiare și nu de credit, cadrul legal interzicând creditarea persoanelor juridice și atragerea de depozite; CAR au obligația de a fi înscrise în Registrul de Evidență al BNR, dar activitatea acestora nu este supravegheată de banca centrală.

Activitatea legată de obiectul de activitate al CAR este scutită de taxe și impozite, veniturile realizate de CAR nefiind considerate ca având scop lucrativ (venituri realizate din activități economice).

În Registrul de Evidență BNR erau înscrise la sfârșitul anului 2010 (28 feb. 2011), 2983 CAR salariați și pensionari, în vreme ce registrele celei mai importante federații a CAR salariați, Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc a Salariaților (UNCARS) cuprindeau la sfârșitul anului 2010 un număr de 2083 case aparținând UNCARS.

În același timp, în bazele de date ale INS pentru 2010, numărul de organizații ce au depus bilanț contabil aferent anului 2010 era de 887 CAR, din care 684 CARS și 203 CARP. De asemenea, doar un număr foarte mic de CARS, 32 organizații aparținând registrului UNCARS (30 CARS și 2 UJCARS), se regăseau în bazele de bilanțuri contabile ale INS²⁴.

Prin urmare, estimăm că la sfârșitul anului 2010, existau un număr de 2983 CAR din care 203 de tipul CARP (7% din total CAR) și un număr de 2780 aparținând CARS, din care 2083 case fiind afiliate principalei federații din domeniu, UNCARS (75% din total CARS), restul de 697 case fiind afiliate la alte federații sau neafiliate și aparțin cu predilecție Asociațiilor de salariați din unități militare, poliție sau altor structuri ale administrației centrale.

²⁴ Majoritatea caselor afiliate UNCARS depun bilanțul la UJCAR sau direct la federația UNCARS fără a-l depune și la Ministerul de Finanțe și prin urmare nu sunt incluse în baza de date a INS în baza unui protocol semnat între UNCARS și Ministerul de Finanțe.

Tabel 45: Estimate ale principalilor indicatori CAR, 2010

2010	Număr organizații	Active (mii lei)	Venituri (mii lei)	Angajați	Membri (mii)
CAR, din care	2,983	3,142,642	426,263	4,801	3,237
CARP	203	674,163	81,574	2,510	2,000
CARS	2,780	2,468,479	344,689	2,291	1,237

Sursa: INS, 2000-2010

Ca orice alte forme de economisire și creditare, dezvoltarea caselor de ajutor reciproc este corelată puternic cu numărul de membri atrași; dintre toate formele de asociere ale economiei sociale, CAR au cei mai mulți membri (aproximativ 3,2 milioane persoane), 36% din total pensionari și 16% din salariați fiind membri a unei case de ajutor reciproc la sfârșitul anului 2010.

Din perspectiva membrilor pe casă, CARP atrag în medie aproximativ 10 mii de membri, ceea ce explică și robustețea financiară relativă a acestor organizații; în această privință CARS prezintă un nivel de fragmentare mai ridicat ceea ce explică potențialul redus de atragere fonduri și de creditare, cu excepția organizațiilor legate de unități economice mari, de regulă cu capital de stat sau recent privatizate, instituții publice sau reprezentând categorii profesionale largi de tipul învățământ, armată, poliție.

CAR răspund nevoilor salariaților și pensionarilor rezidenți cu predilecție în mediul urban (93% din case sunt localizate în mediul urban) din regiuni cu niveluri scăzute de dezvoltare economică și asociativă (Nord-Est, Sud și Sud-Vest), acestea fiind aproape inexistente în mediul rural, gradul de excludere financiară a persoanelor din rural fiind semnificativ mai ridicat decât cel experimentat de salariați sau pensionari; de asemenea CAR sunt aproape inexistente în sectorul privat al IMM-urilor, fenomen similar lipsei sindicalizării din mediul privat.

În general, casele pensionarilor prezintă o soliditate financiară mai mare, media imobilizărilor financiare pe casă apropiindu-se de 1 milion euro; pe de altă parte, unele CARP realizează venituri din activități economice (vânzări servicii și produse la costuri reduse către membri), ceea ce reflectă atât o tradiție în furnizarea de servicii suplimentare membrilor cât și o tendință de diversificare a activităților dincolo de economisire și împrumut; condițiile economice ale anului 2010 par a fi condus la scăderea veniturilor în 2010 față de 2009 a CARP, ce poate fi explicată prin scăderea dobânzilor practicate de CARP cât și a randamentelor plasamentelor efectuate de către acestea dar imobilizările (preponderent financiare) ale ambelor case își continuă trendul ascendent ajungând la valoarea de 3,1 miliarde lei la sfârșitul anului 2010.

Trebuie remarcat că în ciuda dificultăților economice, CAR alături de AF ce desfășoară activități economice, sunt cele mai performante entități de economie socială din România.

Datorită modelului de operare inerent societăților de economisire (presiuni de scădere constantă a costurilor operaționale) și gradul de dezvoltare scăzut al caselor, nivelul angajării în CAR este redus, mai ales în cazul caselor salariaților (multe organizații au doar un contabil și acela extern); angajarea în CARP urmează tipicul și tendințele corespunzătoare celorlalte forme de economie socială, Asociații și Fundații, cu nivel mai mare de salarizare.

CASELE DE AJUTOR RECIPROC ALE PENSIONARILOR (CARP)

La sfârșitul anului 2010, în România funcționa un număr de 203 Asociații de tip CARP, peste două treimi din acestea (139 organizații cu 1,4 milioane membri) fiind afiliate la principala structură federativă din domeniu, Federația CARP-Omenia. Numărul total al pensionarilor membri ai caselor de ajutor cuprinde aproximativ 2 milioane persoane, mai bine de o treime din totalul pensionarilor.

36% din total pensionari sunt membri ai unei case de ajutor reciproc, o casă având în medie aproximativ 10 mii de membri.

Evoluția numărului de case în perioada 2000-2010, prezentată în tabelul de mai jos indică creșteri cu rate anuale relativ mici dar constante a numărului de organizații (+53% creștere 2010 față de 2005 și +5% față de 2009).

Tabel 46: Evoluția numărului caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor: 2000-2010

Număr organizații	2000	2005	2007	2009	2010
CAR Pensionari	133	170	186	193	203

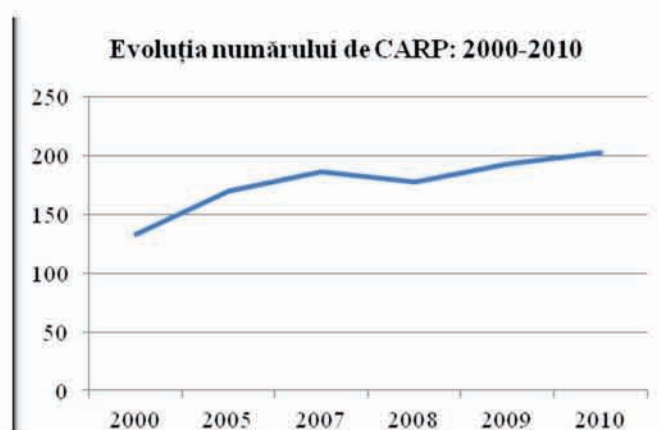
Sursa: INS, 2000-2010

Tabel 47: Distribuția geografică a CARP în 2010

2010		
Regiunea de dezvoltare	CARP	CARP(%)
NORD – EST	37	18%
SUD – EST	20	10%
SUD – Muntenia	34	17%
SUD - VEST Oltenia	27	13%
VEST	22	11%
NORD – VEST	28	14%
CENTRU	22	11%
BUCUREȘTI	13	6%
Rural	14	7%

Sursa: INS, 2010

Grafic 37: Evoluția numărului de CARP: 2000-2010



Sursa: INS, 2010

Distribuția regională a acestor organizații este relativ uniformă, ponderi mai mari înregistrându-se în regiuni cu niveluri reduse de dezvoltare economică și asociativă (Nord-Est, Sud și Sud-Vest), tendința ce se regăsește și în cazul caselor de ajutor ale salariaților; de asemenea trebuie remarcată prezența scăzută a CARP în mediul rural (7% din total organizații).

IMOBILIZĂRI, VENITURI, REZULTATELE EXERCITIULUI FINANCIAR

Imobilizările CARP înregistrează creșteri constante de-a lungul perioadei analizate (+242% în 2010 față de 2005 și +33%, 2010 față de 2009); acestea sunt preponderent financiare (94% din total imobilizări) în 2010 și aproximează valoarea fondului social total al membrilor (depunerile membrilor) care la sfârșitul anului 2010 se ridică la valoarea de 674 milioane lei, echivalentul a 168 milioane euro. Robustețea financiară a CARP este reflectată și de nivelul activelor totale minus datoriile curente care se ridică la sfârșitul anului 2010 la valoarea de 937 milioane lei, echivalentul a 234 milioane²⁵ euro. Tabelele și graficele de mai jos prezintă evoluția imobilizărilor caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor (CARP), în perioada 2005-2010:

²⁵ Datele suplimentare pentru 2010 arată că CARP dispun, alături de activele imobilizate și de active circulante în valoare totală de 281 milioane lei, nivelul datoriilor pe termen scurt și lung fiind relativ mic ceea ce indică o palmificare financiară prudentă.

Tabel 48: Evoluție imobilizări CARP: 2005-2010

CARP	2005	2007	2009	2010
Total Active imobilizate (lei)	196,560,006	318,803,889	507,371,391	674,163,080
Medie Active imobilizate (Lei)	1,156,235	1,713,999	2,628,867	3,321,000
Mediana Active imobilizate (Lei)	339,697	529,191	870,449	891,298

Sursa: INS, 2005-2010

Datele de mai sus confirmă soliditatea financiară în general a CARP, 50% din total case dispunând de imobilizări financiare de peste 850 mii lei, echivalentul a peste 200 mii euro, media imobilizărilor pe casă fiind de aproximativ 3,3 milioane lei, apropiindu-se de echivalentul a 1 milion euro.

Tabel 49: Situația totală a activelor CARP în 2010

2010 Situația activelor CARP	Total (lei)	Mediana (lei)
Active imobilizate	674,163,080	891,298
Active Circulante	280.738.761	410,393
Datorii pe termen scurt	10.729.422	4,537
Datorii pe termen lung	5.585.588	0
Total active minus datorii curente	936.608.914	1,612,187

Sursa: INS 2010

În ceea ce privește veniturile totale ale CARP, acestea cunosc o creștere constantă în perioada 2005-2009, urmată de o scădere în anul 2010 față de anul 2009 (+30% creștere 2010 față de 2005 și -29% scădere 2010 față de 2009), veniturile totale pentru 2010 atingând nivelul celor corespunzătoare anului 2007; Tabelele și graficele de mai jos prezintă evoluția veniturilor caselor în perioada 2005-2010:

Tabel 50: Evoluția veniturilor CARP: 2005-2010

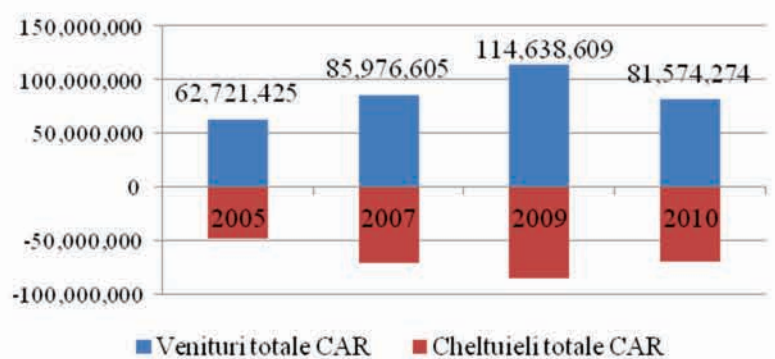
CARP	2005	2007	2009	2010
Medie venituri totale (Lei)	368.950	462.240	593.982	401.844
Mediana venituri totale (Lei)	146.213	183.675	260.014	44.094
Percentila 75 venituri totale (Lei)	463.582	546.383	735.597	278.068
Venituri totale (Lei), din care:	62.721.425	85.976.605	114.638.609	81.574.274
Venituri din activitățile economice (Lei)	3.566.141	4.344.429	6.722.899	3.756.760
% Venituri din activitățile economice	6%	5%	6%	5%
Cheltuieli totale	48.414.716	71.198.128	85.026.900	69.685.654

Sursa: INS, 2005-2010

Scăderea veniturilor în 2010 față de 2009 poate fi explicată prin scăderea dobânzilor practicate de CARP cât și a randamentelor plasamentelor efectuate de către acestea; în 2010 doar o pătrime din total case a obținut venituri semnificative (peste 278 mii lei, echivalent a aproximativ 70 mii euro), în vreme ce mai bine de 50% a obținut venituri sub echivalentul a 10 mii euro.

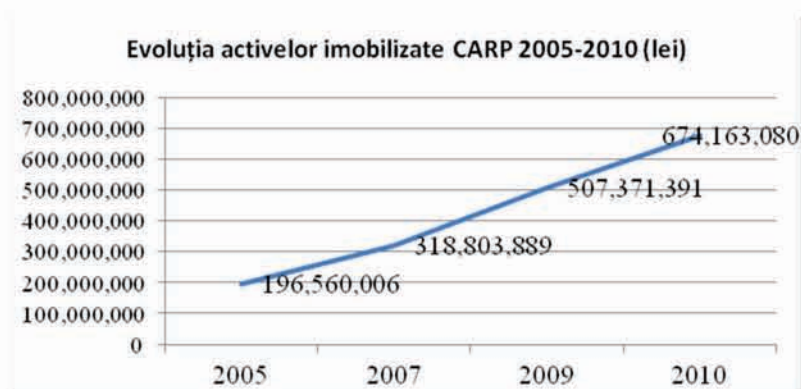
O caracteristică a CARP (spre deosebire de CARS) este și realizarea de venituri din activități economice²⁶ (pelerinaje, excursii, vânzări servicii și produse către membri), acestea ridicându-se la valoarea de 3,75 milioane lei în 2010 (5% din total venituri), ceea ce reflectă atât o tradiție în furnizarea de servicii suplimentare membrilor cât și o tendință de diversificare a activităților dincolo de activitățile de economisire și împrumut.

Grafic 38: Evoluția veniturilor și cheltuielilor CARP 2005-2010



Sursa: INS 2005-2010

Grafic 39: Evoluția immobilizărilor CARP: 2005-2010



Sursa: INS 2005-2010

²⁶ Conform legii de funcționare a CAR, veniturile provenite din dobânzile practicate sunt scutite de impozit pe profit.

Tabel 51: Distribuția CARP pe intervale de venituri și imobilizări: 2005-2010

	Total Venituri (% CARP)			Total Imobilizări (% CARP)		
	2005	2007	2010	2005	2007	2010
0 lei	1.8%	1.6%	14,3%	6.5%	5.9%	12,3%
1 - 40 000 lei	21.2%	17.2%	32,5%	11.2%	10.2%	6,9%
40 001 - 200 000 lei	35.9%	33.3%	24,1%	19.4%	14.0%	10,8%
200 001 - 500 000 lei	18.8%	21.5%	11,8%	19.4%	19.4%	10,8%
peste 500 000 lei	22.4%	26.3%	17,2%	43.5%	50.5%	59,1%

Sursa: INS, 2005-2010

Situația economică dificilă a anului 2010, reflectată de scăderea veniturilor majorității caselor este confirmată și de scăderea ponderii organizațiilor cu excedent la 60% din total case, în condițiile în care în toți anii precedenți de raportare, acest indicator se situa la valori mai mari de 85%; de asemenea, valoarea totală a excedentelor cunoaște o scădere de -53% în 2010 față de anul precedent, ajungând la valoarea corespunzătoare anului 2005.

Mai puțin de o pătrime din total case a raportat pentru anul fiscal 2010 realizarea unor excedente mai mari de 117 mii lei, echivalentul a aproximativ 30 mii de euro. Nu în ultimul rând, ratele de rentabilitate economică calculate ca raport între valoarea cumulată a excedentului și cea a cheltuielilor totale înregistrează o scădere semnificativă de 15,5 procente în 2010 față de 2009. Cu toate acestea, valoarea ratei de rentabilitate economică situează CARP, alături de Asociații printre cele mai performante entități de economie socială din România.

Tabel 52 : CARP: Rezultate nete ale exercițiului financiar: 2005-2010

CARP	2005	2007	2009	2010
Rezultatul net al exercițiului – excedent	14.712.348	15.238.651	30.633.981	14.270.277
Rezultatul net al exercițiului – deficit	405.639	460.174	1.022.272	2.381.657
% CARS cu rezultatul net al exercițiului – excedent	87,1%	88,7%	88,6%	60,1%
Medie excedent	99.408	92.355	179.146	116.969
Mediana excedent	21.254	27.020	55.880	19.482
Percentila 75 excedent	86.848	98.466	211.951	117.870
Excedent Net/ Cheltuieli totale (%)	30,4%	21,4%	36,0%	20,5%

Sursa: INS, 2005-2010

ANGAJAREA ÎN CARP

Datele de personal, în special cele referitoare la total trebuie tratate și interpretate cu precauție în măsura în care indicatorii de tendință centrală nu sunt validați de alte surse de date secundare²⁷; astfel în cazul CARP, datele INS indică o medie de 12 angajați pe casă în vreme ce datele furnizate de Federația Omenia (ce cuprinde 70% din total case) relevă o medie de doar 8 angajați pe casă; în această situație, datele disponibile indică un nivel al angajării totale cuprins între 1624 și 2436 salariați ceea ce ne perimite să estimăm ca la sfârșitul anului 2010, CARP angajau cel mult 2500 salariați.

Tabel 53 Angajați CARP: indicatori de tendință centrală 2005-2010

CARP	2005	2007	2009	2010
Medie Personal	14	13	14	12
Mediana personal	7	6	6	6
Total Personal	2,345	2,368	2,724	2,510

Sursa: INS, 2005-2010

Tabel 54: Distribuția CARP pe intervale de salariați

Intervale Salariați	% CARP (INS)			% CARP (cercetare ICCV, 2011)
	2005	2007	2010	2011
niciun salariat	6.50%	8.10%	9,9%	17.80%
1-5 salariați	34.70%	36.60%	39,9%	39.00%
6-10 salariați	21.20%	17.70%	20,7%	16.10%
11-20 salariați	20.00%	19.40%	11,8%	16.10%
peste 20 de salariați	17.60%	18.30%	17,7%	12.70%

Sursa: INS, 2005-2010, cercetare reprezentativă pe CARP, ICCV, 2011 în cadrul proiectului Prometeus

În pofida acestor limitări, seriile de date relevă o tendință de stabilizare a personalului anagajat, atât la nivelul totalului de 2500 salariați cât și al indicatorilor de tendință centrală, variațiile de la un an de raportare la altul fiind relativ mici (+7% 2010 față de 2005 și -9% 2010 față de 2009). Mai bine de 50% din organizații au până în 6 angajați (situația tipică fiind de 2-4 angajați) în vreme ce 25% din total case raportează un număr de peste 9 angajați; situația angajării în CARP urmează tipicul angajării în celelalte forme de economie socială și este mult mai pregnantă față de casele de ajutor ale salariaților unde, după cum vom vedea, situația tipică este de 1 angajat pe organizație.

²⁷ Datele de personal ale CARP incluse în bilanțurile contabile ridică aceleași probleme de acuratețe ca și în cazul asociațiilor sau CARS (dar într-un grad mult mai mic față de cazul CARS), erori datorate cel mai probabil confuziei între membri și salariați, unele organizații raportând numărul de membri în coloana aferentă efectivului de personal din formularul de bilanț. În cazul CARP am exclus 2 organizații cu sute de angajați în condițiile unor venituri și active modice, ce nu ar putea susține un asemenea efort de angajare. Datele INS sunt validate de cercetarea pe un eșantion reprezentativ de CARP, efectuată de către ICCV, partener FDSC în proiectul Prometeus, 2011, variațiile între cele 2 surse de date fiind relativ mici.

Tabel 55: Distribuția regională a principalilor indicatori CARP, 2010

	Nord - Est	Vest	Sud-Est	Centru	Nord-Vest	Sud-Vest	Sud	București-Ilfov	Total
Nr. organizații	37	22	20	22	28	27	34	13	203
Venituri totale (mii lei)	11,577	12,853	9,794	2,924	19,829	11,360	6,392	6,845	81,574
Active Imobilizate (mii lei)	160,020	56,513	80,684	33,214	44,463	57,431	158,426	83,409	674,163
Total Personal	492	333	141	187	292	196	514	355	2,510

Sursa: INS 2000-2010

CASELE DE AJUTOR RECIPROC ALE SALARIAȚILOR (CARS)

În ceea ce privește casele de ajutor ale salariaților vom prezenta datele în 2 secțiuni, date despre case afiliate UNCARS și case neafiliate și aflate preponderent în bazele de bilanț ale INS, la finele secțiunii vom prezenta un estimat al domeniului CARS din România.

ORGANIZAȚII AFILIAȚE UNCARS

Tabel 56 Evoluția numărului de case și membri în cadrul UNCARS

UNCASR	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nr. CARS-uri	3,446	3,134	2,695	2,501	2,377	2,232	2,083
Membri	1,323,591	1,188,615	1,115,633	1,043,209	1,002,484	965,760	942,381
Membri/casa	384	379	414	417	422	434	450

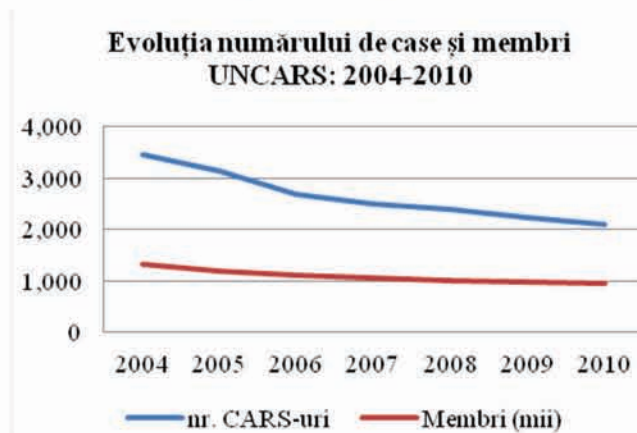
Sursa: UNCARS, 2004-2010

Tabel 57: Distribuția regională a caselor UNCARS

2009	Număr organizații	% din Total
Nord-Est	330	14.8
Vest	128	5.7
Sud-Est	282	12.6
Centru	363	16.3
Nord-Vest	280	12.5
Sud-Vest	305	13.7
Sud	460	20.6
București-Ilfov	84	3.8

Sursa: INS 2009

Grafic 40: Evoluția caselor și membrilor UNCARS: 2004-2010



Sursa: UNCARS, 2010

Seria de date din registrele UNCARS evidențiază o diminuare constantă a numărului de case afiliate (-39% în 2010 față de 2004) și a membrilor acestora (-29% în 2010 față de 2004); în pofida declinului semnificativ, membri CARS totalizau un număr de 942 mii persoane, la sfârșitul lui 2010, reprezentând 17% din populația salariată aferentă respectivului an; majoritatea organizațiilor UNCARS nu reușește să atragă un număr suficient de membri necesari realizării unor venituri (fonduri sociale) semnificative și corespunzător a unor niveluri de creditare apreciabile (jumătate din case atrag mai puțin de 150 membri în vreme ce doar 21% adună mai mult de 500 membri, după cum poate fi observat în tabelul de mai jos).

Tabelul de mai jos indică numărul de membri și indicatorii de tendință centrală aferent anului 2009:

Tabel 58: Distribuția regională a membrilor CARS afiliate UNCARS în 2009

2009	Nr. membri	Medie	Mediana	Sub 50 membri	51-100 membri	101-200 membri	201-500 membri	501-1000 Membri	Peste 1000 membri
Nord-Est	149,725	454	104	22%	26%	18%	18%	7%	10%
Vest	110,934	867	264	5%	9%	30%	25%	9%	22%
Sud-Est	106,702	378	136	21%	20%	23%	19%	8%	9%
Centru	148,364	409	153	17%	20%	21%	21%	9%	11%
Nord-Vest	88,881	317	159	18%	18%	22%	25%	10%	6%
Sud-Vest	126,819	416	170	18%	14%	25%	24%	10%	10%
Sud	192,218	418	149	14%	23%	22%	20%	11%	10%
UNCARS	965,760	433	153	17%	20%	22%	21%	10%	10%
București-Ilfov	42,117	501	197	10%	18%	24%	24%	15%	10%
Total	968,720	434	153	17%	20%	22%	21%	10%	10%

Sursa: UNCARS, 2009

Repartiția regională a organizațiilor afiliate UNCARS indică o prezență relativ mai mare în regiunile cu indici de dezvoltare scăzuți (atât economici cât și asociațivi) precum Sud, Sud-Vest și Nord-Est (București Ilfov, regiunea cu cel mai ridicat nivel de dezvoltare are cei mai puțini membri CARS în valoare absolută).

Tabelul de mai jos evidențiază numărul salariaților și indicatorii de tendință centrală aferent anului 2009:

Tabel 59: Distribuția regională a salariaților din casele UNCARS în 2009

2009	Nr. Salariați	Medie	Mediana	Niciun salariat	1 salariat	2 salariați	3 salariați sau mai mult
Nord-Est	204	1	0	78%	8%	5%	9%
Vest	219	2	0	55%	3%	23%	19%
Sud-Est	174	1	0	70%	8%	19%	4%
Centru	200	1	0	72%	9%	15%	4%
Nord-Vest	216	1	0	58%	14%	24%	5%
Sud-Vest	296	1	0	51%	14%	30%	5%
Sud	318	1	0	64%	12%	17%	6%
București-Ilfov	80	1	0	76%	7%	6%	11%
Total	1707	1	0	66%	10%	18%	6%

Sursa: UNCARS, 2009

În 2009, cele 2232 organizații afiliate UNCARS angajau un număr de 1707 persoane (mai puțin de 1 salariat în medie pe casă), trei pătrimi din total având cel mult un angajat (de regulă, un contabil); doar 6% dintre organizații prezintă un nivel de atragere fonduri și creditare mai ridicat, operațiuni ce necesită un număr mai mare de 3 angajați.

În ceea ce privește veniturile, care cumulat se ridicau la valoarea de 255 milioane lei (echivalentul a peste 65 milioane euro pentru anul 2009), așa cum se poate observa din tabelul de mai jos, mai bine de 60% din total organizații realizau venituri anuale (venituri rezultate preponderent din plasamente financiare) de până la 40 mii lei, echivalentul a cel mult 10 mii euro la nivelul anului 2009, ceea ce confirmă potențialul redus de atragere fonduri și de creditare a CARS din România; doar 5% din CARS afiliate realizau venituri de peste 500 mii lei, echivalentul a peste 100 mii euro. Majoritatea caselor (peste 96%) raportează excedent sau exercițiu zero pentru anul fiscal 2009.

Tabel 60: Distribuția regională a veniturilor din casele UNCARS în 2009

	Venituri totale	Mean	Median	0 RON	1 – 10 000 Lei	10 001 – 40 000 Lei	40 001 – 200 000 Lei	200 001 – 500 000 Lei	peste 500 000 Lei
Nord-Est	37,014,329	112,165	13,902	2%	40%	27%	19%	6%	6%
Vest	43,039,067	336,243	62,763	0%	8%	30%	38%	5%	20%
Sud-Est	21,358,716	75,740	17,658	1%	33%	38%	20%	6%	4%
Centru	35,182,383	96,921	21,698	1%	28%	34%	24%	8%	5%
Nord-Vest	19,859,353	70,926	25,963	3%	26%	31%	31%	6%	3%
Sud-Vest	30,673,782	100,570	28,759	3%	24%	33%	30%	6%	5%
Sud	46,897,128	101,950	21,839	2%	29%	33%	25%	7%	4%
București-Ilfov	20,916,478	249,006	62,107	1%	12%	21%	48%	8%	10%
Total	254,941,236	114,221	23,519	2%	28%	32%	26%	7%	5%

Sursa: UNCARS, 2009

O altă serie de date având drept sursă de aceasta dată, date de bilanț ale uniunilor județene ale UNCARS(UJCARS) și nu date de bilanț ale caselor ne oferă și o oarecare tendință a celor mai importanți indicatori economici, e drept pentru o perioadă relativ scurtă (2009-2010); astfel, datele indică creșteri de aproximativ 10% în ceea ce privește activele și veniturile cumulate, o stabilitate a persoanelor angajate (+0,6% în 2010 față de 2009) și o diminuare atât a numărului de membri cât și a punctelor de lucru.

Trebuie remarcat nivelul ridicat al activelor imobilizate cumulate, majoritar de tip financiar, ale UJCARS din cadrul UNCARS, ce se ridică la valoarea de 1,86 miliarde lei (echivalentul a peste 450 milioane euro) și care dă posibilitatea acesării de lichidități importante pentru un segment relativ mic de CARS.

Tabel 61: Evoluția principalilor indicatori economici ai caselor membre UNCARS

	2009	2010	2010/2009 (%)
Active imobilizate (Lei)	1,676,562,374	1,859,216,484	10.9%
Venituri (Lei)	253,014,753	276,067,626	9.1%
Cheltuieli (Lei)	150,323,580	164,359,063	9.3%
Salariați	1,701	1,711	0.6%
Membri	962,725	935,309	-2.8%
Agenții de lucru	415	390	-6.0%

Sursa: UNCARS, din cumulări date UJCARS, datele cumulate diferă dar nesemnificativ (în 2009) față de datele furnizate de UNCARS pe case

ORGANIZAȚII NEAFILIATE UNCARS

Am menționat mai sus existența unui număr estimativ de 697 CAR neafiliate UNCARS, acestea reprezentând preponderent Asociații ale salariaților din unități militare, poliție, dar și al altor unități economice. O mare parte din acestea se regăsesc în datele de bilanț furnizate de INS, principalii indicatori economici ai acestor organizații putând fi vizualizați în tabelul de mai jos:

Tabel 62: Indicatori economici ai organizațiilor neafiliate UNCARS

	2005	2007	2010
CAR Salariați	551	637	654
Total Imobilizări CARS	297,128,647	442,988,299	609,263,655
Medie Imobilizări CARS	520,365	674,259	892,040
Mediana imobilizări	75,438	98,225	114,110
Venituri totale	56,839,676	73,336,358	68,622,023
Medie venituri totale	99,544	111,623	100,325
Mediana venituri totale	10,631	12,267	10,925
Total personal	17,047	19,407	15,962

Sursa, INS 2012, datele nu cuprind UNCARS sau organizații afiliate la UNCARS (32 organizații)

Datele INS concordă cu datele UNCARS în ceea ce privește media și mediana veniturilor și activelor, dar sunt în total dezacord în ceea ce privește numărul de salariați; ca și în cazul Asociațiilor, datele referitoare la salariați cuprind un număr mare de cazuri extreme sau improbabile (prin intersectarea veniturilor cu personalul), eroare datorată cel mai probabil confuziei între membri și salariați, multe organizații raportând numărul de membri în coloana aferentă efectivului de personal din formularul de bilanț. Prin urmare, considerăm mult mai valid, să estimăm numărul de salariați ai caselor neafiliate bazându-ne pe indicatorii de tendință centrală ai salariaților din casele afiliate UNCARS.

Astfel, în 2010, CARS neafiliate UNCARS dispuneau de active imobilizate în valoare de 609 milioane lei (echivalentul a 135 milioane euro, în creștere de 105% față de 2005), realizau venituri totale de 69 milioane lei, echivalentul a 15 milioane euro, în creștere cu 21% față de 2005) și angajau un număr de aproximativ 580 persoane.

Estimat al principalilor indicatori CARS pentru anul 2010

Sintetizând datele provenite de la UNCARS și INS, vă prezentăm mai jos un estimat al întregului domeniu al caselor de ajutor reciproc ale salariaților din România:

Tabel 63: Estimate ale indicatorilor CARS 2010

	Număr organizații	Active imobilizate (mii lei)	Venituri (mii lei)	Angajați	Membri (mii)
Afiliate UNCARS	2,083	1,859,216	276,067	1,711	942
Neafiliate UNCARS	697	609,263	68,622	580	295
Total CARS	2,780	2,468,479	344,689	2,291	1,237

Sursa: UNCARS, din cumulari date UJCARS și INS

La sfârșitul anului 2010, funcționa un număr de aproximativ 2780 de case ce dispuneau de active totale în valoare de 2,47 miliarde lei (echivalentul a peste 500 milioane euro), realizau venituri de aproximativ de 345 milioane lei (80 milioane euro) și angajau un număr de aproximativ 2300 salariați.

CARS cuprind un număr impresionant de membri, aproximativ 1,24 milioane salariați, dar atât membrii cât și numărul de case sunt pe un trend decrescător; CARS sunt de regulă legate de unități economice (îndeosebi întreprinderi cu capital de stat sau foste întreprinderi cu capital de stat privatizate) sau de instituții publice (învățământ, sănătate, poliție, unități militare) și mai puțin de sectorul privat sau al IMM-urilor apărut după 1990.

Activele și veniturile mari sunt concentrate în cadrul unui segment mic (5% din total) alcătuit din case asociate întreprinderilor cu un număr de salariați ridicat dar majoritatea organizațiilor dispun de active și realizează venituri mici (până în 10 mii euro) prin atragerea și valorificarea economiilor unui număr relativ redus de salariați (de până la 200 de salariați pe casă).

În fine, angajarea în CARS este redusă adeseori bazându-se doar pe prezența unui contabil, fapt confirmat și de nivelul angajării în cadrul altor societăți mutuale de economisire din Europa (CIRIEC, 2012).

ECONOMIA SOCIALĂ: ATLAS REGIONAL

Nord – Est



Nord-Est este cea mai populată regiune a țării în vreme ce PIB-ul per capita este cel mai mic din România. În cadrul regiunilor de dezvoltare, Nord-Est prezintă un număr ridicat de cooperative și case de ajutor reciproc și un număr relativ mediu de Asociații și Fundații. În 2010, economia socială a regiunii înregistra venituri totale de aproximativ 750 milioane lei, în creștere cu +8% față de 2009 și angaja un număr de 12.350; atât veniturile cât și angajații înregistrau valori situate puțin sub media celor 8 regiuni de dezvoltare.

Tabel 64: Principali indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Nord-Est, 2010

	AF	Coop Meșteșugărești	Coop Consum	Coop Credit	CARP	CARS*
Nr. organizații	2,977	243	176	13	37	330
Venituri totale (mii Lei)	490,386	92,735	92,072	27,591	11,577	37,014
Active Imobilizate (mii Lei)	441,967	69,336	47,930	16,415	160,020	-
Total Personal	6,972	3,093	1,313	268	492	204

Sursa: INS, 2010, * UNCARS, 2010, CAR afiliate UNCARS

Sud-Est



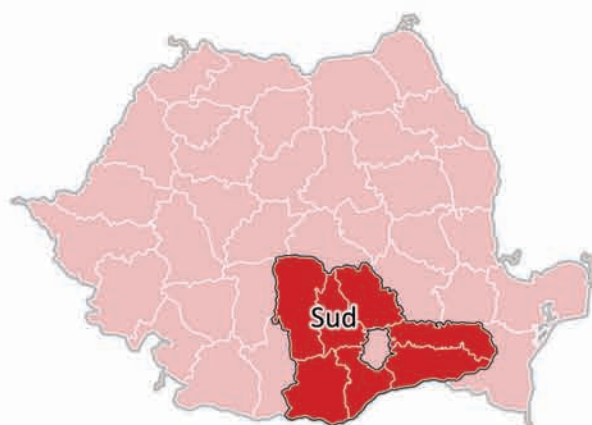
Regiunea Sud - Est este a doua ca mărime teritorială din cele opt ale României și penultima din punct de vedere al numărului organizațiilor de economie socială. Prezintă cel mai mare număr de case de ajutor reciproc și un număr ridicat de cooperative. Organizațiile de economie socială angajau în 2010 un număr relativ mic de salariați (10.500 angajați, nivel sub media regională a angajării) dar realizau venituri semnificative, de aproximativ 630 milioane lei.

Tabel 65: Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Sud-Est, 2010

	AF	Coop Meșteșugărești	Coop Consum	Coop Credit	CARP	CARS*
Nr. organizații	2046	145	113	9	20	282
Venituri totale (mii Lei)	422,737	103,739	49,958	25,948	9,794	21,359
Active Imobilizate (mii Lei)	241,369	64,150	20,386	13,857	80,684	-
Total Personal	5,920	3,327	660	256	141	174

Sursa: INS, 2010, * UNCARS, 2010, CAR afiliate UNCARS

Sud- Muntenia



Regiunea Sud – Muntenia prezintă un număr de organizații de economie socială sub media celor 8 regiuni de dezvoltare datorită în special nivelului de dezvoltare relativ mai scăzut al sectorului Asociațiilor și Fundațiilor. Comparativ cu celelalte regiuni, veniturile generate de economia socială sunt printre cele mai mici din țară iar numărul de locuri de muncă generate se situează sub media națională.

Tabel 66: Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Sud, 2010

	AF	Coop Meșteșugărești	Coop Consum	Coop Credit	CARP	CARS*
Nr. organizații	2,396	77	120	10	34	460
Venituri totale (mii Lei)	579,451	80,448	66,002	20,925	6,392	46,897
Active Imobilizate (mii Lei)	201,562	66,428	20,694	9,196	158,426	-
Total Personal	5,376	3,132	951	274	514	318

Sursa: INS, 2010, * UNCARS, 2010, CAR afiliate UNCARS

București – Ilfov



Regiunea București-Ilfov reprezintă cea mai mare aglomerare urbană și industrială a României dispunând de un PIB per capita dublu față de media națională. București-Ilfov cuprinde un sector asociativ foarte dezvoltat; cooperativele și casele de ajutor sunt foarte slab reprezentate comparativ cu celelalte regiuni. București-Ilfov generează mai bine de un sfert din veniturile totale și furnizează cele mai multe locuri de muncă din economia socială.

Tabel 67: Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea București-Ilfov, 2010

	AF	Coop Meșteșugărești	Coop Consum	Coop Credit	CARP	CARS*
Nr. organizații	4,362	46	31	3	13	84
Venituri totale (mii Lei)	1,514,761	130,310	9,813	22,376	6,845	20,916
Active Imobilizate (mii Lei)	2,249,291	94,873	6,581	18,142	83,409	-
Total Personal	14,088	3,521	159	200	355	80

Sursa: INS, 2010, * UNCARS, 2010, CAR afiliate UNCARS

Sud – Vest



Regiunea Sud – Vest prezintă un nivel relativ redus de dezvoltare, înregistrând o pondere a populației ocupate în total populație semnificativ mai scăzută față de media țării. Regiunea înregistrează cel mai mic număr de Asociații și Fundații și un nivel peste media națională de CAR și Cooperative. Cel mai mic număr de salariați și venituri generate de economia socială se regăsesc în cadrul acestei regiuni.

Tabel 68: Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Sud-Vest, 2010

	AF	Coop Meșteșugărești	Coop Consum	Coop Credit	CARP	CARS*
Nr. organizații	2,023	66	77	7	27	305
Venituri totale (mii Lei)	344,986	49,879	50,319	14,227	11,360	30,674
Active Imobilizate (mii Lei)	200,818	52,077	13,837	9,502	57,431	-
Total Personal	3,789	206	701	209	196	296

Sursa: INS, 2010, * UNCARS, 2010, CAR afiliate UNCARS

Centru



Centru este o regiune cu grad relativ ridicat de eterogenitate al nivelului de dezvoltare economică. Comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare, Centru alături de București-Ilfov, prezintă cel mai mare număr de organizații și salariați încadrați în economia socială. Cele mai reprezentative forme de economie socială, asociațiile și cooperativele sunt bine reprezentate.

Tabel 69: Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Centru, 2010

	AF	Coop Meșteșugărești	Coop Consum	Coop Credit	CARP	CARS*
Nr. organizații	4,875	94	169	8	22	363
Venituri totale (mii Lei)	835,938	87,427	91,527	24,332	2,924	35,182
Active Imobilizate (mii Lei)	491,026	89,173	31,233	16,026	33,214	-
Total Personal	9,165	2,822	1,083	277	187	200

Sursa: INS, 2010, * UNCARS, 2010, CAR afiliate UNCARS

Vest



Regiunea are produsul intern brut pe locuitor situat pe locul doi în România, după Regiunea București – Ilfov. Populația Regiunii Vest este caracterizată de diversitate etnică și culturală. Numărul organizațiilor de economie socială se situează sub media țării atât la nivelul asociațiilor cât și al cooperăției iar numărul de locuri de muncă cât și veniturile generate de economia socială se situează, de asemenea, puțin sub media regiunilor de dezvoltare.

Tabel 70: Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Vest, 2010

	AF	Coop Meșteșugărești	Coop Consum	Coop Credit	CARP	CARS*
Nr. organizații	2,663	76	113	9	22	128
Venituri totale (mii Lei)	559,324	103,739	60,546	15,605	12,853	43,039
Active Imobilizate (mii Lei)	1,067,187	64,150	23,311	9,596	56,513	-
Total Personal	6,680	3,327	788	197	333	219

Sursa: INS, 2010, * UNCARS, 2010, CAR afiliate UNCARS

Nord-Vest



Nord-Vest are un PIB per capita apropiat de media țării, o economie preponderent rurală alături de o serie de centre urbane cu nivel de dezvoltare ridicat. Regiunea prezintă un nivel ridicat de dezvoltare al economiei sociale, numărul organizațiilor situându-se semnificativ peste media țării atât la nivelul asociațiilor cât și al cooperăției.

Tabel 71: Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Nord-Vest, 2010

	AF	Coop Meșteșugărești	Coop Consum	Coop Credit	CARP	CARS*
Nr. organizații	4,980	110	159	16	28	280
Venituri totale (mii Lei)	927,546	117,206	144,798	34,112	19,829	19,859
Active Imobilizate (mii Lei)	906,881	86,742	35,228	22,985	44,463	-
Total Personal	8,992	4,234	183	322	292	216

Sursa: INS, 2010, * UNCARS, 2010, CAR afiliate UNCARS

Bibliografie:

The Social Economy in the European Union, Rafael Chaves Ávila, José Luis Monzón Campos, Centre international de recherches et d'information sur l'economie publique, sociale et cooperative, EESC, 2012

The European Social Economy, Concept and Dimensions of the Third Sector; Rafael Chaves Ávila, José Luis Monzón Campos, Annals of Public and Cooperative Economics 79:3/4 2008

The Social Economy: The Worldwide Making of a Third Sector; Jacques Defourny, Patrick Develtere, Centre d'Economie Sociale, Universite de Liege, 1999

Social enterprise. An international overview of its conceptual evolution and legal implementation; Borzaga Carlo and Galera Giulia, European Research Institute on Cooperative and Social Enterprises, University of Trento, Italy

Index de tabele

Tabel 1	Indicatori ai organizațiilor de economiei Socială din România: 2010	Pag. 9
Tabel 2	Rate anuale de înregistrare ale Asociațiilor și Fundațiilor: 1990-2010	Pag. 13
Tabel 3	Asociații și Fundații în UE-27	Pag. 14
Tabel 4	Evoluția ratelor de activitate a AF: 2000-2010	Pag. 15
Tabel 5	Rate de extincție AF: 2000-2010	Pag. 16
Tabel 6	Evoluția activelor AF	Pag. 16
Tabel 7	Evoluția AF pe intervale de active imobilizate	Pag. 17
Tabel 8	Patrimoniul AF în 2010	Pag. 17
Tabel 9	Evoluția veniturilor totale și din activități economice ale AF: 2000-2010	Pag. 19
Tabel 10	Distribuția AF pe intervale de venituri	Pag. 19
Tabel 11	AF Rezultate ale exercițiului financiar: 2000-2010	Pag. 19
Tabel 12	Distribuția AF pe intervale de excedent/deficit: 2000-2010	Pag. 20
Tabel 13	Evoluția personalului salariat din Asociații și Fundații	Pag. 21
Tabel 14	Angajarea în AF: Indicatori de tendință centrală	Pag. 21
Tabel 15	AF Domenii de activitate: 2000-2010	Pag. 23
Tabel 16	AF Evoluția personalului salariat pe domenii de activitate: 2000-2010	Pag. 25
Tabel 17	AF Distribuția salariaților pe domenii de activitate: Indicatori de tendință centrală: 2010	Pag. 25
Tabel 18	AF Evoluția veniturilor pe domenii de activitate: 2000-2010	Pag. 26
Tabel 19	AF Distribuția veniturilor pe domenii de activitate: Indicatori de tendință centrală: 2010	Pag. 26
Tabel 20	AF Evoluția activelor pe domenii de activitate: 2000-2010	Pag. 27
Tabel 21	AF Distribuția activelor imobilizate pe domenii de activitate: Indicatori de tendință centrală: 2010	Pag. 28
Tabel 22	Distribuția AF și AF cu activități economice pe regiuni de dezvoltare 2010	Pag. 29
Tabel 23	Distribuția AF pe domenii de activitate și regiuni de dezvoltare 2010	Pag. 29
Tabel 24	AF Evoluția principalilor indicatori economici pe regiuni de dezvoltare 2000-2010	Pag. 30

Tabel 25	Evoluția AF cu activități economice 2000-2010	Pag. 32
Tabel 26	Incidența activităților economice în cadrul domeniilor de activitate AF	Pag. 33
Tabel 27	AF cu activitate economică: Rezultatul net al exercițiului 2000-2010	Pag. 34
Tabel 28	AF cu activitate economică: Rezultatul net al activităților economice 2000-2010	Pag. 34
Tabel 29	Principalii indicatori ai cooperativelor, 2010	Pag. 36
Tabel 30	Evoluția numărului de cooperative meșteșugărești și de consum 2000-2010	Pag. 38
Tabel 31	Distribuția regională a cooperăției meșteșugărești și de consum 2010	Pag. 38
Tabel 32	Evoluția imobilizărilor cooperăției meșteșugărești și de consum: 2000-2010	Pag. 39
Tabel 33	Distribuția cooperativelor meșteșugărești și de consum pe intervale de imobilizări: 2005-2010	Pag. 39
Tabel 34	Evoluția veniturilor cooperăției meșteșugărești și de consum: 2000-2010	Pag. 40
Tabel 35	Distribuția cooperativelor meșteșugărești și de consum pe intervale de venituri: 2000-2010	Pag. 40
Tabel 36	Cooperăția Meșteșugărească și de consum Rezultatul net al exercițiului financiar: 2000-2010	Pag. 41
Tabel 37	Distribuția cooperativelor meșteșugărești și de consum pe intervale de profituri: 2000-2010	Pag. 42
Tabel 38	Evoluția personalului salariat în cooperăția meșteșugărească și de consum: 2000-2010	Pag. 43
Tabel 39	Distribuția cooperativelor meșteșugărești și de consum pe intervale de salariați: 2000-2010	Pag. 43
Tabel 40	Evoluția numărului de membri ai cooperăției meșteșugărești și de consum: 2000-2010	Pag. 45
Tabel 41	Distribuția regională a indicatorilor cooperăției meșteșugărești 2010	Pag. 45
Tabel 42	Distribuția regională a indicatorilor cooperăției meșteșugărești 2010	Pag. 45
Tabel 43	Cooperative de credit: Evoluția indicatorilor financiari 2005-2010	Pag. 46
Tabel 44	Distribuția regională a principalilor indicatori ai cooperativelor de credit, 2010	Pag. 47
Tabel 45	Estimate ale principalilor indicatori CAR, 2010	Pag. 48
Tabel 46	Evoluția numărului caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor: 2000-2010	Pag. 49

Tabel 47	Distribuția geografică a CARP în 2010	Pag. 49
Tabel 48	Evoluția imobilizărilor CARP: 2005-2010	Pag. 50
Tabel 49	Situația totală a activelor CARP în 2010	Pag. 50
Tabel 50	Evoluția veniturilor CARP: 2005-2010	Pag. 50
Tabel 51	Distribuția CARP pe intervale de venituri și imobilizări: 2005-2010	Pag. 52
Tabel 52	CARP: Rezultate nete al exercițiului financiar: 2005-2010	Pag. 52
Tabel 53	Angajați CARP: indicatori de tendința centrală 2005-2010	Pag. 53
Tabel 54	Distribuția CARP pe intervale de salariați	Pag. 53
Tabel 55	Distribuția regională a principalilor indicatori CARP, 2010	Pag. 54
Tabel 56	Evoluția numărului de case și membri în cadrul UNCARS	Pag. 54
Tabel 57	Distribuția regională a caselor UNCARS	Pag. 54
Tabel 58	Distribuția regională a membrilor CARS afiliate UNCARS în 2009	Pag. 55
Tabel 59	Distribuția regională a salariaților din casele UNCARS în 2009	Pag. 55
Tabel 60	Distribuția regională a veniturilor din casele UNCARS în 2009	Pag. 56
Tabel 61	Evoluția principalilor indicatori economici ai caselor membre UNCARS	Pag. 56
Tabel 62	Indicatori economici ai organizațiilor neafiliate UNCARS	Pag. 57
Tabel 63	Estimate ale indicatorilor CARS 2010	Pag. 57
Tabel 64	Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Nord-Est, 2010	Pag. 58
Tabel 65	Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Sud-Est, 2010	Pag. 59
Tabel 66	Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Sud, 2010	Pag. 59
Tabel 67	Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea B-Ilfov, 2010	Pag. 60
Tabel 68	Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Sud-Vest, 2010	Pag. 60
Tabel 69	Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Centru, 2010	Pag. 61
Tabel 70	Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Vest, 2010	Pag. 61
Tabel 71	Principalii indicatori ai organizațiilor de economie socială din regiunea Nord-Vest, 2010	Pag. 62

Index de grafice

Grafic 1	AF Evoluția ratelor de înregistrare: 1990-2010	Pag. 13
Grafic 2	AF la 1000 locuitori (UE-27)	Pag. 14
Grafic 3	AF Evoluția ratelor de înregistrare și economice	Pag. 15
Grafic 4	AF Evoluția ponderilor AF cu bilanț contabil depus	Pag. 15
Grafic 5	AF Evoluția activelor imobilizate: 2000-2010	Pag. 18
Grafic 6	AF Evoluția veniturilor: 2000-2010	Pag. 18
Grafic 7	AF Evoluția excedentelor și pierderilor: 2000-2010	Pag. 20
Grafic 8	AF Evoluția excedent net/ cheltuieli totale	Pag. 20
Grafic 9	AF Evoluția angajaților: 2000-2010	Pag. 22
Grafic 10	AF Intervale de salariați 2010	Pag. 22
Grafic 11	AF Evoluția nr.de organizații după domenii de activitate	Pag. 24
Grafic 12	AF Domenii de activitate în 2010	Pag. 24
Grafic 13	AF Evoluția nr.de salariați după domenii de activitate	Pag. 25
Grafic 14	AF Salariați pe domenii de activitate în 2010	Pag. 25
Grafic 15	AF Evoluția veniturilor pe domenii de activitate	Pag. 27
Grafic 16	AF Venituri pe domenii de activitate în 2010	Pag. 27
Grafic 17	AF Evoluția activelor pe domenii de activitate	Pag. 28
Grafic 18	AF Active imobilizate pe domenii de activitate în 2010	Pag. 28
Grafic 19	AF Repartiția pe regiuni 2010	Pag. 31
Grafic 20	AF Repartiția salariaților pe regiuni 2010	Pag. 31
Grafic 21	AF Repartiția veniturilor pe regiuni 2010	Pag. 31
Grafic 22	AF Repartiția imobilizărilor pe regiuni 2010	Pag. 31
Grafic 23	Distribuția AF economice pe domenii de activitate 2010	Pag. 33
Grafic 24	Incidența activităților economice pe domenii de activitate 2010	Pag. 33
Grafic 25	Coop: Tipuri de coop (număr de cooperative) 2010	Pag. 37
Grafic 26	Coop: Repartiția salariaților pe tipuri de cooperative 2010	Pag. 37
Grafic 27	Coop: Repartiție active pe tipuri de cooperative 2010	Pag. 37
Grafic 28	Coop: Repartiție venituri pe tipuri de cooperative 2010	Pag. 37
Grafic 29	Coop: Evoluția activelor: 2000-2010	Pag. 39
Grafic 30	Coop: Evoluția veniturilor: 2000-2010	Pag. 39
Grafic 31	Coop. pe intervale de active: 2010	Pag. 41
Grafic 32	Coop. pe intervale de venituri: 2010	Pag. 41
Grafic 33	Evoluția Coop. cu profit (%) 2000-2010	Pag. 42
Grafic 34	Evoluția profiturilor totale ale cooperației: 2000-2010	Pag. 42
Grafic 35	Evoluția salariaților din cooperație 2000-2010	Pag. 44
Grafic 36	Coop: Repartiția pe intervale de salariați, 2010	Pag. 44
Grafic 37	Evoluția numărului de CARP: 2005-2010	Pag. 49
Grafic 38	Evoluția veniturilor și cheltuielilor CARP 2005-2010	Pag. 51
Grafic 39	Evoluția imobilizărilor CARP: 2005-2010	Pag. 51
Grafic 40	Evoluția caselor și membrilor UNCARS: 2004-2010	Pag. 54

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.
Investește în oameni!

Proiect: PROMETEUS – Promovarea economiei sociale în România prin
cercetare, educație și formare profesională la standarde europene (ID 57676)
Editor: Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile
Data publicării: Noiembrie 2012

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a
Uniunii Europene
sau a Guvernului României.

Institutul de Economie Socială

Bd. Nerva Traian, nr. 21, sector 2, București
Tel.: +40-21-310 01 77/81/82/83, Fax.: +40-21-310 01 80
E-mail: ies@ies.org.ro

www.ies.org.ro

ISBN :

978-973-0-13758-3